

Opinnäytetyö | Thesis
Ammattikorkeakoulututkinto | Bachelor's Degree

Liiketalouden koulutusohjelma

Heidi Hietamäki

Osuuskauppojen taloudellinen
tilanne sulautumishetkellä

Case: Osuuskauppa Ympyrä ja Osuuskauppa Ympäristö

2014

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma

HIETAMÄKI, HEIDI

Osuuskauppojen taloudellinen tilanne sulautumishetkellä

Case: Osuuskauppa Ympyrä ja Osuuskauppa Ympäristö

Opinnäytetyö

67 sivua + 9 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Katriina Vesala

Toimeksiantaja

Kymen Seudun Osuuskauppa

Maaliskuu 2014

Avainsanat

osuuskunta, osuuskauppa, sulautuminen, terveyskolmio

Opinnäytteessä tutkittiin toimeksiantajan Kymen Seudun Osuuskaupan vuoden 2013 alussa muodostaneiden Osuuskauppa Ympyrä - ja Osuuskauppa Ympäristö -yrittäjäkokonaisuuksien taloudellisia suhteita toisiinsa sulautumisen hetkellä yrityksen terveystriangelin avulla. Yrittäjätriangelin kuuluvat kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus, joiden hallitseminen mahdollistaa yrityksen hyvän tuloksen syntymisen. Opinnäytteessä tutkittiin osuuskuntaa tarkemmin yritysmuotona sekä osuuskunnallisen yrittäjätoiminnan asemaa ja tärkeyttä Suomen taloudelle. Työssä myös käsiteltiin toimeksiantajan kattojärjestön S-ryhmän tärkeyttä Suomelle. Etenkin sen historian lähempi tutkiminen koettiin tärkeäksi, jotta ryhmän tärkeys voitiin todistaa myös historiallisesti.

Tutkimus toteutettiin tekemällä tilinpäätöksen tunnuslukuanalyysi tutkittavien yrittäjäkokonaisuuksien vuoden 2012 lopputilityksistä. Tilinpäätösten analysointi aloitettiin oikaisemalla virallisessa tilinpäätöksessä olleet osuuskuntien ja konsernien tuloslaskelmat ja taseet. Saatua oikaistuja tuloslaskelmia ja taseita käytettiin kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukujen laskemiseen, joiden avulla selvitettiin yrittäjäkokonaisuuksien taloudelliset tilanteet sulautumishetkellä ja niiden suhteet toisiinsa. Osuuskuntien ja S-ryhmän tärkeyttä ja asemaa selvitettiin kirjallisuudella mahdollisimman monista eri lähteistä ja monien tilastojen avulla.

Osuuskuntien liikevaihdon osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli mittava, ja etenkin S-ryhmä oli siinä suuressa osassa, joten osuuskuntien ja S-ryhmän tärkeys Suomen taloudelle oli ilmeinen vuonna 2011. S-ryhmään kuuluneet sulautuneet tutkittavat osuuskunnat olivat myös suuria tekijöitä toimialueillaan ja melko tasavahvoja, mutta hieman parempi taloudelliselta tilanteeltaan oli Osuuskauppa Ympäristö ja sen Ympäristö-konserni. Yrittäjäkokonaisuuksien vakavaraisuus oli samalla tasolla, mutta Osuuskauppa Ympyrällä ja sen konsernilla oli parempi kannattavuus kuin Osuuskauppa Ympäristöllä, jolla taas oli parempi maksuvalmius kuin Osuuskauppa Ympyrä -yrittäjäkokonaisuudella vuonna 2012.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Business Management

HIETAMÄKI, HEIDI

Retail Co-operatives' Economic Situation at the Moment of Merging: Case: Osuuskauppa Ympyrä and Osuuskauppa Ympäristö

Bachelor's Thesis

67 pages + 9 pages of appendices

Supervisor

Katriina Vesala, Senior Lecturer

Commissioned by

Kymen Seudun Osuuskauppa

March 2014

Keywords

co-operative, retail co-operative, merging, health triangle

In this thesis two retail co-operatives were investigated, that is, Osuuskauppa Ympyrä and Osuuskauppa Ympäristö which merged with the Commissioner of this thesis, Kymen Seudun Osuuskauppa, in the beginning of 2013. The goal of this study was to learn which of the merged retail co-operative's economic situation was stronger at the moment of the merging, and it was carried out with the techniques based on an analysis of financial statements with reference to a health triangle. There includes three different point of views in analysis of financial statements. A business's health triangle consists of the following areas: profitably, liquidity and solidity. Moreover, in this thesis co-operatives were studied more closely, as they are usually unknown to people. Also their position and importance to Finland's economic situation was examined. In addition, the S-group's history, importance and position in Finland and in the financial results of co-operatives' was studied as it is one of the largest co-operative unions in Finland.

The investigation was carried out by doing analysis of the financial system of the co-operatives' final accounts from year 2012. Analyzing of the final accounts started with straightening the financial statements' profit and loss account and balance sheet. After the straightening, figures were calculated with key ratios of profitably, liquidity and solidity. These key ratios showed the retail co-operatives' economic situation and their relation to each other. The co-operatives' and S-group's position and importance to Finland's economic situation were looked into with as much literature as possible and with statistics from many different sources.

The revenue account of the co-operatives for Finland's gross domestic product was extensive in 2011 and S-group contributed to a large part of this. Therefore, it can be concluded that especially the S-group's importance to Finland's economy was important that year. The investigated co-operatives had a vast influence in their field of operation and Osuuskauppa Ympäristö was a slightly larger co-operative than Osuuskauppa Ympyrä in 2012.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	OSUUSKUNNAT SUOMESSA JA S-RYHMÄ	7
	2.1 Osuuskunta	7
	2.2 Osuustoiminnallinen yritystoiminta	8
	2.2.1 Osuustoiminnan arvot ja periaatteet	9
	2.2.2 Osuustoiminnan alkutaipale ja nykytilanne	11
	2.3 Osuuskuntien sulautuminen	14
	2.4 S-ryhmä Suomessa	15
	2.4.1 S-ryhmän rakenne	16
	2.4.2 S-ryhmän yli vuosisadan matka	17
3	YRITYKSEN TALOUDELLISEN TILANTEEN TUTKIMINEN	22
	3.1 Tilinpäätösanalyysi	22
	3.1.1 Virallinen tilinpäätös	23
	3.1.1.1 Tuloslaskelma	24
	3.1.1.2 Tase	25
	3.1.1.3 Konsernitilinpäätös	28
	3.1.2 Virallisen tilinpäätöksen oikaiseminen	29
	3.1.2.1 Tuloslaskelman oikaiseminen	30
	3.1.2.2 Taseyhtälön oikaiseminen	32
	3.1.2.3 Konsernitilinpäätöksen oikaiseminen	37
	3.2 Tilinpäätösinformaation lajit	37
	3.2.1 Kannattavuus: onko tulos riittävä?	38
	3.2.2 Maksuvalmius: riittävätkö rahat?	40
	3.2.3 Vakavaraisuus: onko pääomarakenne terve?	42
	3.3 Benchmarking	43
4	CASE: OSUUSKAUPPA YMPYRÄ JA OSUUSKAUPPA YMPÄRISTÖ	45

4.1 Osuuskauppojen sulautuminen	45
4.2 Kymen Seudun Osuuskauppa	47
4.2.1 Osuuskauppa Ympyrä	48
4.2.2 Osuuskauppa Ympäristö	49
5 TUTKIMUSTULOKSET	50
5.1 Vuoden 2012 lopputilitysten analysointia	50
5.2 Tilinpäätösten tunnuslukuanalyysit	52
5.2.1 Osuuskauppa Ympyrä	52
5.2.1.1 Kannattavuus	52
5.2.1.2 Maksuvalmius	54
5.2.1.3 Vakavaraisuus	55
5.2.2 Osuuskauppa Ympäristö	56
5.2.2.1 Kannattavuus	56
5.2.2.2 Maksuvalmius	58
5.2.2.3 Vakavaraisuus	59
6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	60
LÄHTEET	64
LIITTEET	
Liite 1. Osuuskauppa Ympyrän ja konsernin viralliset tuloslaskelmat vuodelta 2012	
Liite 2. Osuuskauppa Ympyrän ja konsernin oikaistut tuloslaskelmat vuodelta 2012	
Liite 3. Osuuskauppa Ympyrän ja konsernin viralliset taseet vuodelta 2012	
Liite 4. Osuuskauppa Ympyrän ja konsernin oikaistut taseet vuodelta 2012	
Liite 5. Osuuskauppa Ympäristön ja konsernin viralliset tuloslaskelmat vuodelta 2012	
Liite 6. Osuuskauppa Ympäristön ja konsernin oikaistut tuloslaskelmat vuodelta 2012	
Liite 7. Osuuskauppa Ympäristön ja konsernin viralliset taseet vuodelta 2012	
Liite 8. Osuuskauppa Ympäristön ja konsernin oikaistut taseet vuodelta 2012	
Liite 9. Tunnuslukujen laskukaavat	

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia toimeksiantajayrityksen Kymen Seudun Osuuskaupan muodostaneiden Osuuskauppa Ympyrän ja Osuuskauppa Ympäristön sekä niiden konsernien eli kahden yrityskokonaisuuden kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta sulautumisen hetkellä. Aiheen lähestyminen onnistuu tilinpäätöksen tunnuslukuanalyysin kautta tutkimalla mainittuja kolmea osa-aluetta niihin liitettyjen tunnuslukujen avulla. Näiden tunnuslukutyyppeiden muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan myös yrityksen terveyskolmioksi, jonka hallitseminen mahdollistaa hyvän tuloksen syntymisen. Tutkin myös osuuskuntaa yleisesti yritysmuotona sekä sen tärkeyttä ja asemaa Suomen yritysmaailmassa, mistä on hyötyä opinnäytteen teossa ja jatkaessani S-ryhmässä. Valitsin kyseisen aiheen, koska entisenä kymenlaaksolaisena ja Osuuskauppa Ympyrän työntekijänä minua kiinnostavat kahden suuren yhdistyneen naapuriosuuskunnan taloudellisten tilanteiden keskinäiset suhteet toisiinsa ennen sulautumista.

Kymenlaakson osuuskauppojen Osuuskauppa Ympyrän ja Osuuskauppa Ympäristön pitkään suunniteltu yhdistyminen eli sulautuminen toteutui lopulta 1.1.2013, ja syntyneen osuuskunnan nimeksi valikoitui Kymen Seudun Osuuskauppa. Osuuskaupan toiminta-alueena toimii koko Kymenlaakso, ja sillä on toiminta-alueellaan sata eri alojen toimipistettä, jotka on suunniteltu asiakasomistajien tarpeiden mukaisiksi. (Kymen Seudun Osuuskauppa Yritysesite 2013, 3.)

Opinnäytteeni toimii toimeksiantajalle objektiivisena kanavana sulautumisen jälkitarasteluun. Työ antaa laajemman kuvan osuuskauppojen taloudellisesta tilanteesta ennen sulautumista, sillä osuuskauppojen tilinpäätöksissä oli laskettu vain muutama tilinpäätösanalyysin tunnusluku, eikä tilinpäätöksiä todennäköisesti ole oikaistu laskelmia varten. Se myös kertoo toimeksiantajan ketjun tärkeyden Suomelle.

Osuuskauppojen sulautumista on tutkittu aiemmin vain muutamassa opinnäytetyössä, mutta osuuskauppojen sulautumisia on tapahtunut runsaasti 1900-luvun alusta asti. Runsaimmillaan Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnalla, SOK:lla, oli jäsenosuuskauppoja yli 500 vuonna 1919. (S-kanava 2014c.) Tästä huolimatta osuuskauppojen sulautumisesta ei löydy paljoa tutkimustietoa. Osuuskunnista on melko suppeasti kirjallisuutta ja ne on usein mainittu niukasti kirjallisuudessa.

2 OSUUSKUNNAT SUOMESSA JA S-RYHMÄ

2.1 Osuuskunta

Osuuskunnan tarkoituksena on tuottaa taloudellisella toiminnalla jäsenilleen etuja, jotka syntyvät osuuskunnan tarjoamien palvelujen käyttämisestä (Pellervo 2014a). Vanhan lain mukaan osuuskunnan perustamiseen tarvitaan vähintään kolme luonnollista henkilöä, yhteisöä, säätiötä tai muuta oikeushenkilöä, mutta vuoden 2014 uudistuksen jälkeen osuuskunnan perustajaksi riittää vain yksi henkilö (Pöyhönen 2013, 12). Osuuskunta on siis jäsentensä perustama, sopimusvapauteen perustuva yritysmuoto. Osuuskuntaan kuuluvat jäsenet voivat itse päättää yrityksen osuuspääoman suuruudesta ja sen jäsenmäärästä. (Juutinen, Stenström & Vuori 2002, 11.) Laki ei määrittele osuuskunnalle minimipääomaa, joten osuuskunnan voi perustaa pienilläkin sijoituksilla (Pellervo 2014a).

Osuuskunnalla tulee olla kolme lakisääteistä toimielintä; osuuskunnan kokous, hallitus ja ulkopuoliset tilintarkastajat. Toimitusjohtajan valinta on yleensä vapaaehtoista, mutta esimerkiksi pankkitoimialalla toimitusjohtajan valinta on pakollista. Isoissa osuuskunnissa on käytössä päätöselimenä myös jäsenten keskuudestaan vaaleilla valitsema edustajisto, ja myös hallintoneuvoston kokoaminen on vapaaehtoista. (Juutinen, Stenström & Vuori 2002, 12.)

Osuuskunnat jaotellaan useimmiten joko toimialan tai omistajapohjan perusteella. Yleisimpiä toimialoja osuuskunnille ovat maatalous-, sähkö-, puhelin-, asunto- ja tietoliikenneosuuskunnat. Myös pankki- ja vakuutus toiminnassa osuuskunnat ovat yleisiä; pankkisektorilla osuuspankit ja vakuutussektorilla keskinäiset vakuutusyhtiöt ovat osuuskuntia. 2010-luvulla monet pankit ja vakuutusyhtiöt ovat yhdistyneet, esimerkiksi OP-Pohjola. Kaupan alalla osuustoiminta on ollut kautta aikojen yleinen yritysmuoto Suomessa. (Juutinen, Stenström & Vuori 2002, 9.) Osuustoiminnan periaatteiden mukaan saman toimialan osuuskuntien on suositeltavaa tehdä yhteistyötä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti palvellakseen jäseniään mahdollisimman tehokkaasti. Samalla osuuskunnat vahvistavat itse osuustoimintaliikettä. (Pellervo 2014c.)

2.2 Osuustoiminnallinen yritystoiminta

Osuuskunnan toiminnan tarkoituksena on jäsenten taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita taikka palveluita, jotka osuuskunta järjestää tytäryhteisönsä avulla tai muulla tavalla. Toiminnan tarkoituksesta voi säännöissä määrätä toisin. (Osuuskuntalaki 1:5.)

Liiketoiminnan kohteena ovat siis ensisijaisesti omistajuuden jollakin tavalla ostaneeet asiakkaat tai yritykset eli asiakasomistajat, ja osuuskunnan tavoitteena on tarjota oikeita palveluja ja tuotteita juuri heille. Muut asiakkaat ovat toissijaisia. Osuuskunnan jäsenyys hankitaan osuuskunnan sääntöjen mukaan joko työpanoksella tai rahasummalla, jonka suorituksen jälkeen osuuskunnan jokaisella jäsenellä on yksi ääni, jolla vaikuttaa päätöksentekoon. (Juutinen, Stenström & Vuori 2002, 11.) Osuuskunnan jäsenmäärä, osuuspääoma ja osuuksien pääoma ovat vaihtuvia, mutta on mahdollista perustaa myös täysin suljettu osuuskunta, jonka jäsenmäärä pysyy samana (Pöyhönen 2013, 48).

Jäsenillä ei ole mahdollisuutta hankkia lisää äänivaltaa, toisin kuin osakeyhtiöissä, joissa päätösvalta määräytyy yhtiöön sijoitetun pääoman perusteella, ja omaa omistajuuttaan voi lisätä pääoman osuutta lisäämällä. Jäsen voi käyttää äänioikeuttaan eli vaikuttaa päätöksentekoon joko osuuskunnan kokouksissa tai äänestämällä edustajiston vaaleissa. Osuuskunnan jäsenyyttä ei voi myöskään myydä eteenpäin, vaan osuuskunnasta eroaminen on ainut vaihtoehto päästä jäsenyydestä eroon. Erotessaan osuuskunnasta jäsen saa liittymisenaikaisen rahasumman takaisin jäsenyyttään vastaan. Osuuskuntien toiminnan tavoitteena ei ole kasvattaa omistajajäsenten omistajuussalkkua, toisin kuin osakeyhtiöissä, joissa toiminnan tavoitteena on pääoman tuoton maksimoiminen ja sitä kautta omistajien varallisuuden kasvattaminen. Osuuskunnassa jäsenyyden arvo ei muutu, toisin kuin pörssiyhtiöissä vallitsevan taloustilanteen mukaan vaan se pysyy pääosin samana, ellei kokouksissa päätetä toisin. Jäsen saa vuosittain osansa yrityksen tuloksesta eli voitosta ylijäämän palautuksena. (Juutinen, Stenström & Vuori 2002, 11–12.) Osuustoiminnan tavoitteena on kuitenkin myös toimia tehokkaana ja tulosta tavoittelevana yrityksenä markkinoiden suuntaan, mutta se eroaa osakeyhtiöstä omistusrakenteensa ja voitonjakosuhteensa perusteella. Osuustoimintaa

voidaan sanoa tästä syystä kaksoisluonteiseksi, sillä samaan aikaan se toimii jäsentensä demokraattisena jäsenyhteisönä. (Pellervo 2014c.)

Osuuskuntien jäseniä on ollut paljon Suomessa osuuskuntaliikkeen perustamisesta asti, sillä suomalaiset pitävät ”me, meidän” -ajattelutavasta. Etenkin maaseudulla ja haja-asutusalueilla asuvilla on kautta aikojen ollut oma kauppansa ja pankkinsa, joiden palveluja ainoastaan käytetään, jotta palvelut eivät katoaisi kylältä kokonaan. Nämä kauppa ja pankki ovat ihmisiä yhdistäviä tekijöitä. Palvelujen käyttämisen kautta asiakas tuntee kuuluvansa yhteisöön. Ajattelutapaa kutsutaan jäsenistön kollektiiviseksi psykologisen omistajuuden tunteeksi; yksilö tuntee omistavansa kohteen ja tuntee myös yhteenkuuluvuutta sitä ympäröivään yhteisöön eli muihin omistajajäseniin. (Jussila 2007, 242.)

Kesällä vuonna 2013 suomalaisia, yli 10 000 euron liikevaihdon ylittäviä, osuuskuntia oli 1 693. Yhteensä osuuskuntia oli 4 698, joten kaksi kolmasosaa osuuskunnista oli niin pieniä, etteivät ne ylittäneet tilastorajaa kymmentä tuhatta euroa tai työllistäneet vuoden aikana puoltakaan työvuotta. (Pöyhönen 2013, 2–3.) Pellervo-Seuran vuosittain julkaistavan Osuustoiminnan vuosikirjan mukaan osuustoimintaa harjoittavien yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli vuonna 2011 31,5 miljardia euroa, joka oli yli 16 prosenttia saman vuoden bruttokansantuotteesta. Osuuskunnat myös työllistivät 104 000 henkilöä ja jäsenten määrä oli 7,12 miljoonaa, joka oli enemmän kuin Suomen asukasluku. Osuuskunnan jäsenten määrä oli siis noussut kymmenessä vuodessa lähes kahdella miljoonalla uudella jäsenellä; vuonna 2000 luku oli 5,2 miljoonaa, mikä todistaa osuuskuntien yliotetta muista yritysmuodoista. Osuustoiminnalla on siis erittäin suuri rooli suomalaisessa yhteiskunnassa 2010-luvulla; kansa on löytänyt osuuskunnat uudelleen ja jokainen Suomen kansalainen on keskimäärin 1,4 osuuskunnan jäsen. Todennäköisimmin kansalainen on joko S-ryhmän, OP-Pohjola-ryhmän tai Metsä Group'in jäsen, joiden osuus osuuskuntien yhteenlasketusta liikevaihdosta, henkilöstömäärästä ja jäsenten määrästä oli noin 50–65 prosenttia vuonna 2011. (Pöyhönen 2013, 1–2.)

2.2.1 Osuustoiminnan arvot ja periaatteet

Osuustoiminnan monet arvot ja periaatteet ovat osuustoimintaa valvovan Kansainvälisen Osuustoimintaliiton, International Co-operative Alliancen eli ICA:n, käsialaa. ICA:n tarkoituksena on auttaa kansalaisia, valtionjohdon viranomaisia sekä paikallisia

että maailmanlaajuisia toimielimiä ja laitoksia ymmärtämään osuustoimintaa yritysmuotona. Sen tehtävänä on myös jakaa tietoa edellä mainituille, ja etenkin medialle, osuustoiminnan monitahoisesta tärkeydestä taloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin. (ICA 2014a.)

Osuustoiminnan arvoina ovat vastuu omasta toiminnasta kansainvälisesti, demokraattisesti eli jäsentensä johtamana toimiminen, tasa-arvoisuus, oikeudenmukaisuus ja yhteisvastuullisuus eli solidaarisuus. Perustajiensa perinteiden mukaisesti osuuskuntien jäsenet uskovat moniin eettisiin arvoihin; rehellisyyteen, avoimuuteen, sosiaaliseen vastuuseen ja toisistaan huolehtimiseen. (ICA 2014b.)

Osuuskunnilla on ICA:n mukaan seitsemän periaatetta, joista tärkeimpänä pidetään osuustoiminnan jäseniin liittyviä periaatteita. Ensimmäinen periaate koskee osuustoiminnan vapaaehtoista ja avointa jäsenyyttä; osuuskunnan tulee harjoittaa kaikille avointa liiketoimintaa ja ottaa vastuu jäsenistöstään heidän sukupuolestaan, sosiaalisesta asemasta tai etnisestä ryhmästään riippumatta sekä poliittisesta ja uskonnollisesta kannastaan välittämättä. Toisena periaatteena on osuustoiminnan demokraattisuus; osuustoimintaa ohjaavat jäsenyyden hankkineet omistajajäsenet, joka onnistuu osuustoiminnan ääni per jäsen -periaatteella. Myös kolmas periaate liittyy jäsenyyteen; jäsenten tulee osallistua osuuskunnan pääoman kartuttamiseen, joka tarkoittaa osallistumista osuuskunnan maksamisella. Jokainen uusi jäsen siis kartuttaa osuuskunnan pääomaa liittymisellään ja vastaavasti vähentää sitä eroamalla yrityksestä. (ICA 2014b.)

Osuuskuntien neljäs periaate koskee osuustoiminnan jäsenten autonomista eli itsemääräämisasemaista ja itsenäistä omistussuhdetta osuuskuntaan, joka korostuu yhteistyössä muiden yritysten kanssa; osuuskunnat tekevät kaikki päätöksensä jäsentensä heille muodostaneiden sääntöjen mukaan. Viides periaate koskee osuuskunnan velvollisuutta järjestää koulutusta, valmennusta ja jakaa tietoa jäsenilleen. Koulutus koskee pääosin osuuskunnan henkilöstöä ja liikkeenjohtoa, joiden avulla taataan osuuskunnan toiminnan jatkuvuus. Tiedon jakaminen koskee pääosin kansalle jaettavaa tietoa osuustoiminnan laadusta ja osuuskunnan antamista hyödyistä. (ICA 2014b.)

Kuudes periaate liittyy osuuskuntien väliseen yhteistyöhön, jonka kautta ne vahvistavat myös itse osuustoimintaliikettä (ICA 2014b). Osuustoimintaa harjoittavat yritykset ovat myös sitoutuneet viimeiseen periaatteeseen noudattamalla kestävän kehityksen

periaatteita ja toimimalla sen hyväksi, jäsenten päättämällä tavalla (Juutinen, Stenström & Vuori 2002, 12).

2.2.2 Osuustoiminnan alkutaipale ja nykytilanne

Osuustoiminnan juuret ovat maaseudulla vuosisatoja vallinneessa ajattelutavassa, jossa työn tuotos kuului työn tehneille. Osuustoimintaa siis toteutettiin jo talkoovoimin tehdyissä töissä, jotka olivat talkoohenkistä taloudellista yhteistoimintaa. Tätä yhteistoimintaa tapahtuu nykyaikanakin pienimuotoisesti, esimerkiksi taloyhtiön pihansii-voustalkoissa, jotka taloyhtiön hallitus on toteuttanut. (Jussila 2007, 131.) Osuustoiminnaksi toimintaa pystytään kuitenkin kutsumaan vasta, kun osuuskunta perustetaan virallisesti, sillä on säännöt ja jäsenten valitsema hallitus päättämässä asioista (Osuuskuntalaki 2:1–3). Hyvänä esimerkkinä tällaisesta aatteellisesta osuuskunnasta toimii kyläyhdistys, joka voi harjoittaa taloudellista toimintaa kyläläisten hyvinvoinnin ylläpitoa varten (Pellervo 2014a).

Alkukantaisen osuustoiminnan muoto muuttui radikaalisti 1900-luvun taitteessa 1800-luvulla alkaneen teollistumisen kiihtymisen vuoksi, ja ihmisten muutettua sen myötä kaupunkeihin maaseudulta. Teollistuminen tuhosi vanhanaikaisen ajatusmaailman talkoohenkisestä yhteistoiminnasta. Samaan aikaan poliittisella kentällä käytiin rajuja taisteluja uuden, Saksasta rantautuneen aatteen liberalismiin, jonka mukaan *yhteisöllisyys sai tehdä tilaa oman edun tavoittelulle* (Jussila 2007, 129), ja Venäjältä tulevan sosialismin välillä, jonka aatteista muistetaan parhaiten koko kansan yhteisomistus. Suomi kuului vielä Venäjälle, joka ei katsonut hyvällä Suomen ja Saksan aatteellista lähentymistä ja pyrki sitomaan Suomen tiukemmin itseensä. Se kavensi suomalaisten silloista erityisoikeutta autonomiaa eli itsemääräämisoikeutta, jonka Suomi sai Haminan rauhassa vuonna 1809, jolloin Suomi siirtyi Ruotsilta Venäjälle. (Jussila 2007, 130; Opetushallitus.) Venäjä myös alisti 1900-luvulla rajusti suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaelämää valvontaansa, tiukentaakseen määräysvaltaansa läntisessä Suurruhtinaskunnassaan. Näitä toimia kutsuttiin Suomen venäläistämiseksi, jotka loppuivat Suomen itsenäistymiseen vuonna 1917. (Jussila 2007, 130.)

Puoluekentällä oikeisto luotti uuteen aatteeseen liberalismiin, ja sitä vastoin Suomen työväenpuolue oli sosialismin kannattaja jo 1890-luvulta lähtien. Sosialismiin turvautui myös vuonna 1903 muodostunut Suomen Sosiaalidemokraattinen puolue. Tässä sekasortoisessa poliittisessä tilanteessa osuustoiminta pyrki toimimaan demokraattise-

na kolmantena osapuolena kansalle, jonka ideologiaan otettiin kummankin vallitsevan aatteen parhaan puolet. Tätä osuustoiminnan soveltamaa aatetta kutsuttiin sosiaalireformiksi, joka oli yhdistelmä omistusoikeuden loukkaamattomuusperiaatetta, tiettyjä konservatiivisia arvoja sekä erilaisia liberalistia periaatteita ja arvoja. Osuustoiminnan perimmäisenä tarkoituksena oli palauttaa vanha aate tuoton kuulumisesta työn tehneille; jäsenet saivat osan kuluttamastaan takaisin heille myönnettyinä etuina. Sen tarkoituksena oli myös kaventaa syntyneitä luokkaeroja herättämällä jälleen henkiin ”me, meidän” -ajattelumalli, joka luokkaan katsomatta toimisi yhteisen edun puolesta. Samanhintaisen osuuden ostanut köyhä maaseutulainen olisi siis yhtä lailla omistaja kuin osuuden ostanut kylän rikkainkin. Osuustoiminta siis teki myös vähäosaisista omistajia ja tarjosi ihmisille mahdollisuuden kiinnittyä tiettyyn maantieteelliseen paikkaan ja sitä kautta kokea kuuluvansa tiettyyn ihmisryhmään eli muihin jäseniin. (Jussila 2007, 130–132.)

Osuustoiminnan virallisena alkuna voidaan pitää Hannes Gebhardin johdolla perustetun Pellervo-Seuran syntyä syksyllä 1899, jonka perimmäisenä tarkoituksena oli ajaa maaseudun olojen parantamista (Jussila 2007, 132). Pellervo-Seura ry toimii vielä 2010-luvullakin, ja se *on osuustoiminnan palvelu- ja yhteistyöjärjestö, joka edistää osuustoimintaa yrittämismallina ja osuuskuntaa kilpailukykyisenä yritysmuotona*. Sen päätehtävinä on tuottaa jäsenosuuskunnilleen palveluja ja vaikuttaa kokonaisvaltaisesti osuuskuntien toimintaan Suomessa. Seuran pyrkimyksenä on edistää myönteistä ilmapiiriä osuustoimintayrittämiselle ja ajaa sen yhteiskunnallisia etuja. Pellervo-Seura myös pyrkii vaikuttamaan yritystoimintaa koskevaan lainsäädäntötyöhön ja päätöksentekoon sekä vallitsevaan talous- ja elinkeinopolitiikkaan tekemällä laajaa osuustoiminnan imagotyötä. Sen tavoitteena on lisätä osuustoimintayrittämismallin tunnettua, etenkin päättäjien keskuudessa. Seuran työstä huolimatta osuustoiminnallinen yrittämismalli ja yritysmuoto tunnetaan puutteellisesti kansan keskuudessa, mikä vaikeuttaa osuuskuntien toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. (Pellervo 2014b.)

Ei-virallista osuustoimintaa oli kuitenkin ollut Suomessa jo monella alalla teollisuudessa ennen virallisen osuustoimintajärjestön Pellervo-Seuran perustamista, esimerkiksi osuussahat olivat yleisiä 1800-luvun loppupuolella. Ne eivät olleet kovin pitkäikäisiä ilman osuuskuntalakia, joka syntyi vasta vuonna 1901. Mallia Pellervo-Seuran perustamisvaiheen toimintamalliin otettiin Irlannista, jossa malliin kuului, että ensin perustetaan aatteellinen keskusjärjestö, jonka jälkeen perustetaan taloudelliset

osuustoiminnalliset yhteisöt jo perustetun pääjärjestön nimen alle. Osuustoiminnan kattojärjestön sulava perustaminen alkoi Suomessa maailmanlaajuisesti harvinaisella tavalla, sillä osuustoiminnan aloittamisessa ja suunnittelussa oli mukana koko suomalainen sivistyneistö toisin kuin muissa Euroopan maissa, joissa osuustoiminnan liiketoimintamallin suunnittelun aloittivat sivistymättömät vähäosaiset. (Jussila 2007, 132–133.)

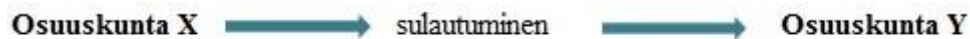
Osuustoiminnan alkutaipale oli karikkoinen; poliittiset kiistat repivät kattojärjestö Pellervo-Seuran johtoryhmää, ja pellervolaiset osuuskunnat jakoutuivat erittäin usein kahtia oikeisto- ja vasemmisto-osuuskunniksi. 1900-luvun lopulla osuustoimintaa myös pidettiin kansan parissa *lampaan vaatteisiin piilotettuna sosialismina*, pääasiassa vasemmistolaisten osuuskuntien vuoksi, vaikka perustajan Gebhardin ja muiden pellervolaisten tarkoituksena oli vain ja ainoastaan parantaa vähäosaisten taloudellista asemaa. (Jussila 2007, 136–137.) Osuustoiminnan yrittämisympäristö oli siis erittäin epävakaa ja yritysmuodon jatko ei ollut varmaa.

Nykypäivänä osuustoiminnassa ei olla mukana poliittisen aatteen kannattamisen vuoksi, sillä 2010-luvulla yli kolmannes suomalaisista ei kannata mitään puoluetta eivätkä he ole poliittisesti aktiivisia edes äänestämässä (Elonen & Nalbantoglu 2014). Esimerkiksi vuonna 2011 järjestetyissä eduskuntavaaleissa äänestysprosentti oli noin seitsemänkymmentä prosenttia äänioikeutetuista, mutta kuntavaaleissa 2012 prosentti oli vain keskimäärin 58 prosenttia, vaikka ihmiset olisivat päässeet vaikuttamaan oman kuntansa asioihin (Tilastokeskus). Etenkin nuoriso on passivoitunut, eikä tiedä puolueiden aatteista tai ideologisista jakautumisista mitään. Nuoret eivät halua osallistua millään tavalla politiikkaan. (Lapintie 2014.) Nykysuomalainen on siis osuuskuntien jäsen, koska se on yksinkertaisesti järkevää ja kannattavaa taloudellisesti eikä hän ota poliittisesti kantaa valinnoillaan. Voi siis todeta, että osuustoiminnan perustamisen aikaisessa tavoitteessa on onnistuttu, sillä osuuskunnat koetaan demokraattisena ja sitoutumattomana eri puolueisiin ja aatteisiin. Nykysuomalaiset ovat myös omaksuneet osuuskuntien ”me, meidän” -ideologian, joten talonpoikaisaikainen ajatusmalli on onnistuttu siirtämään onnistuneesti 2010-luvulle osuustoiminnan kautta. (Jussila 2007, 137.)

2.3 Osuuskuntien sulautuminen

Osuuskunta (sulautuva osuuskunta) voi sulautua toiseen osuuskuntaan (vastaanottava osuuskunta), jolloin sulautuvan osuuskunnan varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle osuuskunnalle ja sulautuvan osuuskunnan jäsenet ja osuuksien ja osakkeiden muut omistajat saavat sulautumisvastikkeena vastaanottavan osuuskunnan osuuksia ja osakkeita. Sulautumisvastike saa olla myös rahaa, muuta omaisuutta ja sitoumuksia. (Osuuskuntalaki 20:1.)

Osuuskuntien sulautuessa toisiinsa sulautuvan osuuskunnan jäsenet saavat vastaanotavalta osuuskunnalta sulautumisvastikkeen, joka voi olla osuuksia, osakkeita, sitoumuksia, muuta omaisuutta tai rahaa. Sulautumisen seurauksena sulautuvan osuuskunnan jäsenistä tulee automaattisesti vastaanottavan osuuskunnan jäseniä, jotka muodostavat yhdessä yhdistetyn jäsenkunnan. Uuden osuuskunnan päätösvalta menee edelleen ääni per jäsen – periaatteella ja tämän varmistaa Osuuskuntalain 1. luvun 7. pykälässä säädetty yhdenvertaisuusperiaate, jonka mukaan sulautuneiden osuuskuntien päätöselimet eivät voi tuottaa sulautuvan osuuskunnan jäsenistölle etuoikeutettua asemaa vastaanottavan jäsenistön kustannuksella. Osuuskuntien sulautumisia eli fuusioitumisia voi tapahtua kahdella eri tavalla; absorbiosulautumalla tai kombinaatiosulautumalla. (Pöyhönen 2013, 300.)

Kuva 1. Absorbiosulautuminen

Kuva 1 esittää havainnollisesti absorbiosulautumista; sulautuva osuuskunta X sulautuu toiseen, vastaanottavaan osuuskuntaan Y. Samalla osuuskunta X purkautuu sekä sen varat ja velat siirtyvät osuuskunta Y:lle. Vastaanottavaan osuuskuntaan sulautuvia osuuskuntia voi olla myös enemmän kuin yksi. (Pöyhönen 2013, 300.) Osuuskuntien on myös mahdollista soveltaa kolmikantasulautumista, jolloin joku muu taho kuin vastaanottava osuuskunta on sulautumisvastikkeen antajana, esimerkkinä absorbiosulautuminen, jossa vastaanottavan osuuskunnan emoyhtiö toimii sulautumisvastikkeen antajana (Osuuskuntalaki 20:2; Pöyhönen 2013, 300).

Kuva 2. Kombinaatiosulautuminen

Kombinaatiosulautumista havainnollistaa kuva 2, jossa osuuskunnat X ja Y sulautuvat yhdessä uuteen osuuskuntaan XY, jonka sulautuvat osuuskunnat ovat yhdessä perustaneet. Kombinaatiosulautumisessa sulautuvat osuuskunnat ovat tasavertaisemmassa asemassa kuin absorbiosulautumisessa, koska osuuskunnat eivät sulaudu toisiinsa vaan yhdessä aivan uuteen osuuskuntaan. (Pöyhönen 2013, 300–301.)

Yleisperiaatteena kaikissa osuuskuntien sulautumisissa on, ettei osakeyhtiötä voida sulauttaa osuuskuntaan. Osakeyhtiön tapauksessa voidaan puhua vain tytäryhteisösulautumisesta, jolloin vastaanottavalla osuuskunnalla tulee olla täysi omistajuus sulautuvaan yhtiöön eli kaikki osakkeet omistuksessaan. (Pöyhönen 2013, 300.)

Osuuskuntien sulautumissuunnitelma toimii uuden osuuskunnan perustamissopimuksena, joten osuuskuntien perustamiset, sulautumiset ja purkautumiset hoituvat samalla asiakirjalla. Osuuskuntien sulautumissuunnitelmaan tulee sisällyttää muun muassa perustiedot sulautuvista yrityksistä, sulautumisvastikkeen antaja ja selvitys sulautumisen syistä sekä sulautumiskeinosta riippuen ehdotus vastaanottavan osuuskunnan sääntöjen muutoksesta tai ehdotus perustettavan osuuskunnan säännöistä ja toimielinten jäsenten valinnasta. (Pöyhönen 2013, 310.)

2.4 S-ryhmä Suomessa

S-ryhmä on suuri suomalainen vähittäiskaupan ja palvelualan yritysverkosto, jolla oli Suomessa 1 697 toimipaikkaa vuoden 2012 lopussa (Osuuskauppa Ympyrä 2013, 1). *S-ryhmän muodostavat osuuskaupat ja Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta (SOK) tytäryhtiöineen. S-ryhmä tuottaa päivittäistavara- ja käyttötavarakaupan, liikennemyymälä- ja polttonestekaupan, matkailu- ja ravitsemiskaupan, auto- ja autotarvikekaupan sekä maatalouskaupan palveluja. S-ryhmän tarkoituksena on tuottaa palveluja ja etuja asiakasomistajille. S-ryhmään kuuluu SOK:n lisäksi 20 alueosuuskauppaa ja kahdeksan paikallisosuuskauppaa, ja sen suomalaisesta omistajuuspohjasta eli asia-*

kasomistajista johtuen S-ryhmää ei voi koskaan myydä ulkomaiseen omistukseen. (S-kanava 2014d.)

S-ryhmällä on yli 2 miljoonaa asiakasomistajaa, mikä oli noin kolmasosa vuoden 2011 kaikkien Suomen osuuskuntien jäsenistä, joita oli 7,12 miljoonaa. Kolmasosa kaikista Suomen osuuskunnan jäsenyyden omistajista oli siis s-ryhmäläisiä. S-ryhmän vähittäismyynti oli vuonna 2011 11,5 miljardia euroa, ja ryhmän suurin yksittäinen liike-toiminta-alue oli päivittäistavaroiden vähittäismyynti, jonka liikevaihto oli 7 miljardia euroa, joka oli jo 22 prosenttia kaikkien Suomen osuuskuntien 31,5 miljardin euron liikevaihdosta. S-ryhmä myös työllisti yli 42 000 henkilöä, joka oli neljäkymmentä prosenttia kaikista osuuskuntien vuonna 2011 työllistämistä 104 000 henkilöstä. (S-kanava 2014e; Pöyhönen 2013, 2.)

2.4.1 S-ryhmän rakenne

Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta, SOK, on S-ryhmän 20 alueosuuskaupan yhdessä omistama keskusliike. Se tarjoaa omistajaosuuskaupoilleen hankinta- ja logistiikkapalveluja sekä asiantuntija- ja tukipalveluja osuustoiminnan onnistuneeseen harjoittamiseen ja kehittämiseen. Keskuskunta myös vastaa kaikkien eri alojen toimialaketjujen kehitystyöstä ja koko S-ryhmän strategisesta ohjaamisesta. S-ryhmässä on myös SOK-yhtymä, jonka muodostavat itse SOK ja sen lukuiset tytäryhtiöt. (S-kanava 2014d.) SOK:n toiminnassa noudatetaan sen osuuskuntien sille määrittämiä sääntöjä, ja liiketoiminnassa noudatettavina lainsäädäntöinä toimivat kaikkia osuuskuntia sitova osuuskuntalaki sekä monet eri toimialoja koskevat lainsäädännöt. SOK-yhtymän toimintaa ohjaavat myös erilaiset konserniperiaatteet sekä osaa sen tytäryhtiöistä myös osakeyhtiölaki. (S-kanava 2014b.)

Suomen Osuuskauppojen Keskusliitolla on monia omistusyhtiöitä; osakkuusyhtiöitä ja tytäryhtiöitä. Osakkuusyhtiö eli omistusyhteisyritys on konserniin kuulumaton yritys, jolla kuitenkin on merkitsevä osa liiketoiminnan toteuttamisessa, ja sen tehtävänä on toimia liiketoiminnan edistäjänä. SOK:lla on näissä yrityksissä huomattavan suuri omistusosuus, yleisimmin 20–50 prosenttia, ja osakkuusyhtiö on sitä kautta sidottu pysyvästi keskusliittoon ja sen tiedot myös liitetään konsernitilinpäätökseen. Esimerkkejä koko S-ryhmälle tärkeitä osakkuusyhtyrityksistä ovat Finnfrö Oy, joka on erikoistunut pakasteiden hankintaan ja logistiikkatoimintoihin, ja S-pankki Oy, jonka omistaa

puoliksi SOK sekä toisen puolikkaan omistus pohjasta muodostavat S-ryhmän alueosuuskaupat ja yksi paikallisuosuuskauppa. (S-kanava 2014b.)

Emo- ja tytäryritys muodostavat yhdessä konsernin, jossa tytäryritys on täysin emoyrityksen määräysvallassa. Täydellä määräysvallalla tarkoitetaan emoyrityksen oikeutta määrätä tyttären talouden ja liiketoiminnan periaatteista itseään hyödyttävällä tavalla. Esimerkkejä S-ryhmälle tärkeitä sataprosenttisen omistuksen tytäryhtiöistä ovat Inex Partners Oy, joka vastaa päivittäis- ja käyttötavarapalvelujen varastointi- ja logistiikkapalvelujen tuottamisesta vähittäiskauppaketuille, ja Jollas Instituutti. Instituutti sijaitsee Helsingissä ja se on toiminut s-ryhmäläisten omana koulutuskanavana jo vuodesta 1950. (S-kanava 2014b.) Omistamalla koulutusinstituutin S – ryhmä toteuttaa yhtä osuustoiminnan tärkeimmistä periaatteista järjestämällä koulutusta henkilöstölleen, jolla kehitetään ja edistetään osuuskunnan toimintaa. (Pellervo 2014c.)

Alueosuuskauppoja on Suomessa kaksikymmentä, jotka ovat kaikki itsenäisiä yrityksiä. Niillä on siis oma hallinto ja ne ovat itse vastuussa toiminnastaan. Osuuskauppojen verkosto kattaa koko Suomen pinta-alan, ja osuuskaupat ovat merkittäviä sekä paikallisesti että valtakunnallisesti. Ne ovat merkittäviä työllistäjiä kotikunnissaan ja niiden markkinaosuus päivittäistavarakaupasta oli valtakunnallisesti vuonna 2011 noin 40–50 prosenttia. (S-kanava 2014a; Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2012.)

Paikallisuosuuskauppoja S-ryhmässä on kahdeksan, ja ne ovat alueosuuskauppoja pienempiä, alueellisesti toimivia osuuskauppoja; pienin niistä koostuu vain yhdestä osuusliikkeestä Haapasaarella. Useimmat paikallisuosuuskaupoista ovat erillisiä isommista alueosuuskaupoista, koska ne ovat ruotsinkielisiä ja niillä on siis lähes ainoastaan ruotsinkielinen jäsenistö. Paikallisuosuuskaupoista vain Lappajärven Osuuskauppa on mukana valtakunnallisessa asiakasomistajajärjestelmässä. (S-kanava 2014a.)

2.4.2 S-ryhmän yli vuosisadan matka

Suomen ensimmäinen osuuskauppa oli vuonna 1901 perustettu Vähäväkisten osuusliike, joka on nykyisen Turun Osuuskaupan kantaosuuskauppa. Osuusliike perustettiin heti osuuskuntalain muodostumisen jälkeen, ja sitä seurasi osuuskauppavillitys; osuuskauppoja perustettiin lähes kaikkiin kyliin ja kuntiin. (S-kanava 2014c) S-ryhmän taival alkoi vuonna 1904, jolloin pellervolaiset eli keskusta-oikeistolaiset ja

socialistiset eli vasemmistolaiset osuuskaupat havaitsivat tarpeen yhteistyölle osuuskauppojen määrän kasvaessa. Osuuskaupat liittyivät perustettuun Suomen Osuuskauppojen Keskuskuntaan, josta ne saivat neuvoja ja ohjausta liiketoimintaansa. Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta eli SOK tunnettiin alkutaipaleella nimellä S.O.K., mutta se muuttui nykypäivänä tunnettuun muotoon SOK vuonna 1983. S.O.K. myös hoiti siihen liittyneiden osuuskauppojen yhteisostoja, jonka ansiosta sen liiketoiminta laajeni pian tukkukaupaksi. S.O.K.:lla oli jo vuosisadan alussa oma tuontitoiminta ja omia tuotantolaitoksia, joista ensimmäiset laitokset olivat harjatehdas, neulomo, sikaritehdas ja kahvinpaahtimo sekä mauste- ja teepakkaamo. Ne perustettiin jo vuosina 1914–1916. Näiden omien tuotantolaitostensa ansiosta S.O.K. nousi markkinajohtajaksi ja edelläkävijäksi; jo alusta asti se takasi tuotteiden säännöllisen toimituksen, hyvän laadun ja edullisen hintatason. (Jussila 2007, 139; S-kanava 2014c.)

Sekalaisesta poliittisesta tilanteesta ja ristiriidoista johtuen vasemmistolainen osa irtautui perustetusta S.O.K.:sta vuonna 1916, ja perusti oman keskusjärjestön sekä tukkuliikkeen vuonna 1917. Uuden keskusjärjestön, Kulutusosuuskuntien Keskusliitto KKK:n, oli tarkoitus käyttää S.O.K.:ta tukkuliikkeenään. S.O.K.:ssa ei kuitenkaan lämmenty ajatukselle, joten KKK perusti uudeksi tukkuliikkeeseen Osuustukkukauppa OTK:n. Näitä S.O.K.:sta eronneita osuuskauppoja alettiin kutsua E-liikkeeksi. (Jussila 2007, 136.) 2010-luvulla E-liikkeet tunnetaan nimellä Osuuskunta Tradekayhtymä, joka on toinen suuri osuuskuntayhtymä Suomessa S-ryhmän lisäksi (Tradeka).

Osuustoiminta kukoisti ensimmäisinä vuosikymmeninään 1900-luvulla, ja lopulta osuuskauppoja saattoi olla montakin samassa kylässä. *Kun Nopankylän osuuskaupan ikkunassa piti puheen niin seitsemän osuuskaupan jäsenet kuuli*, kirjailija Iiro Jussilan (2007, 139) haastateltava kiteyttää tilanteen sanoillaan, sillä vuonna 1919 osuuskauppoja oli yli 500, toimipaikkoja 1 400 ja niissä yli 170 000 jäsentä. S.O.K. halusi varmistaa laadukkaan palvelun lukuisissa toimipaikoissaan, joten se perusti henkilökuntaa kouluttavan ja valmentavan osuuskauppakoulun jo vuoden 1919 lokakuussa. (S-kanava 2014c.)

Suomen Osuuskauppojen Keskusliitto nousi vahvaksi vaikuttajaksi Suomen talouselämässä 1920–1940-luvulla ja merkittäväksi tekijäksi yhteiskunnassa. S.O.K. oli Suomen johtava tukkuliike maahantuonnissa ja se perusti vielä lisää omia tehdaslai-

toksia; muun muassa tulitikkutehtaan vuonna 1919, vuonna 1920 vesivoimalaitoksen ja paperinjalostustehtaan sekä vuonna 1929 makeistehtaan. Talvisodan syttyessä S.O.K. luovutti muun muassa vuonna 1928 valmistuneen margariinitehtaan varastossa olleen tuotannon ja polkupyöriä Suomen Puolustusvoimien käyttöön. (S-kanava 2014c.) 1940-luvun alussa osuuskauppojen määrä oli hieman maltillisempi kuin 1920-luvun alussa ja vakiintunut neljäänsataan. Osuuskauppojen määrä pysyi lähes samana 1960 – luvulle asti, vaikka pois luetaan sodassa luovutettujen maa-alueiden osuuskaupat. Sota-aikana S.O.K.:n imago eli se millaisena ihmiset näkevät yrityksen koheni, sillä se ei toteuttanut pula-aikaan yleistä mustapörssikauppaa; sen osuuskaupoista pystyi ostamaan oikealla hinnalla säännösten mukaisen määrän tuotteita. S.O.K. pysyi sota-ajan yli vakavaraisena, sillä se oli tiiviissä yhteistyössä valtion kanssa, esimerkiksi Puolustusvoimia auttamalla. Se oli vahvasti mukana myös Suomen jälleenrakennustyöissä sotien jälkeen, jolloin myös sen tavaratalo- ja hotellitoiminta sai alkunsa. Olympiavuonna 1952 Helsinkiin perustettiin ensimmäinen Sokos-tavaratalo, ja Sokos vakiintui osuustoiminnan tunnetuimmaksi brändiksi. Se vaihdettiin tunnettuutensa vuoksi muun muassa hotellien ja jopa rautakauppojen nimiksi. (Jussila 2007, 141; S-kanava 2014c.)

Osuuskaupoille 1900-luvun puoliväli oli kriittinen vaihe; väestörakenteessa tapahtui suuri muutos 1960-luvulle tultaessa, ja Suomen markkinat alkoivat avautua ulkomaiden tuotteille ja palveluille. Maaseudulle perustamisestaan asti keskittynyt S.O.K. ei pysynyt kehityksessä mukana jäsenten muuttaessa kaupunkeihin; kaupungista ei löytynytäkään osuuskauppaa, joten jäsen siirtyi käyttämään muiden liikkeiden palveluja. S.O.K. menetti markkinajohtajan asemansa, kilpailijoiden osattua varautua väestörakenteen muutokseen liiketoiminnan keskittämällä kaupunkeihin, ja toiminta alkoi olla tappiollista 1960-luvulta lähtien. (Jussila 2007, 141–143.) Liiketoimintaa yritettiin elvyttää ottamalla liiketoimintaan mukaan uusia toimialoja; vuonna 1963 perustettiin autokaupat kahdessa osuuskaupassa ja Suomen ensimmäinen Prisma-hypermarket perustettiin vuonna 1972. Myös S-Market-ketju syntyi 1970–1980-lukujen taitteessa. 1980-luvun alussa lähes kaikki osuuskaupat olivat kuitenkin siinä tilanteessa, että ne olivat konkurssin partaalla ja pysyivät hengissä vain säästökassojen turvin ja omaisuuttaan realisoimalla. (S-kanava 2014c.) Osuuskauppoja myös sulautettiin toisiinsa, muttei tarpeeksi tehokkaasti. Osuustoiminnan yhtä tärkeintä periaatetta ei myöskään enää onnistuttu toteuttamaan; *osuuskunnan toiminnan tarkoituksena on jäsenten taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa* (Osuuskun-

talaki 1:5). Osuuskaupat tunnettiin 1960–1970-luvuilla kalliina kauppoina, ja jakeluporras osuuskauppoihin oli erittäin monimutkainen; tuotteet tuotettiin itse, tuotantolaitoksilta tuotteet kuljetettiin S.O.K:n päävarastoon, josta ne ostettiin osuuskaupan omaan keskusvarastoon, josta ne taas kuljetettiin toimipaikoille. Toimitusketju oli hidas, monimutkainen ja kallis, joka näkyi hintatasossa vastoin osuustoiminnan periaatetta. (Jussila 2007, 143–144.)

Tappiollisten vuosikymmenten jälkeen S.O.K.:ssa tapahtui silloisen pääjohtajan Juhani Pesosen johdolla täydellinen rakennemuutos vuonna 1983, jolloin muodostui nykyinen, yhtenäinen S-ryhmä. Saneerauksen seurauksena Suomen Osuuskauppojen lyhenne S.O.K. taipui muotoon SOK, ja se luopui täysin omista teollisuuslaitoksistaan. Vuoden 1983 uudistusten myötä syntyi nykyinen alueosuuskauppojen yhteinen verkosto. Liiketoimintaa myös muutettiin niin, että keskityttiin ydinosuusaamiseen eli kaupankäyntiin ja karsittiin kaikki ylimääräinen toiminta pois. Näiden toimien ansiosta S-ryhmä nousi taas kannattavaksi muutamassa vuodessa ja se alkoi vallata tehokkaasti takaisin menettämiään markkinoita. (S-kanava 2014c.) Vuoden 1983 rakennemuutos suunnitelma tunnetaan nimellä S-83, jonka johdolla osuuskauppoja sulautettiin rajusti; lukumäärä silloisesta 183 osuuskaupasta muuttui 35 osuuskauppaan. Osuuskaupat myös rajattiin ”alueosuuskaupoiksi”, joiden rajoina toimivat maantieteelliset ja yleisimmin maakuntien rajoja kunnioittavat rajat. Rajojen muodostumisiin vaikuttivat myös muun muassa tieyhteydet ja rautatiet. Aluejaossa muodostuneille alueosuuskaupoille annettiin vähittäiskauppavastuu sekä vastuut osuuskaupan toiminnan kehityksestä ja markkinoista että vastuu juridisena yksikkönä sen toimialueesta. (Jussila 2007, 145–146.)

S-ryhmän toiminta-ajatukseksi muodostui palvelujen ja etujen tuottaminen sitoutuneille asiakasomistajille 1990-luvulle tultaessa, joka toimi liiketoiminnan suunnittelun lähtökohdana. S-ryhmä palasi siis osuustoiminnan perustamisen aikaiseen ideologiaan lähes sadan vuoden jälkeen; osuuskunnan tarkoituksena on tuottaa taloudellisella toiminnalla jäsenilleen etuja, jotka syntyvät osuuskunnan tarjoamien palvelujen käyttämisestä. Omistajajäseniä siis palkittiin osuuskauppojen palvelujen käyttämisestä, ja tämän ideologian pohjalta kehitettiin valtakunnallinen Bonus-järjestelmä, jota kokeiltiin ensimmäiseksi 1980-luvun loppupuolella kolmessa alueosuuskaupassa ja Suomen ensimmäisen osuuskaupan perustaneessa Turun Osuuskaupassa. Valtakunnalliseksi

bonus-järjestelmä muuttui vuonna 1994 onnistuneen kokeilun jälkeen. (S-kanava 2014c.)

Alueosuuskauppojen onnistuneesta aluejaosta todisti myös S-ryhmän markkinoiden tehokkain logistiikkaketju. Osuuskauppojen hankinta- ja logistiikkapalveluista huolehti onnistuneesti vuodesta 1991 lähtien Inex ja Intrade Partners, jotka yhdistyivät vuonna 2010 Inex Partnersiksi. Yritys siirtyi SOK:n sataprosenttiseksi tytäryhtiöksi vuonna 2006. Uuden alueosuuskauppamallin toimivuus ja logististen ketjujen jatkuva kehittyminen parempaan ja tehokkaampaan suuntaan paransivat alueosuuskauppojen palvelukykyä, joka näkyi S-ryhmän uutena nousemisena, hitaasti mutta varmasti, takaisin markkinajohtajan ja edelläkävijän asemaan. Tästä noususta kieli myös Prisma-automarkettien jatkuva yleistyminen kaupunkikuvassa. (Jussila 2007, 153.)

S-ryhmä myös laajensi toimintaansa muille toimialoille 1990-luvulla aloittamalla yhteistyökumppanuussuhteet, joista ensimmäinen oli vuonna 1997 turkulaisen Hassen Matkojen kanssa. Yritys oli toimialansa suurin ja kannattavin, joten yhteistyö sen kanssa antoi paljon positiivista julkisuutta S-ryhmälle valtakunnallisesti. (S-kanava 2014c; Finnmatkat.) Vuonna 1995 S-ryhmä teki myös ensimmäisen ulkomaanvalloituksensa, kun SOK avasi Citysokoksen Tallinnaan. 1990-luvun lopulla S-ryhmä teki myös uuden valloituksen kotimaassa; polttoainemarkkinat. Osuuskauppa Ympäristö avasi ensimmäisen ABC-liikennemyymälän Kouvolan Uttiin vuonna 1998, ja todellisen alkuvauhdin uudelle ketjulle antoi alueosuuskauppojen Oy Esso AB:ltä ostamat yli neljäkymmentä toimipaikkaa. (S-kanava 2014c) 1990-luvun aikana asiakasomistajuusjärjestelmään suhtautuminen muuttui rajusti ihmisten keskuudessa ja S-ryhmä sai vuosikymmenen aikana satoja tuhansia uusia jäseniä (Jussila 2007, 159).

S-ryhmä laajensi jatkuvasti toimintaansa 2000-luvulla, muun muassa laajentamalla matkailu- ja ravitsemistoimialalla asiakasomistajien palvelua ostamalla kuusi kylpylä-hotellia Holiday Clubilta vuonna 2006. Osasta hotelleja kuitenkin luovuttiin vuonna 2011, ja loput siirtyivät Sokos Hotel- ketjun jatkoksi. (S-kanava 2014c.) Ryhmä myös osti kilpailevan yrityksen Suomen SPAR Oyj:n koko osakekannan samana vuonna, joka ennestään vahvisti sen asemaa markkinoilla. Ostos tarkoituksena oli myös vahvistaa suomalaisten vähittäiskauppojen asemaa ostamalla ulkomainen kilpailija ulos markkinoilta. Asemaansa markkinoilla se vahvisti myös ostamalla kilpailevan Osuus-

kunta Tradekan ulos Inex Partners Oy:stä, jota se oli käyttänyt hankinta- ja logistiikkapalveluna S-ryhmän kanssa. (Jussila 2007, 160.)

Vuoden 2007 lopulla S-ryhmä teki taas aivan uuden toimialavaltauksen sen lähtiessä mukaan pankkitoimintaan sen tytäryhtiö S-pankki Oy:llä, jolla oli vuoden 2011 lopussa jo 2,5 miljoonaa asiakasta (S-kanava 2014c). S-ryhmä lähti mukaan pankkialalle, koska se halusi jatkaa jo vuosisadan kestänyttä säästökassatoimintaansa ja sen vuoksi oli välttämätöntä aloittaa virallinen pankkitoiminta muuttuneen lainsäädännön vuoksi (Jussila 2007, 161). Vuoden 2014 keväällä S-pankin toiminta tulee laajentumaan luotonantoon ja pankkilainoihin sen sulaututtua LähiTapiola Pankki Oy:n kanssa saman vuoden alussa (LähiTapiola 2013).

S-ryhmän uuden tulemisen vuosikymmenten kriisien jälkeen 1980–1990-luvulla varmistettiin asiakasomistajuuden ja logististen jakeluteiden onnistunut kehittäminen sekä myymälöiden räätälöiminen sen tärkeimpien asiakkaiden, asiakasomistajien, tarpeiden mukaan (Jussila 2007, 154).

3 YRITYKSEN TALOUDELLISEN TILANTEEN TUTKIMINEN

3.1 Tilinpäätösanalyysi

Tilinpäätösanalyysi voidaan jakaa tarkastelunäkökulman mukaan suoriteperusteiseen tilinpäätösanalyysiin, rahavirta-analyysiin ja markkinaperusteiseen analyysiin. Suoriteperusteisessa tilinpäätösanalyysissä tulot ja menot kirjataan niiden syntyessä ja ne jaksotetaan tarvittaessa eri tilikausille tuotoiksi ja kuluiksi, jota käytetään tässä opinnäytteessä. (Kallunki & Kytönen 2002, 14.)

Erilaisten liiketoiminnan tuotannon tekijöiden tutkiminen onnistuu vaivattomimmin erilaisten tunnuslukujen avulla, ja tässä opinnäytetyössä sovelletaankin tätä tilinpäätöksen analysoinnin keinoa. Luvut edellä mainittujen lukujen laskemiseen saadaan tilinpäätöksen tuloslaskelmasta ja taseesta sekä liitetiedoista. Tunnuslukuanalyysi on kuitenkin melko suppea ja yksinkertainen tilinpäätöksen analysointiin, joten saadaksesen todellisen kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta yrityksen johdon on kannattavaa tehdä myös kokonaisvaltainen tilinpäätösanalyysi ja yritystutkimus. (Kallunki & Kytönen 2002, 14.)

Analyysejä varten yrityksen tuloslaskelma ja tase tulee oikaista kirjanpitolautakunnan antaman ohjeen mukaisesti, jotta yritysten harkinnanvaraiset kirjaukset tuloksen parantamiseksi voitaisiin eliminoida. Tilinpäätöksen oikaisemisella tilinpäätöksestä saadaan vertailukelpoinen esimerkiksi kahden eri yrityksen tunnuslukuanalyysin vertailua varten. (Kallunki & Kytönen 2002, 29.)

Tilinpäätöksen analysoinnin tehtävänä on antaa yrityksen eri sidosryhmille tietoja yrityksen taloudellisesta tilasta. Näitä sidosryhmiä ovat vierasta pääomaa myöntävät rahalaitokset ja yrityksen kuluttaja-asiakkaat. (Kallunki & Kytönen 2002, 17.) Alla olevassa taulukossa 1 on kuvattu informaatiolajeittain tilinpäätöksen analysoinnin tuloksena saatujen tunnuslukujen jakaminen niistä kiinnostuneille sidosryhmille.

Taulukko 1. Tilinpäätösanalyysin tietojen hyväksikäyttäjien kiinnostus tilinpäätösinformaation lajeja kohtaan (Kallunki & Kytönen, 2002, 21)

Sidosryhmä	Informaatiolaji
verottaja	kannattavuus
osakesijoittajat	kannattavuus, vakavaraisuus, kasvu
vieraan pääoman sijoittajat	vakavaraisuus, kannattavuus
tavarantoimittajat	maksuvalmius, vakavaraisuus
asiakkaat	kannattavuus, maksuvalmius, vakavaraisuus

Yritystutkimus ry, YTN ja entinen niin sanottu Yritystutkimusneuvottelukunta, laatii Suomessa suosituksia tunnuslukujen laskemiseen ja niiden tulosten hyväksikäyttöön. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää jäsenyritystensä yritystutkimustoimintaa, ylläpitää ja yhtenäistää sekä kehittää yleisiä tutkimusmenetelmiä jäsentensä keskuudessa että parantaa yleisiä edellytyksiä yritystutkimustoiminnalle. Yhdistyksen tavoitteena on myös myötävaikuttaa yritystutkimustoiminnan kehittämiseen Suomessa sekä edistää toimialatutkimustyötä ja -tiedon hyödyntämistä sen jäsenten keskuudessa. (Yritystutkimus ry)

3.1.1 Virallinen tilinpäätös

Tilinpäätös johdetaan suoraan kirjanpidon tileiltä ja lakisääteinen tilinpäätös sisältää neljä osaa: tuloslaskelman, taseen, rahoituslaskelman ja liitetiedot (Kinnunen, Laiti-

nen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen 2007, 16). Tilinpäätökseen liitetyissä liitetiedoissa eritellään tuloslaskelmassa, taseessa ja rahoituslaskelmassa ilmoitettujen summien tarkempi muodostuminen, hyvän kirjanpitoavan noudattamisen varmistamiseksi (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 33). Suurten yritysten tulee sisällyttää tilinpäätökseensä myös toimintakertomus, jossa arvioidaan liiketoiminnan kehitykseen vaikuttavia tekijöitä. Opinnäytteessä käsittelemääni tilinpäätöslajia voidaan kutsua myös erillistilinpäätökseksi, joka kirjanpitovelvollisten toiminimen, kommandiittiyrityksen, osuuskunnan, osakeyhtiön tai säätiön on johdettava kirjanpidostaan. (Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen 2007, 16.)

Tilinpäätöstä tutkimalla saadaan tärkeitä tietoja yrityksen tilasta ilman erillisiä laskelmiakin. Monet yritykset alleviivaavat tiedotteissaan esimerkiksi liikevaihtonsa euro-määräistä summaa, henkilöstönsä kokoa tai osingonjaon suuruutta yrityksen omistajille antaakseen paremman kuvan yrityksestä kuin mihin pelkän tuloksen julkistaminen johtaisi. Yrityksen on erittäin tärkeää vakuuttaa omistajansa ja etenkin osakkeenomistajansa hyvästä talouden tilasta. (Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen 2007, 16.)

3.1.1.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma tehdään tilikauden päätteeksi, jonka kesto on yleisimmin yksi kalenterivuosi eli 12 kuukautta. Se voi olla pidempikin, esimerkiksi yritystoimintaa aloittaessa tai lopettaessa, mutta maksimissaan 18 kuukautta. Tuloslaskelma laaditaan tilikauden tuloksen selvittämiseksi, eli sen tehtävänä on kuvata yrityksen tuloksen muodostuminen; tuloista vähennetään kuluvan tilikauden menot, jotka ovat olleet välttämättömiä tuottojen aikaansaamiseksi. (Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen 2007, 19.) Tuloslaskelmaan kuuluvat menot ovat niitä kuluja, joista ei odoteta enää tuloa seuraavilla tilikausilla (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 59).

Tuloslaskelman voi koota kahdella eri tavalla: joko toimintokohtaisena tai kululajikohtaisena. Yritys voi valita kumman tahansa tavan, mutta se tulee pitää samana koko yrityksen olemassaolon ajan. Toimintokohtaisessa tuloslaskelmassa kirjanpidon tilien saldot siirretään tuloslaskelmaan toimintojen mukaan, eli miltä osastolta kulut tulevat, esimerkiksi markkinoinnin, kirjanpidon ja hallinnon kuluihin. Kululajikohtaisessa tuloslaskelmassa kirjanpidon tilit siirretään tuloslaskelmaan jaoteltuna eri kululajeihin,

esimerkiksi henkilöstökuluihin sekä aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin, johon kuuluvat ostot tilikauden aikana. Edellä mainittu tuloslaskelman laatimistapa on suositumpi yritysten keskuudessa. (Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen 2007, 36.) Kuvassa 3 on esimerkkikaava kululajikohtaisesta tuloslaskelmasta.

Liikevaihto	=====
Valmiiden tuotteiden varaston muutos (lisäys/vähennys)	_____
Liiketoiminnan muut tuotot	_____
Liiketoiminnan tuotot yht.	=====
Materiaalit ja palvelut	_____
Aineostot tilikauden aikana	_____
Varaston muutos (lisäys/vähennys)	_____
Ulkopuoliset palvelut	_____
Henkilöstökulut	_____
Palkat	_____
Henkilösivukulut	_____
Poistot	_____
Liiketoiminnan muut kulut	_____
Liiketulos	=====
Rahoitustuotot ja -kulut	_____
Tulos ennen satunnaisia eriä	=====
Satunnaiset tuotot ja kulut	_____
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja	=====
Tilinpäätössiirrot	_____
Tuloverot	_____
Tilikauden voitto (tappio)	=====

Kuva 3. Esimerkki kululajikohtaisesta tuloslaskelmasta

3.1.1.2 Tase

Tase kuvaa yrityksen taloudellista asemaa sen tilinpäätöspäivänä. Siitä näkyy ensisijaisesti yrityksen edellisen tilikauden omistusrakenne; paljonko yrityksellä on omaa pääomaa ja paljonko yrityksen varoista on vierasta pääomaa eli rahoituslaitosten pitkäaikaista rahalainaa. Taseessa myös näkyvät esimerkiksi yrityksen pitkäaikainen kalusto, koneet ja liikehuoneisto-omistukset. Taseeseen merkitään sellaiset tilikauden menot, joiden odotetaan tuottavan tuloja vielä seuraavilla tilikausilla. Näitä menoja kutsutaan menojäännöksiksi, joihin kuuluvat esimerkiksi myymättä jääneet tuotteet yrityksen varastossa. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 59.)

VASTAAVAA		VASTATTAVAA
Pysyvät vastaavat		Oma pääoma
Aineettomat hyödykkeet		Osake-, osuus- tai muu
Aineettomat oikeudet	_____	vastaava pääoma
Ennakkomaksut	_____	Ed. tilikauden voitto (tappio)
	=====	Tilikauden voitto (tappio)
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat	_____	Vieras pääoma
Koneet ja kalusto	_____	Lyhytaikainen vieras pääoma
	=====	Muut velat
Sijoitukset		
Osuudet omistusyhteis-	_____	
yrityksissä	_____	
Muut osakkeet ja osuudet	_____	
	=====	
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	_____	
Vaihtuvat vastaavat		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	_____	
Muut saamiset	_____	
Siirtosaamiset	_____	
	=====	
Rahat ja pankkisaamiset	_____	
	=====	
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	_____	
VASTAAVAA	_____	VASTATTAVAA
	=====	

Kuva 4. Esimerkki taseen rakenteesta

Tase muodostuu samansuuruisista vastaavaa- ja vastattavaa-puolista, ja yhtälöä on käytettävä kaikissa yrityksissä riippumatta niiden koosta tai yhtiömuodosta. Vastavaa-puolella näkyvät yrityksen omistamat varat, eli yrityksen pysyvät ja vaihtuvat tuotantotehtävät. Tuotantotehtävän pysyvyys määräytyy sen omistuksen keston mukaan, ja pääasiallisena jakokriteerinä pidetään yhden vuoden omistusta. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 19.) Kuvassa 4 esitetään tasekaavan rakenne.

Kuvassa 4 esiintyviä pysyviä vastaavia ovat esimerkiksi yrityksen omistuksessa olevat rakennukset, koneet ja kalusto, joita se tarvitsee yritystoimintansa tuottamista varten. Pysyvät vastaavat jakautuvat vielä kolmeen alalajiin; aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin sekä sijoituksiin. Aineettomia hyödykkeitä ovat esimerkiksi yrityksen käytössä olevat tietokoneohjelmat ja aineellisia ovat koneet ja kalusto, joita käytetään yrityksen liiketoiminnan harjoittamiseen, ei esimerkiksi myytävät tietokoneet vaan liiketoiminnan harjoittamiseen käytettävät koneet. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 20.)

Kuvan 4 vaihtuvia eli lyhytaikaisia vastaavia ovat yrityksen vaihto-omaisuus eli muun muassa yrityksen myyntisaamiset laskulla myymistä tuotteista sekä rahat ja pankkisaamiset, eli esimerkiksi yrityksen pankkitilin saldo. Varastot kuuluvat myös tähän kategoriaan. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 19–20.)

Vastattavaa-puolella näkyvät yrityksen varat kuvan 4 mukaan; sen oma pääoma eli esimerkiksi edellisen tilikauden voitto tai tappio, joko kasvattamassa tai vähentämässä omaa pääomaa, ja yrityksen ottamat lainat rahoituslaitoksilta. Rahoituslaitoksilta otetut rahalainat näkyvät taseessa vieraana pääomana, esimerkkitaseesta poiketen pitkäaikaisina lainoina tai lainat rahoituslaitoksilta -nimikkeenä. Yrityksellä voi olla myös lyhytaikaisia, alle vuoden kestoisia rahoituslähteitä, esimerkiksi lyhytaikaisia pankkilainoja ja erilaiset siirtovelat. Vierasta lyhytaikaista pääomaa ovat myös toiselta yritykseltä ostettaessa syntyneet ostovelat ostoista, joita ei ole maksettu tilinpäätöspäivään mennessä. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 19, 21.)

Kuvassa 4 esiintyvää omaa pääomaa voi muodostua kolmella eri tavalla; hallussapito-voittona, tulorahoituksena tai sijoitettuna omana pääomana. Sijoitettu pääoma voi olla esimerkiksi osakeyhtiöön sijoitettua osakepääomaa, avoimen yhtiö tai kommandiittiyhtiön omistajien sijoittamaa rahasummaa tai äänettömän yhtiömiehen sijoittamaa yhtiömiespääomaa. (Kinnunen, Laitinen, Laitinen, Leppiniemi & Puttonen 2007, 32.) Omistajien sijoittamien rahamäärien suhteet toisiinsa kertovat yrityksen omistussuhteista; se kenellä on suurin prosenttiosuus omasta pääomasta, omistaa suurimman osan yrityksestä. Tilanne elää jatkuvasti, ja jos omistajat esimerkiksi sijoittavat lisää rahavaroja yritykseen saadakseen suuremman omistusosan tai yrityksen ottaessa uusia sijoittajia, oma pääoma kasvaa. Jos omistajat nostavat voittovaroja omaan käyttöönsä tai tekevät niistä osingonjakoa, oma pääoma pienenee. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 19, 22.)

Muista yritysmuodoista poiketen etenkin aloittavien osuuskuntien oma pääoma muodostuu pääosin omistajajäseniltä saaduista osuusmaksuista. Oma pääoma jakautuu edelleen vapaaseen ja sidottuun omaan pääomaan. Sidottua pääomaa ovat kirjanpitolain mukainen arvonorotusrahasto, käyvän arvon rahasto, osake- ja osuuspääoma sekä uudelleenarvostusrahasto. Käsiteltävältä ja sitä edeltävältä tilikaudelta tuleva ylijäämä ja muut rahastot ovat osuuskunnan vapaata omaa pääomaa. Tilikauden ylijäämää voidaan nimittää myös joko voitoksi tai alijäämän tappioksi, jos osuuskunnan tarkoituksena on voiton tuottaminen. (Osuuskuntalaki 8:1.)

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon merkitään se osa osuuden ja osakkeen merkintähinnasta, jota perustamissopimuksen, sääntöjen taikka osuuksien antamista koskevan päätöksen tai osakeantipäätöksen mukaan ei merkitä osuuspääomaan tai

osakepääomaan ja jota ei kirjanpitolain mukaan merkitä vieraaseen pääomaan, sekä sellainen muu oman pääoman sijoitus, jota ei merkitä muuhun rahastoon. Rahastoon merkitään myös se määrä, jolla osuuspääomaa tai osakepääomaa alennetaan ja jota ei käytetä tappion kattamiseen tai varojen jakamiseen. (Osuuskuntalaki 8:2.)

3.1.1.3 Konsernitilinpäätös

Konsernitilinpäätöksen tarkoituksena on osoittaa konserniin kuuluvien yritysten varat ja velat sekä taloudellinen asema ja tilikauden tulos siten kuin kysymyksessä olisi vain yksi yritys (Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa 2009, 9).

Kahden tai useamman eri yrityksen muodostamaa mahdollisimman pysyvää ja taloudellista kokonaisuutta kutsutaan konserniksi. Konsernin muodostavat emoyritys tytäryhtiöineen, jossa emoyrityksellä useimmiten on täysi määräysvalta sen tytäryhtiöön ja omistuksessaan yli puolet tytäryhtiön osakekannasta. Yritykset voivat kuitenkin yhdessä päättää määräysvallan jaosta, ja se voi olla myös esimerkiksi kaikkien konsernin yritysten yhteistä tasapuolisesti. Konserni ei ole verovelvollinen eikä sillä ole oikeudellista toimivaltaa. (Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa 2009, 9.)

Konsernitilinpäätös muodostetaan konserniin kuuluvien yritysten taseista ja tuloslaskelmista sekä liitetiedoista, jotka erittelevät ensin mainittujen lukujen muodostumista (Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa 2009, 14–15). Konsernitilinpäätökseen liitetään myös osa konserniin kuulumattomista emoyrityksen omistusyhteisyrittäjistä ja osakkuusyrityksistä. Omistusyhteisyrittäjä liitetään konsernitilinpäätökseen, jos emoyhtiöllä on omistuksessaan vähintään kaksikymmentä prosenttia yrityksen osuus- tai osakepääomasta tai sille on muodostunut pysyvä yhteys yritykseen sellaisen omistusosuuden kautta, jonka tarkoituksena on edistää emoyrityksen tai konserniin kuuluvien yritysten toimintaa. Osakkuusyritys on konserniin kuulumaton yritys, jossa emoyhtiöllä tai sen tytäryhtiöillä on omistuksessaan kahdestakymmenestä viiteenkymmenen prosenttiin yrityksen osakkeiden tuomasta äänimäärästä. Osakkuusyritys liitetään konsernitilinpäätökseen vain, jos emoyhtiöllä on konserniin kuulumattomassa yrityksessä huomattava määräysvalta rahoituksen ja liiketoiminnan suunnittelussa ja johtamisessa. Suurikaan omistusosuus ei siis esimerkiksi riitä, jos emoyritys omistaa konserniin kuulumattoman yrityksen osakkeista kaksikymmentä prosenttia ja loput kahdeksankymmentä prosenttia omistaa yksi yritys. (Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa 2009, 12–13.)

Konsernitilinpäätöksessä eliminoidaan samaan konserniin kuuluvien yritysten väliset liiketapahtumat tilikaudelta; liiketapahtumiin liittyvät katteet ja keskinäiset omistussuhteet sekä konserniyritysten väliset saamis- ja velkasuhteet. Konsernitilinpäätöksessä esiintyvä tuloslaskelma ja tase ovat lähes samanlaisia kuin yrityksen virallisen tilinpäätöksen tuloslaskelma ja tase. Konsernitilinpäätöksen tuloslaskelman kaava on samanlainen kuin yrityksen virallisen tilinpäätöksen, mutta pienin lisäyksiin; poistot ja arvonalentumiset -otsikon alle tulee konserniliikearvon poisto ja konsernireservin vähennys -niminen termi sekä liikevoittoon tai tappioon vaikuttaa erä osuus osakkuusyritysten voitosta tai tappiosta. Rahoitustuottoihin ja -kuluihin myös lisätään osuus osakkuusyritysten voitosta tai tappiosta ja sama erä lisätään myös satunnaisiin eriin. Juuri ennen tilikauden tulosta tulee vielä eritellä vähemmistöosuudet. (Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa 2009, 16–17.)

Konsernitilinpäätöksessä esitettävään taseeseen ei myöskään tule suuria muutoksia yrityksen virallisen tilinpäätöksen taseeseen verrattuna. Vastaavaa-puolelle lisätään vain kaksi uutta erää; konserniliikearvo pysyviin vastaaviin ja osuudet osakkuusyrityksissä lisätään sijoituksiin. Vastattavaa-puolelle tulee lisätä oman pääoman eriin omiksi alaotsikoikseen vähemmistöosuudet ja konsernireservi. (Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa 2009, 19.) Vähemmistöosuudet ovat konsernin ulkopuolisille yrityksille eli tytäryritysten vähemmistöosakkaille kuuluva osuus konsernin tilikauden tuloksesta ja omasta pääomasta (Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa 2009, 55).

3.1.2 Virallisen tilinpäätöksen oikaiseminen

Yrityksen virallisen tilinpäätöksen oikaiseminen on suositeltavaa, jotta tilinpäätöksen analysoinnista tulisi vertailukelpoista. Oikaiseminen ei ole kuitenkaan aivan välttämätöntä, sillä vuoden 1997 kirjanpito uudistuksen jälkeen yritysten tilinpäätökset ovat olleet lähes samoin keinoin rakennettuja. Oikaiseminen on kuitenkin suotavaa, koska yritysjohto voi harjoittaa tulosmanipulaatiota tarkoituksella saadakseen itselleen tai yritykselle taloudellista etua. Tulosmanipulaatiota voi harjoittaa kahdella tavalla; harjoittamalla kirjanpidollista tai reaalista tuloksenjärjestelyä. Kirjanpidollinen tuloksenjärjestely onnistuu valitsemalla erilaisia kirjausmenettelyjä yhdelle ja samalle liiketapahtumalle. Tyypillisimmin järjestellään esimerkiksi kurssitappioita ja korkojen aktiivointia. Reaalinen tuloksenjärjestelytapa on suunnitelmallisempaa ja toiminnallisempaa, sillä tuottoja ja kuluja siirretään tarkoituksella halutulle tilikaudelle. Esimerkiksi

yrityksen omaisuuden myynnin suunnitelmallinen nopeuttaminen tai viivästyttäminen tietyllä vuodelle on reaalista tuloksenjärjestelyä. (Niskanen & Niskanen 2004, 59–61.)

3.1.2.1 Tuloslaskelman oikaiseminen

Virallisessa tuloslaskelmassa ei enää nykyisen kirjanpitolain perusteella esitetä myynti- tai käyttökate. Yritystutkimus ry:n esittämässä oikaistun tuloslaskelman kaavassa käyttökate on kuitenkin säilytetty. Myös muut oikaistun tuloslaskelman välitulokset poikkeavat virallisen tuloslaskelman vastaavista, sillä oikaistussa tuloslaskelmassa liiketulos kertoo tuloksen varsinaisen liiketoiminnan kustannusten jälkeen, ennen rahoitustuottoja ja –kuluja sekä veroja. Nettotulos kertoo tuloksen ennen satunnaisia tuottoja ja kuluja, ja niiden jälkeistä tulosta sanotaan kokonaistulokseksi. (Niskanen & Niskanen 2004, 61.)

Liikevaihto
+ Liiketoiminnan muut tuotot
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ
- Aine- ja tarvikkekäyttö
- Ulkopuoliset palvelut
- Henkilöstökulut
- Laskennallinen palkkorjaus
- Liiketoiminnan muut kulut
+/- Valmisteveraston lisäys/vähennys
KÄYTTÖKATE
- Suunnitelman mukaiset poistot
- Arvonalentumiset pysyvät vastaavat
- Arvonalentumiset vaihtuvat vastaavat
LIIKETULOS
+ Tuotot osuiksista ja muista sijoituksista
+ Muut korko- ja rahoitustuotot
- Korkokulut ja muut rahoituskulut
+/- Kurssierot
- Sijoitusten arvonalentumiset
- Välittömät verot
NETTOTULOS
+ Satunnaiset tuotot
- Satunnaiset kulut
KOKONAISTULOS
+/- Poistoeron lisäys/vähennys
+/- Vapaaehtoisten varausten lisäys/vähennys
+ Laskennallinen palkkorjaus
+/- Muut tuloksen oikaisut
TILIKAUDEN TULOS

Kuva 5. Esimerkki oikaistusta tuloslaskelmasta (Niskanen & Niskanen 2004, 62)

Oikaistun tuloslaskelman kaava näkyy sellaisenaan kuvassa 5, ja erittelen jokaisen välituloksen muodostumista. Ensimmäisen välituloksen eli käyttökateen muodostuminen lähtee liikevaihdosta, joka on laskettu yrityksen varsinaisen liiketoiminnan myyntituotoista. Liiketoiminnan myyntituotoista tulee olla vähennetty arvonlisäverot, alen-

nukset ja muut välittömästi myyntiin liittyvät verot. Liiketoiminnan muut tuotot muodostuvat tuotoista, jotka liittyvät yrityksen varsinaisen liiketoiminnan harjoittamiseen ja ovat samankaltaisia liikevaihdon kanssa, joista esimerkkinä vuokratuotot. Oikaistun tuloslaskelman aine- ja tarvikekäyttö on virallisen tuloslaskelman erien uudelleenryhmittelyn tulos, ja se lasketaan vähentämällä tuloslaskelman aine- ja tavarastoista niihin liittyvien varastojen lisäys tai lisäämällä niiden vähennys. Ulkopuoliset palvelut liittyvät välittömästi myyntiin tai tuotannolliseen toimintaan, joiden toteuttamiseksi on tilattu ulkopuolisia henkilöitä, esimerkiksi alihankkijoiden tai konsulttien palvelut tai satunnaisen työvoiman vuokrauskulut. Oikaisukaavassa näkyvät henkilöstökulut ovat yrityksen ennakonpidätyksen alaiset palkat ja muut henkilöstökulut kuten esimerkiksi eläkekulut, sosiaaliturvamaksut ja vakuutusmaksut. Oikaistussa tuloslaskelmassa olevassa laskennallisessa palkkakorjauksessa tulee ilmoittaa henkilöyhtiön omistajan työpanoksen mukainen palkka, ellei sitä ole jo kuluna tuloslaskelmassa. Liiketoiminnan muihin kuluihin tulevat monet erilaiset kululajit, esimerkiksi vapaaehtoiset henkilöstökulut, myyntiprovisiot ja rahtikulut sekä käyttöomaisuuden myyntitappiot. Myös valmisteveraston muutos kuuluu yhtälöön, ja se lasketaan lisäämällä keskeneräisten ja valmiiden tuotteiden varastojen muutokseen virallisesta tilinpäätöksestä valmistus omaan käyttöön -erä. (Niskanen & Niskanen 2004, 62–63.)

Oikaistun tuloslaskelman toisen välituloksen eli liiketuloksen muodostumiseen vaikuttavat suunnitelman mukaiset poistot ja arvonalentumiset. Suunnitelman mukaiset poistot tarvitsevat oikaisua, jos poistoajat ovat paljon pidempiä kuin mitä kirjanpitolautakunnan suositusten mukaiset käyttöiät ovat tai jos poistot eivät ole oikeassa suhteessa käyttöomaisuuden määrään. Mikäli oikaisu tehdään, sen tulee näkyä muut tuloksen oikaisut -nimisessä erässä. Arvonaleuksista taas puhutaan, jos jonkin hyödykkeen todennäköinen luopumishinta on pysyvästi pienentynyt, ja ne jaetaan arvonalentumisiin pysyvien vastaavien hyödykkeistä ja vaihtuvien vastaavien poikkeuksellisiin arvonalentumisiin. (Niskanen & Niskanen 2004, 65.)

Yrityksen nettotulos muodostuu erilaisista rahoitukseen liittyvistä eristä; tuotot osuuksista ja muista sijoituksista, muut korko- ja rahoitustuotot, korko- ja muut rahoituskulut ja kurssierot -eriin sekä sijoitusten ja rahoitusarvopapereiden arvonalentumisiin, joihin laitetaan pysyvien ja vaihtuvien vastaavien sijoitusten ja lainasaamisten arvonalennukset. Myös välittömät verot kuuluvat tämän kategorian alle. Tuotot osuuksista ja muista sijoituksista -erää tulee oikaista, jos siihen kuuluu kurssieroja, jotka

siirtyvät oman sarakkeensa alle, tai yhtiöveron hyvitystä, joka hävitetään nimikkeenä tuloslaskelmasta, mutta summa siirretään välittömiin veroihin. Muut korko- ja rahoitustuotot -erä pitää sisällään vaihtuviin vastaaviin ja rahoitusarvopapereihin kirjattujen saamisten tuotot ja niiden kurssierot. Erä tulee oikaista, jos siihen sisältyy kurssivoittoa, jotka siirretään kurssierot -kohtaan tuloslaskelmassa. Eri luotonantajille maksetut korkokulut, ja joskus kurssitappiot, kuuluvat korkokulut ja muut rahoituskulut -erään ja jos kurssitappiot on laitettu tähän ryhmään, ne tulee oikaista kurssieroihin tuloslaskelmassa. Kurssierot -niminen erä esiintyy vain oikaistussa tuloslaskelmassa, ja siihen tulevia erä on eritelty edellä tekstissä. Välittömät verot on viimeinen nettotulokseen vaikuttava erä, ja siihen kuuluvat tarkasteltavalle tilikaudelle kohdistuvat tuloverot ja muut välittömät verot virallisesta tuloslaskelmasta. Jos yrityksen tuloslaskelmassa on veroja edellisiltä vuosilta, ne siirretään satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin. Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutokset siirretään oikaistuun tuloslaskelmaan muut tuloksen oikaisut -kohtaan. (Niskanen & Niskanen 2004, 66–68.)

Yrityksen virallisesta liiketoiminnasta eroavat, kertaluontoiset satunnaiset tuotot ja kulut kertovat yrityksen kokonaistuloksen. Jos viralliseen tuloslaskelmaan on kirjattu käyttöomaisuuden myyntivoittoa tai -tappiota liiketoiminta-alasta luopumisen yhteydessä, ne tulee kirjata oikaisussa satunnaisiin tuottoihin tai kuluihin. Oikaisun yhteydessä myös korjataan oikealle paikalleen ryhmään eksyneet varsinaiseen toimintaan liittyvät kulut. (Niskanen & Niskanen 2004, 69.)

3.1.2.2 Taseyhtälön oikaiseminen

Kuvassa 6 kuvataan taseyhtälön oikaisuerät, joita erittelen tarkemmin. Taseen vastavaa puolen aineettomiin hyödykkeisiin laitetaan vain menoja, joista odotetaan tuottoa tulevina vuosina. Jos viralliseen taseeseen on laitettu perustamis- ja tutkimusmenoja, ne hävitetään tasetta oikaistessa. Sulautumis- eli fuusiovaiheessa yritykselle voi syntyä liikearvoa, joka kirjataan kuluksi sen vaikutusaikana, joka saa olla korkeintaan viisi vuotta. Jos liikearvo osoittautuu arvottomaksi, se tulee poistaa yhtälöstä. Myös kehittämismenot tulee pääosin poistaa yhtälöstä. Kaikissa oikaisutoimissa taseen vastavaa-puolelta tulee muistaa ottaa samansuuruinen summa, yhtälön tasapainon säilyttämiseksi. Aineellisista hyödykkeistä oikaistaan vain muut aineelliset hyödykkeet -erää, ja se muodostuu muista aineellisista hyödykkeistä ja aineellisten hyödykkeiden en-

nakkomaksuista sekä keskeneräisistä hankinnoista. (Niskanen & Niskanen, 2004, 70–72.)

VASTAAVAA	
Pysyvät vastaavat	
Aineettomat hyödykkeet	
Tutkimusmenot	_____
Kehittämismenot	_____
Liikearvo	_____
Muut aineettomat hyödykkeet	_____
	=====
Aineelliset hyödykkeet	
Maa- ja vesialueet	_____
Rakennukset ja rakennelmat	_____
Koneet ja kalusto	_____
Muut aineelliset hyödykkeet	_____
	=====
Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset	
Sisäiset osakkeet ja osuudet	_____
Muut osakkeet ja osuudet	_____
Sisäiset saamiset	_____
Muut saamiset ja sijoitukset	_____
	=====
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	=====
Vaihtuvat vastaavat	
Vaihto-omaisuus	
Aineet ja tarvikkeet	_____
Keskeneräiset tuotteet	_____
Valmiit tuotteet	_____
Muu vaihto-omaisuus	_____
	=====
Lyhytaikaiset saamiset	
Myyntisaamiset	_____
Sisäiset saamiset	_____
Muut sisäiset saamiset	_____
Muut saamiset	_____
	=====
Rahat ja rahoitusarvopaperit	_____
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	=====
VASTAAVAA	=====

Kuva 6. Taseyhtälön vastaavaa-puolen oikaisemisen kaava (Niskanen & Niskanen 2004, 70–71)

Sijoitukset -osiota oikaistussa taseessa on tarpeen oikaista, jos omistetun yrityksen oma pääoma on menetetty jostain syystä eikä osakkeilla ole arvoa käytettävissä olevien tietojen perusteella, jolloin kyseisten osakkeiden tasearvo poistetaan osakkeista ja omasta pääomasta. Virallisessa ja oikaistussa taseessa oleva muut osakkeet ja osuudet -erä sisältää avoimien yhtiöiden ja kommandiittiyhtiöiden osuuksia, osakeyhtiöiden osakkeita sekä osuuskuntien osuustodistuksia että erilaisia siirtokelpoisia liittymismaksuja. Tälle erälle ei ole oikaisutarpeita. Sisäiset saamiset -erään kuuluvat saamiset saman konsernin yrityksiltä ja saamiset omistusyhteisyryksiltä, jotka pitävät sisällään kaikki erilaiset pitkäaikaiset saamiset. Erää tarvitsee oikaista silloin, kun esimer-

kiksi henkilöyhtiöllä on saamia vastuunalaisilta yhtiömiehiltä tai lainasaaminen on niin sanottu riskisijoitus, eikä sen takaisinmaksusta ole varmuutta. Muut saamiset -erään kuuluvat virallisesta taseesta muut saamiset, myyntisaamiset, siirtosaamiset, lainasaamiset sekä omat osakkeet ja osuudet että maksamattomat osakkeet ja osuudet. Virallisessa taseessa täysin esiintymätön leasingvastuukanta sisältää tarkasteluhetkellä tiedossa olevien, vuosienkin päästä erääntyvien leasingmaksujen määrän, joita koskeva tieto löytyy useimmin tilinpäätöksen liitetiedoista. (Niskanen & Niskanen 2004, 72–75.)

Oikaistussa taseessa aineet ja tarvikkeet -erällä tarkoitetaan valmistettavien tuotteiden valmistusprosesseihin käytettäviä raaka-aineita ja tarvikkeita. Keskenkäiset tuotteet ovat tilinpäätöshetkellä valmistusvaiheessa olevia tuotteita, ja valmiit tuotteet ovat myyntitarkoitukseen valmistettuja tuotteita. Muu vaihto-omaisuus -erään kuuluvat virallisen taseen ennakkomaksut ja muu vaihto-omaisuus. (Niskanen & Niskanen 2004, 75.)

Oikaistussa taseessa myyntisaamisilla tarkoitetaan tuotteiden myynnistä syntyneitä saamia, joita tulee oikaista, jos yritys käyttää factoring-rahoitusta. Factoring-rahoitus on yrityksen ulkopuoliselta rahoituslaitokselta ostama palvelu, jossa ulkopuolinen yritys hoitaa laskuttamisen ja mahdollisen perinnän. Tässä tapauksessa factoringilla rahoitetut myyntisaamiset laitetaan taseen myyntisaamisiin ja lyhytaikaisiin velkoihin vastattavaa-puolelle. Sisäisiä myyntisaamia on vain oikaistussa taseessa, ja siihen kuuluvat saamiset saman konsernin yrityksiltä ja saamiset omistusyhteyserityksiltä, joiden saamisista eritellään myyntisaamiset ja loput saamiset laitetaan erään muut sisäiset saamiset. Erään muut saamiset kuuluvat ulkopuolisilta yrityksiltä saatavat myyntisaamiset eli virallisen taseen lainasaamiset, muut saamiset ja siirtosaamiset sekä maksamattomat osakkeet tai osuudet yhdessä. Viimeisenä taseen vastaavaa-puolella on rahat ja arvopaperit, johon kuuluvat virallisesta taseesta erät rahat ja pankkisaamiset sekä rahoitusarvopaperit. (Niskanen & Niskanen 2004, 75–76.)

	VASTATTAVAA
Oma pääoma	
Osakepääoma	_____
Ylikurssirahasto	_____
Muut rahastot	_____
Kertyneet voittovarot	_____
Tilikauden tulos	_____
Pääomalainat	_____
	=====
Poistoero ja varaukset yht.	_____
Oman pääoman oikaisut	_____
OIKAISTU OMA PÄÄOMA YHT.	_____
Vieras pääoma	
Pitkäaikainen vieras pääoma	
Lainat rahoituslaitoksilta	_____
Eläkelainat	_____
Saadut ennakot	_____
Sisäiset velat	_____
Muut pitkäaikaiset velat	_____
	=====
Laskennallinen verovelka	_____
Pakolliset varaukset	_____
Leasingvastuukanta	_____
	=====
Lyhytaikainen vieras pääoma	
Korolliset lyhytaikaiset velat	_____
Saadut ennakot	_____
Ostovelat	_____
Sisäiset ostovelat	_____
Muut sisäiset velat	_____
Muut korottomat lyhytaikaiset velat	_____
	=====
OIKAISTU VIERAS PÄÄOMA YHT.	_____

	VASTATTAVAA

Kuva 7. Taseyhtälön vastattavaa-puolen oikaisemisen kaava (Niskanen & Niskanen 2004, 78)

Kuvassa 7 havainnollistettua oikaistun taseen vastattavaa-puolta ei tarvitse oikaista kuin muutamilta osin, ja suurin osa tarvittavista tiedoista löytyy suoraan virallisen taseen vastattavaa-puolelta ja tilinpäätöksen liitetiedoista. Virallisesta taseesta saadaan suoraan yrityksen osuus-, osake- tai muu peruspääoma. Oman pääoman ylikurssi- ja arvonkorotusrahasto toimivat oikaistussa taseessa työvälineinä osakepääoman rahastoannin korottamisessa. Muut rahastot -erään tulevat vararahasto, yhtiöjärjestyksen tai sääntöjen mukaiset rahastot ja muut rahastot sekä osakkeiden tai osuuksien rahasto, joille kaikille yhteistä on niiden ominaisuus esimerkiksi kattaa tappioita tai korottaa pääomaa. Kertyneet voittovarot -erään lisätään aikaisempien tilikausien osingonjaon jälkeiset voitot tai tappiot virallisesta tilinpäätöksestä. Yksi harvoista oikaisua vaativista oman pääoman eristä on tilikauden tulos, jota oikaistaan lisäämällä osingonjako takaisin voittovaroihin, jos yritys on kirjannut jaettavan osingon osingonjakovelkana ja vähentänyt summan omasta pääomasta eli käyttänyt niin sanottua ennako-osingon kirjausmenettelyä. Oikaistussa omassa pääomassa esiintyvään erään pääomalainat kuuluvat osakeyhtiölain mukaiset oman pääoman lainat. Oman pääoman erissä oleva poistoero tarkoittaa kirjanpidollisten eli toteutuneiden poistojen ja suunnitelman mu-

kaisten poistojen erotusta, joka ei voi olla negatiivinen luku. Vain konsernitilinpäätöksessä tehdään siirto, jos poistoerosta ei ole siirretty yhtiöverokannan mukaista osuutta laskennalliseen verovelkaan virallisessa tilinpäätöksessä. Myös vapaaehtoisista varauksista tehdään vastaavanlainen siirto laskennallisiin verovelkoihin, jos sitä ei ole tehty tilinpäätökseen. Oman pääoman oikaisuihin kerätään vastaavaa-puolella tehtyjä oikaisuja vastaava summa, joka koostuu esimerkiksi perustamis- tai tutkimusmenoista, eläkevastuuvajauksesta tai kurssitappioista sekä eristä epävarmat saamiset, saamiset henkilöyhtiön omistajilta, aiheettomat arvonkorotukset ja pysyvien vastaavien arvonoikaisut. (Niskanen & Niskanen 2004, 77–80.)

Vastattavaa-puolen vieraan pääoman pitkäaikaisen vieraan pääoman eriin kirjataan kaikki vieras pääoma, joka on kestoltaan yli vuoden, ja ne saadaan suoraan virallisesta tilinpäätöksestä tai liitetiedoista. Lainat rahoituslaitoksilta -erään on yhdistetty joukkovelkakirjalainat, lainat rahoituslaitoksilta ja vaihtovelkakirjalainat. Saadut ennakot ovat yrityksen tuotantoon tarvittavien hyödykkeiden tai palvelujen myynnistä saatuja maksuja, jotka tapahtuvat ennen niiden luovutusta ostajalle. Sisäiset velat -erässä ovat velat saman konsernin yrityksille ja velat omistusyhteisyriksille, joihin kuuluvat myös kyseisiltä yrityksiltä saadut pitkäaikaiset ostovelat. Muut pitkäaikaiset velat -erään kuuluvat loput velat; ostovelat, muut velat, siirtovelat ja rahoitusvekselit. Pakolliset varaukset -erään tulevat menot, joiden ei odoteta tuottavan tuloa yritykselle. Näitä ovat virallisen taseen eläkevaraukset, muut pakolliset varaukset ja verovaraukset. *Pakollisia varauksia oikaistaan yrityksen taseen ulkopuolisen eläkevastuuvajauksen määrällä, jota vastaava summa lisätään pakollisiin varauksiin ja oman pääoman oikaisuerään.* Leasingvastuukanta kirjataan vastattavaa-puolelle samansuuruisena kuin vastaavaa-puolella. (Niskanen & Niskanen 2004, 80–81.)

Oikaistun taseen vastattavaa-puolen pääomien viimeinen kokonaisuus on lyhytaikainen vieras pääoma, joita ovat alle vuoden kestoiset pääomat. Oikaistun taseen erään korolliset lyhytaikaiset velat tulevat virallisesta taseesta lainat rahoituslaitoksilta, eläkelainat, joukkovelkakirjalainat, vaihtovelkakirjalainat, muiden velkojen korollinen osuus ja rahoitusvekselit. Yrityksen mahdolliset factoringluotot lisätään korollisiin lyhytaikaisiin velkoihin. Ostovelat ja sisäiset ostovelat saadaan suoraan virallisesta taseesta ja muut sisäiset velat -erään kuuluva summa saadaan laskemalla yhteen velat saman konsernin yrityksille ja omistusyhteisyriksille. Virallisen taseen muut velat ja siirtovelat yhdistetään eräksi muut korottomat lyhytaikaiset lainat, johon kuuluvat

myös esimerkiksi ennakonpidätysvelat ja lomapalkkavelat siirtoveloista. (Niskanen & Niskanen 2004, 82.)

3.1.2.3 Konsernitilinpäätöksen oikaiseminen

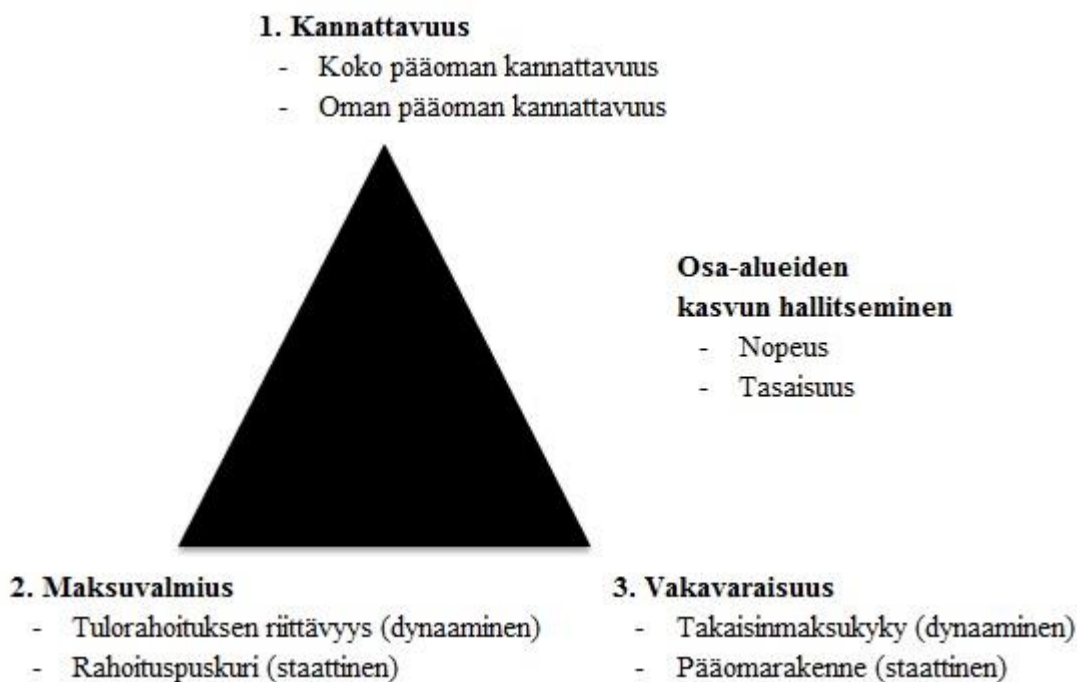
Konsernitilinpäätöksen oikaiseminen tehdään pääosin samoin keinoin kuin yrityksen virallisen tilinpäätöksen oikaiseminenkin, mutta kaikkia oikaisuja ei pystytä konsernitilinpäätöksessä tekemään ollenkaan informaation puutteen vuoksi, sillä konsernitilinpäätöksessä ei ole useinkaan käytettävissä yksittäisten tytä- ja osakkuusyritysten tilinpäätöksiä (Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa 2009, 77).

Konsernituloslaskelman oikaiseminen tehdään pääosin samoin tavoin kuin yrityksen virallisen tuloslaskelman oikaiseminen, ja siihen lisätäänkin vain viisi uutta erää. Yksi lisättävistä eristä eli osuus osakkuusyhtiöiden voitosta tai tappiosta sijoitetaan kolmeen kohtaan oikaistussa tuloslaskelmassa; liiketoiminnan muiden kulujen, liiketulojen ja satunnaisten kulujen alle. Muut lisättävät erät ovat suunnitelman mukaisten poistojen alle tuleva konserniliikearvon poisto ja konsernireservin vähennys sekä muiden tulosten oikaisujen alle tuleva vähemmistöosuudet. (Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa 2009, 79.)

Konsernitase oikaistaan myös pääosin samalla lailla kuin yrityksen virallinenkin tase ja vastaavaa-puolelle tarvitsee lisätä vain kaksi erää; konserniliikearvo pysyviin vastaaviin ja aineellisiin hyödykkeisiin osuudet osakkuusyrityksissä. Vastattavaa-puolella lisättäviä erää on myös vain kaksi, ja ne ovat oman pääoman oikaisujen yläpuolelle sijoitettavat vähemmistöosuudet ja konsernireservi. (Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa 2009, 80–81.)

3.2 Tilinpäätösinformaation lajit

Huono kannattavuus nakertaa maksuvalmiutta, jonka pelastusyrietykset eli lyhytaikaisen lainan otto heikentävät taas vakavaraisuutta ja kannattavuus heikentyy otetun lainan korkokuluilla. Nämä kolme tunnuslukutyyppeä siis kulkevat käsi kädessä, eli rahoitusongelmien ratkaisut eivät ole yksinkertaisia, ja niitä tulee miettiä monesta näkökulmasta. (Alhola & Lauslahti 2003, 148.) Kuva 8 yrityksen terveyskolmiosta näyttää konkreettisesti näiden kolmen ulottuvuuden tehtävät kannattavuutta rakentaessa.

Kuva 8. Yrityksen terveyskolmio (Alhola & Lauslahti 2003, 148 mukailten)

Osa-alueiden kasvun tulee olla melko nopeaa ja tasaista, mutta mikä tärkeintä, hallittua. Kannattavuuden kaikkien osa-alueiden tulee kasvaa tasaisesti samassa suhteessa; paras kasvuvauhti on sellainen, joka juuri ja juuri turvaa yrityksen rahoitusrakenteen. Tasaisesti kasvavina mittareina käytetään yleisimmin liikevaihtoa, taseen loppusummaa ja henkilöstön lukumäärää. Näiden mittareiden väliseen tasaiseen kasvuun sopivien, esimerkiksi tunnuslukujen liikevaihdon kasvuprosentti ja pääoman tuottoprosentti, tuloksen tulee olla samaa luokkaa. Liikevaihdon kasvuprosentilla tarkoitetaan useimmiten liikevaihdon kolmen vuoden kasvuprosentin keskiarvoa. Tunnusluku lasketaan jakamalla ajankohtaisen tilikauden liikevaihto edellisen tilikauden liikevaihdolla. Jos luku on yli 1, tulos on kasvanut. Yrityksen liiketoiminnan kasvua voidaankin pitää neljäntenä näkökulmana, joka vaikuttaa ratkaisevasti kannattavuuteen. (Alhola & Lauslahti 2003, 154.)

Seuraavissa luvuissa lueteltujen terveyskolmion eri osa-alueiden tunnuslukujen laskentakaavat löytyvät liitteestä 9.

3.2.1 Kannattavuus: onko tulos riittävä?

Yritystoiminnan tehokas ja realistinen sekä näiden kautta onnistunut suunnittelu on edellytys hyvälle tulokselle eli kannattavuudelle. Suunnitteluprosessi on aina erilainen

toimialasta, yritysmuodosta ja yrityksen kehitysasteesta riippuen. Toimivalla yrityksellä liiketoiminnan suunnittelussa eli tulevan vuoden budjetoinnissa käytetään edellisten tilikausien lukuja ja niitä muokataan sen mukaan, mitä muutoksia yritetään suunnittelulla tavoittaa. Onko yrityksen tavoitteena esimerkiksi kasvaa yrityksenä vai kasvattaa vain tulostaan muiden prosessien pysyessä samanlaisina kuin nykyisyydessä?

Yritystoiminnan kannattavuus on jatkuva prosessi ja kehityksen kohde. Hyvä kannattavuus tekee yrityksestä vakavaraisen ja lisää sen voittoa pitkällä aikajänteellä. Yrityksen hyvä tulos on jatkuvan työn takana, ja hyvän kannattavuuden rakentamiseen vaaditaan kannattavuus -termin laaja-alaista ymmärtämistä ja hyvää liiketoimintaprosessien tuntemista, ja sitä kautta niiden oikeanlaista ohjaamista. (Alhola & Lauslahti 2003, 52.)

Tilinpäätöksen tulkitsemisen avuksi on kehitetty suuri määrä erilaisia kannattavuuden tunnuslukuja, mutta niistä yleisimmin käytettyjä ovat oman pääoman, sijoitetun pääoman ja koko pääoman tuotto prosentti sekä liikevoittoprosentti (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 127).

Liikevoittoprosentti-tunnusluku mittaa yrityksen toiminnan kannattavuutta ainoastaan tuloslaskelman kannalta. Tilikauden liikevoittoprosentti lasketaan jakamalla tuloslaskelmasta saatava liikevoitto liikevaihdolla. Tunnusluku tarkastelee liiketoiminnan kannattavuutta kustannustehokkuuden näkökulmasta, sillä se kertoo, mikä prosentiosuus tilikauden liikevaihdosta jää jäljelle kulujen kattamisen jälkeen. Tälle tunnusluvulle ei ole määritelty suositeltavia viitearvoja, sillä ne vaihtelevat suuresti toimialoittain. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 128.) Taulukossa 2 näkyvät Asiakastieto Oy:n asettamat ohjearvot liikevoittoprosentille.

Taulukko 2. Liikevoittoprosentin ohjearvot (Asiakastieto 2014b)

Liikevoittoprosentti	Yrityksen kannattavuus
yli 10 %	Hyvä
5–10 %	Tyydyttävä
alle 5 %	Heikko

Oman pääoman tuotto prosentti ROE eli return on equity kertoo yrityksen omistajien osuuden yrityksen tilikauden voitosta. Tunnusluku lasketaan jakamalla tilikauden voitto oman pääoman määrällä. Kullekin omistajalle kuuluva summa saadaan jakamalla saatu luku omistusten prosentuaalisen luvun mukaisesti. Saatua lukua tulee verrata omistajien asettamaan tuotto vaatimukseen, jonka tulee olla vähintään asetetun tavoitteen suuruinen ollakseen riittävän suuri. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 128.) Oman pääoman tuotto prosentille ei ole asetettu tunnettuja ohjearvoja.

Koko pääoman tuotto prosentti ROA eli return on assets kertoo yrityksen varsinaisen operatiivisen liikevoiton, kun se suhteutetaan kaikkeen erilaiseen yritykseen sijoitettuun pääomaan. Tunnusluku lasketaan jakamalla tuloslaskelman liikevoitto taseen loppusummalla. Taseen loppusumma saadaan laskemalla kaikkien tilikausien keskiarvo. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 129.)

Sijoitetun pääoman tuotto prosentti ROI eli return on investment kertoo yrityksen suhteellisen kannattavuuden eli omistajien tai rahoittajien yritykseen sijoittaman pääoman tuoton. Omistajien tai rahoittajien sijoittaman pääoman tarkoituksena on tuottaa osinkoa tai korkoa. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 129.) Laskentatapa on monimutkaisin mainituista kannattavuuden tunnusluvuista, ja se on näkyvissä liitteessä 9. Asiakastieto Oy on asettanut ohjearvot ROI:lle, jotka näkyvät taulukossa 3.

Taulukko 3. Sijoitetun pääoman tuotto prosenttien ohjearvot (Asiakastieto 2014b)

ROI	Yrityksen kannattavuus
yli 15 %	Hyvä
9–15 %	Tyydyttävä
0–9 %	Välttävä
alle 0 %	Heikko

3.2.2 Maksuvalmius: riittävätkö rahat?

Yrityksen maksuvalmiudella mitataan yrityksen suoriutumisenopeutta maksusitoumuksistaan eli esimerkiksi ostolaskuistaan. Maksuvalmiutta on kahta lajia; staattista ja dynaamista maksuvalmiutta. Staattista maksuvalmiutta kutsutaan yrityksen rahoituspus-

kuriksi eli nopeasti erääntyvien maksujen maksuun käytettäväksi rahoitusomaisuudeksi. Opinnäytetyössä käytetyt maksuvalmiuden tunnusluvut mittaavat yrityksen staattista maksuvalmiutta. Dynaaminen maksuvalmius pohjautuu yrityksen saamiin kassavirtoihin eli yrityksen kykyyn maksaa lyhytvaikutteisia menoja, veroja ja korkoja yrityksen tulorahoituksella. (Alhola & Lauslahti 2003, 151.)

Huonon maksuvalmiuden voi pelastaa nopeasti uuden lyhytaikaisen vieraan pääoman ottamisella, mutta pitkällä aikavälillä lainan ottaminen ei riitä, sillä yrityksen vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden heikennyttyä lainaa on vaikeaa saada rahoituslaitoksilta. Jatkuvalle lainanotolle yrityksen rahoitusrakenne kärsii ja vakavaraisuus kärsii, vaikka toimilla yritetään elvyttää maksuvalmiutta. Oli yritys muilla alueilla miten kannattava tahansa, lyhyt maksuvalmiuskriisi voi saattaa yrityksen syöksykierteeseen kohti kannattamattomuutta ja lopulta jopa konkurssiin. (Alhola & Lauslahti 2003, 147.)

Quick ratio eli happotesti mittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaista veloista nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillä eli esimerkiksi myyntisaamisilla ja pankkivaroilla. Jos yrityksellä on hyvä quick ratio, sen lyhytaikaiset saamiset ovat suuremmat kuin sen ottama lyhytaikainen vieras pääoma eli se maksaa lyhytaikaisen lainansa myyntisaamistensa summalla, ja yritykselle jää myös katetta. Tunnusluku lasketaan jakamalla taseen vastaavaa-puolen lyhytaikaiset saamiset vastattavaa-puolen lyhytaikaisella vieraalla pääomalla, ja sen ohjearvot näkyvät taulukossa 4. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 132.)

Taulukko 4. Quick ration ohjearvot YTN:n mukaan (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 133)

Quick ratio	Yrityksen maksuvalmius
yli 1	Hyvä
0,5–1	Tyydyttävä
alle 0,5	Heikko

Current ratio mittaa yrityksen maksuvalmiuden hieman pidemmältä aikajaksolta kuin quick ratio. Myös tämä tunnusluku on kannattavaa laskea, sillä vaihto-omaisuuden muuttuminen varoiksi kestää pidemmän aikaa kuin esimerkiksi lyhytaikaisten saamisten realisoituminen, joten maksuvalmiudesta saadaan realistisempi kuva. Current ratio lasketaan muuten samoin tavoin kuin quick ratio, mutta lyhytaikaisiin saamisiin lisä-

tään vaihto-omaisuus, joiden summa jaetaan lyhytaikaisella vieraalla pääomalla. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 133.) Taulukossa 5 ovat Yritystutkimus ry:n antamat ohjearvot tunnusluvulle.

Taulukko 5. Current ration ohjearvot YTN:n mukaan (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 133)

Current ratio	Yrityksen maksuvalmius
yli 2	Hyvä
1–2	Tyydyttävä
alle 1	Heikko

Nettokäyttöpääomaprosentti on myös hyödyllinen maksuvalmiutta mittaava tunnusluku, ja se kertoo yrityksen nettokäyttöpääoman suhteen liikevaihtoon. Nettokäyttöpääomaprosentille ei ole annettu samanlaisia ohjearvoja kuin esimerkiksi quick ja current ratiolle, mutta jos tunnusluvun tulokseksi saadaan esimerkiksi 30 prosenttia, se tarkoittaa, että liikevaihdon kasvaessa yhdellä eurolla investoinnit nettokäyttöpääomaan kasvavat 30 sentillä. Mitä pienempi saatu prosentti on, sitä vähemmän yrityksen varoja sitoutuu investointeihin. Jos prosenttiluku on kohtuuttoman suuri, yrityksen varoja sitoutuu liikaa investointeihin, mikä johtaa lopulta maksuvalmiuden heikkenemiseen ja kassavarojen tyrehtymiseen. Tunnusluku lasketaan vähentämällä vaihtuvista vastaavista yrityksen lyhytaikainen vieras pääoma ja jakamalla saatu summa liikevaihdolla. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 134.)

3.2.3 Vakavaraisuus: onko pääomarakenne terve?

Vakavaraisuuden tunnusluvut mittaavat yrityksen rahoitusrakenteen terveyttä eli yrityksen elinvoimaisuutta; kuinka suuri osa yrityksen toiminnoista rahoitetaan sen omalla pääomalla ja kuinka velkaantunut se on. Yrityksellä on oltava hyvä vakavaraisuusaste, jotta se saisi lainoja rahoituslaitoksilta. Liika lainanotto kuitenkin heikentää vakavaraisuutta, joka on seurausta maksuvalmiuden pelastusyrityksistä. Vakavaraisuus on siis pitkän aikavälin tunnusluku. (Alhola & Lauslahti 2003, 147.) Vakavaraisuutta on myös dynaamista ja staattista; dynaaminen vakavaraisuus kertoo yrityksen suoriutumisen vieraan pääoman maksuista eli lyhennyksistä ja koroista. Staattinen vakavaraisuus taas mittaa yrityksen oman pääoman riittävyttä vieraaseen pääomaan verrattuna eli omavaraisuutta. (Alhola & Lauslahti 2003, 152.)

Yleisimmin käytetty vakavaraisuutta mittaava tunnusluku on omavaraisuusaste, joka kertoo omalla pääomalla rahoitetun osuuden toiminnasta. Jos liian suuri osa yrityksen toiminnoista rahoitetaan vieraalla pääomalla, yritys voi joutua selvitystilaan. Omavaraisuusaste lasketaan jakamalla oma pääoma taseen loppusummalla, jonka ohjearvot näkyvät taulukossa 6. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 131.)

Taulukko 6. Omavaraisuusasteen ohjearvot YTN:n mukaan (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 131)

Omavaraisuusaste	Yrityksen vakavaraisuus
yli 40 %	Hyvä
20 – 40 %	Tyydyttävä
alle 20 %	Heikko

Toinen usein käytetty tunnusluku on gearingprosentti, ja sen avulla saadaan selville nettovelkaantumisen suhde taseen omaan pääomaan. Gearingprosentti lasketaan jakamalla korollinen vieras pääoma, josta on vähennetty rahavarat, yrityksen omalla pääomalla. Kaavassa käytettyä korollista pääomaa on kaikki ulkopuolisten rahoittajien ja rahoituslaitosten sijoittama pääoma, jolle maksetaan korkoa. Rahavarat taas ovat taseen erien rahat ja pankkisaamisten sekä rahoitusomaisuusarvopaperien summa. Gearingprosentin tulos on hyvä, kun se on alle 100 prosenttia, ja mitä pienempi luku on, sitä parempi. Jos luku negatiivinen, tulos on erittäin hyvä. Tällöin yrityksellä ei ole yhtään nettovelkaa, eli yrityksellä on enemmän omaa pääomaa kuin korollista vierasta pääomaa. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 131.)

3.3 Benchmarking

Yrityksen selvitettyä edellisen tilikautensa tilinpäätösinformaation tutkimiseksi kehitetyt tunnusluvut mahdollisimman monipuolisesti, tunnuslukujen analysoimisen jatkokäsittely on suositeltavaa. Yrityksen saatua kunnollisen kuvan selvityksen aikaisesta taloudellisesta tilanteestaan, ja kehitettyä parannusehdotuksia eri toimintoihin yrityksen on kannattavaa tutkia markkinoita johtavan yrityksen liiketoiminnan tilaa.

Benchmarkingin suorittaminen antaa todellisen kuvan oman yrityksen tilanteesta, sillä selvitys kertoo kannattavuuden todellisen tilan; vaikka yrityksen tulos olisi kasvanut, mutta sen kilpailijalla kasvu on ollut nopeampaa, yritys todellisuudessa on menettänyt markkina-asemiaan. (Alhola & Lauslahti 2003, 340.)

Benchmarking siis tarkoittaa saatujen tunnuslukujen vertaamista toimialan markkina-johtajien, valioluokan yritysten tuloksiin esimerkiksi yritysten internet-sivuilla. Toimialojen suurimmat toimijat ovat useimmiten julkisia osakeyhtiöitä tai osuuskuntia, eli niiden tulee automaattisesti julkistaa tilinpäätöksensä ja toimintakertomuksensa pörssin sijoittajia varten. Heillä on useimmiten valmiiksi laskettuina ainakin kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuja sijoittajiensa vakuuttamiseksi hyvästä tuloksesta, joten benchmarkingista ei useimmiten tule suurta lisäpanosta yritykselle. (Alhola & Lauslahti 2003, 340.)

Benchmarkingin tavoitteena on antaa suuntaa yrityksen tulevaisuuden toimintatavoille, ja kartoittaa mahdollisia kehitystapoja ja –suuntia toimialalla menestyneen yrityksen tutkimisen avulla. Alan yrityksillä voi olla myös sopimus tietojen keskinäisestä vaihdosta, molempien liiketoiminnan kehittämiseksi. Jos yritysten välillä vallitsee tällainen sopimus, siihen sisältyy usein myös toimintatapojen tietojen vaihtamista. Yrityksille on hyödyllistä, että joku ulkopuolinen eli objektiivinen taho tutkii myös heidän jo analysoimansa aineiston. (Alhola & Lauslahti 2003, 340.)

Benchmarkingia on kolmea lajia: sisäistä, ulkoista ja toiminnallista. Edellä mainittu tapa on ulkoista benchmarkingia, ja sitä voisi sanoa kaikkein hyödyllisimmäksi. Sisäinen benchmarking on yrityksen sisällä tapahtuvaa tutkimustoimintaa; esimerkiksi konsernin tytäryhtiöiden, yrityksen osastojen tai toimipisteiden tulosten vertailua toisiinsa. Tällä tavalla tulee kuitenkin suppea, sisäinen näkökulma eli toimintoja ei tarkastella niin rehellisesti ja realistisesti kuin on mahdollista ulkoisessa näkökulmassa. Sisäinen benchmarking on kuitenkin pakollista edes jossain määrin jokaiselle vähänkään isommalle yritykselle, jolla on useampi kuin yksi toimipaikka. Kolmas tyyppi on toiminnallinen eli eri toimialojen yritykset vertailevat samoja prosesseja toisiinsa, esimerkiksi taloushallinnon tai markkinoinnin osaston tunnuslukuja toisiinsa. (Alhola & Lauslahti 2003, 341.)

Tämän opinnäytetyön benchmarking on monitahoista; tutkittavalla hetkellä eli ennen sulautumista case-yritykset olivat kaksi erillistä yritystä, eli opinnäytteessä suoritettava benchmarking on ulkoista. Sulautumisen tapahduttua puhuttaisiin sisäisestä benchmarkingista, ja sulautumisen jo tapahduttua ja toimeksiantajan ollessa Kymen Seudun Osuuskauppa opinnäytetyö on sisäistä benchmarkingia, jossa verrataan kah-

den toimialueen eli pohjoisen ja eteläisen Kymenlaakson toimintojen vuoden 2012 tunnuslukuja toisiinsa.

4 CASE: OSUUSKAUPPA YMPYRÄ JA OSUUSKAUPPA YMPÄRISTÖ

4.1 Osuuskauppojen sulautuminen

Koko maakunnan osuuskaupasta on puhuttu ainakin siitä asti, kun Suur-Kouvolan kunta muodostui vuoden 2009 alussa Anjalankosken, Kouvolan ja Kuusankosken kaupunkien sekä Elimäen, Jaalan ja Valkealan kuntien yhdistyttyä samaksi kunnaksi (Kouvola, Kuntaliitos 2009). Maakunnallisesta eli Kymenlaakson yhteisestä osuuskaupasta alettiin puhua, koska kuten kuvassa 9 näkyy, osuuskauppojen toiminta-alueiden rajoina olivat vain kuntien rajat. Ainoana poikkeuksena oli Osuuskauppa Ympäristön Hirvikosken myymälä Osuuskauppa Ympyrän toiminta-alueella Pohjois-Pyhtäällä. Sulautumista pidettiin myös hyvänä vaihtoehtona, koska osuuskauppojen kotipaikkojen Kouvolan ja Haminan kaupunkien etäisyys toisistaan oli vain viitisenkymmentä kilometriä, joten osuuskauppojen toiminta-alueet olivat melko pieniä, etenkin eteläisellä Osuuskauppa Ympyrällä. Sen toiminta-alue oli pieni myös muihin Suomen osuuskauppojen toiminta-alueisiin verrattuna. Sulautuneet osuuskaupat olivat myös lähes samankokoisia, tasavahvoja osuuskauppoja, kuten seuraavissa luvuissa todistetaan.

Kuva 9. Kymenlaakso, osuuskauppojen toiminta-alueiden välinen raja (Kela, Kymenlaakso, mukaillen)

Osuuskauppa Ympyrän ja Osuuskauppa Ympäristön sulautumista ehdotettiin vuoden 2011 keväällä, mutta silloin sulautuminen hylättiin Osuuskauppa Ympyrässä sopimuksen ehtojen vuoksi. Neuvottelut maakunnallisen osuuskaupan perustamisesta aloitettiin kuitenkin uudelleen syksyllä 2011. (Osuuskauppa Ympyrä, 2013, 2) Neuvottelut ottivat todennäköisesti uutta tuulta purjeisiinsa Kymenlaakson viiden Osuuspankin sovittua sulautumisesta Kymenlaakson Osuuspankiksi syyskuussa 2011. (Kymenlaakson Osuuspankki, 2011) Osuuspankit ovat myös osuuskuntia, joten niiden onnistunut sulautuminen nähtiin mahdollisuutena osuuskauppojenkin sulautumiselle.

Osuuskauppa Ympyrän ja Osuuskauppa Ympäristön sulautumista ehdotettiin vuoden 2011 keväällä, mutta silloin sulautuminen hylättiin Osuuskauppa Ympyrässä sopimuksen ehtojen vuoksi. Neuvottelut maakunnallisen osuuskaupan perustamisesta aloitettiin kuitenkin uudelleen syksyllä 2011. (Osuuskauppa Ympyrä 2013, 2.) Neuvottelut aloitettiin todennäköisesti uudestaan Kymenlaakson viiden Osuuspankin sovittua sulautumisesta Kymenlaakson Osuuspankiksi syyskuussa 2011 (Kymenlaakson Osuuspankki 2011). Osuuspankit ovat myös osuuskuntia, joten niiden onnistunut sulautuminen nähtiin mahdollisuutena osuuskauppojenkin sulautumiselle.

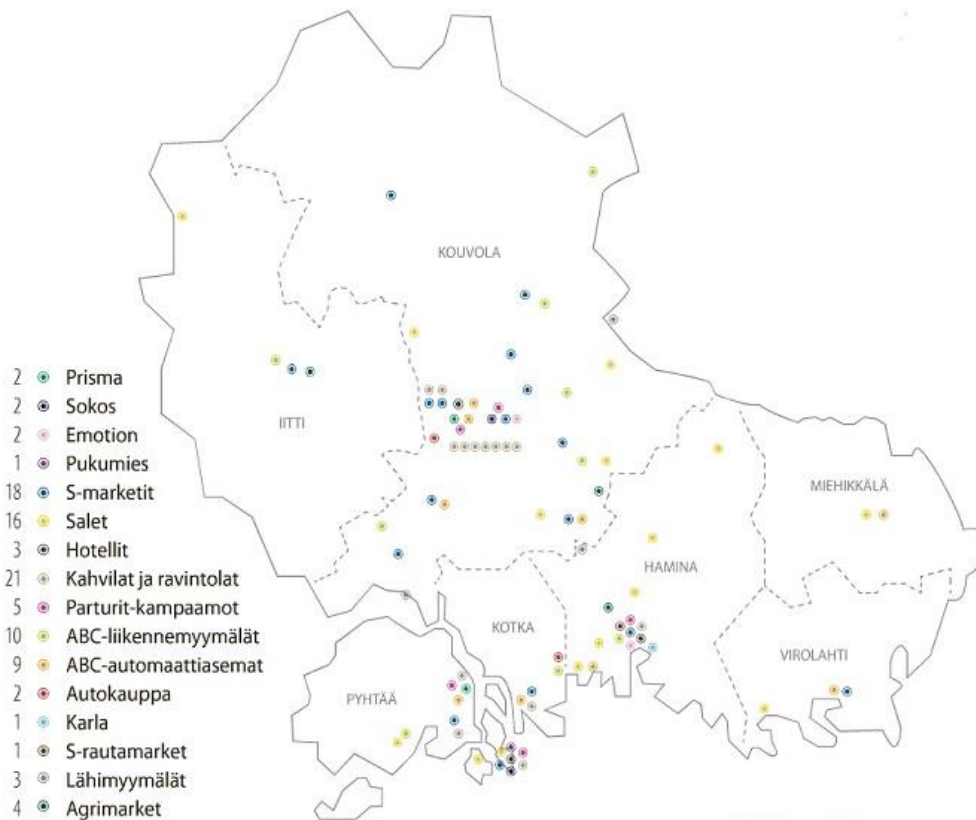
Osuuskauppa Ympyrän ja Osuuskauppa Ympäristön sulautumisesta keskusteltiin monissa hallintoelinten kokouksissa syksyn 2011 ja kevään 2012 aikana ja sulautumisesta sovittiin lopulta maaliskuun alussa 2012, jolloin allekirjoitettiin sulautumissuunnitelma, joka toimi samalla perustamissopimuksena. Sopimuksen mukaan Osuuskauppa Ympyrän ja Osuuskauppa Ympäristön varat ja velat siirtyivät suoraan syntyvän Kymen Seudun Osuuskaupan taseeseen. (Osuuskauppa Ympäristö 2013, 2; SOK Laari 2012, 1, 8.) Tapahtunut yrityskauppa eli osuuskauppojen sulautuminen hyväksyttiin Kilpailu- ja kuluttajavirastossa 22.5.2012. Sulautuminen sai hyväksynnän nopeasti ja kivuttomasti sen vuoksi, ettei osuuskaupoilla ollut päällekkäistä liiketoimintaa, vaan ne toimivat aivan omilla alueillaan. Pienenä päällekkäisenä liiketoimintana toimi jo mainittu Hirvikosken myymälä Pyhtäällä, mutta toiminta oli niin pientä, ettei se vaikuttanut yrityskauppoihin. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2012.) Tapahtuneessa sulautumisessa oli kolme osapuolta eli kyse oli kombinaatiosulautumisesta; uusi osuuskauppa Kymen Seudun Osuuskauppa toimi vastaanottavana osuuskuntana, johon sulautui kaksi vahvaa osuuskauppaa Osuuskauppa Ympyrä ja Osuuskauppa Ympäristö.

Tapahtuneen sulautumisen tarkoituksena oli varmistaa sulautuneiden osuuskuntien toiminta-alueiden riittävät toimintaedellytykset ja kilpailukyky markkinoilla sekä tehostaa toimintoja jatkuvasti kiristyvässä kilpailutilanteessa. Myös *sulautumisella säästettävät synergiaedut ja jäsenistölle tarjottava kattava palveluverkosto parantavat jäsenistön asemaa ja jäsenistön saamia etuja merkittävästi.* (SOK Laari 2012, 2.)

Osuuskuntien sulautumisesta on kerrottu tarkemmin opinnäytteen luvussa 2.3.

4.2 Kymen Seudun Osuuskauppa

Kymen Seudun Osuuskaupan muodostivat kaksi suurta maakunnan alueosuuskauppaa Osuuskauppa Ympyrä ja Osuuskauppa Ympäristö, ja se aloitti toimintansa 1.1.2013. Osuuskaupalla oli sata toimipistettä ja niissä yli 1600 henkilön henkilöstö päivittäistavara- ja käyttötavarakaupan, liikennemyymälä ja polttonestekaupan, matkailu- ja ravitsemiskaupan, auto- ja autotarvikekaupan sekä maatalouskaupan toimialoilla. Sillä oli lisäksi noin 78 000 asiakasomistajaa Kymenlaakson alueella vuonna 2013. (Kymen Seudun Osuuskauppa Yritysesite 2013, 3.) Toimipaikkojen sijaintien laajuus näkyy kuvasta 10.

Kuva 10. Kymen Seudun Osuuskaupan toimipaikat ja -alueet (Kymen Seudun Osuuskauppa Yritysesite 2013, 5)

Uuden osuuskaupan edustajiston muodostivat sulautuneiden osuuskauppojen edustajistot, ja vuoden 2013 keväällä pidettiin uuden osuuskaupan edustajiston vaalit. Vaaleissa saivat äänestää kaikki 15 vuotta edellisen vuoden loppuun mennessä täyttäneet omistajajäsenet, jotka valitsivat 80 henkilöä edustajistoon. (Kymen Seudun Osuuskauppa Yritysesite 2013, 20.) Syntyneen Kymen Seudun Osuuskaupan alkutaipaleen hallinto muodostui pääosin edustajiston lisäksi sulautuneiden osuuskauppojen johtohenkilöistä, joista uuden yhtiön toimitusjohtajaksi valittiin Osuuskauppa Ympäristön toimitusjohtaja Jouko Vehmas (SOK Laari 2012, 2).

Kymen Seudun Osuuskauppa on myös konserniyhtiö, koska sillä on monia tytäryhtiöitä siihen sulautuneiden osuuskauppojen kautta.

4.2.1 Osuuskauppa Ympyrä

Osuuskauppa Ympyrä toimi Etelä-Kymenlaakson alueella Haminan, Kotkan ja Pyhtään alueella sekä Miehikkälän ja Virolahden kunnissa. Sillä oli noin 50 toimipaikkaa eteläisessä Kymenlaaksossa, jotka työllistivät keskimäärin 777 henkilöä päivittäistava-

ra- ja käyttötavarakaupan, liikennemyymälä ja polttonestekaupan, matkailu- ja ravitsemiskaupan, auto- ja autotarvikekaupan sekä maatalouskaupan toimialoilla. (Osuuskauppa Ympyrä 2013, 3.)

Osuuskauppa Ympyrä perustettiin vuonna 1914, jolloin se kantoi nimeä Haminan ja ympäristön osuuskauppa. Osuuskauppa Ympyrä vaihtui osuuskaupan nimeksi jo vuonna 1946. Hamina säilyi osuuskunnan toiminnan loppuun asti sen kotikuntana, vaikka sillä oli myös paljon toimipaikkoja suuremmassa naapurikunnassa Kotkassa. (Kauppalehti, Osuuskauppa Ympyrä.) Osuuskauppa Ympyrän mukaan sen markkinaosuus toimialueensa päivittäistavaroiden vähittäiskaupasta oli noin 50–60 prosenttia vuonna 2011 (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2012).

Osuuskauppa Ympyrään kuului myös Ympyrä-konserni, jonka muodostivat Osuuskauppa Ympyrä ja sen sataprosenttiset tytäryhtiöt Etelä-Kymen Auto Oy ja Kiinteistö Oy Karhuvuoren Liikekeskus. Lisäksi sillä oli Kiinteistö Oy:t Vellikello 91,92 prosentin omistusosuudella ja Vehkalahden Neuvot-On 68,5 prosentin omistusosuudella sekä Klamilan liikekeskus 62,52 prosentin omistusosuudella. Konsernitilinpäätöksessä on mukana myös pääomaosuusmenetelmällä tilinpäätökseen yhdistetty, suuren 40 prosentin osakkeenomistusosuuden perusteella, osakkuusyhtiö Kymenlaakson Agrimarket Oy. (Osuuskauppa Ympyrä 2013, 2.) Osuuskaupalla oli oma kokonaisvaltainen konttorihenkilöstönsä Haminassa, jossa hoidettiin kaikki toiminnot myyntilaskutuksesta ostolaskujen tarkastukseen ja palkkalaskentaan sekä kirjanpitoon. Sillä oli myös oma markkinointiosastonsa.

4.2.2 Osuuskauppa Ympäristö

Osuuskauppa Ympäristö perustettiin vuonna 1921, mutta perustamishetkellä osuuskunta kantoi nimeä Kouvolan Ympäristön osuusliike. Osuuskauppa Ympäristö vaihtui osuuskaupan nimeksi vuonna 1969. Osuuskauppa Ympäristön kotipaikkana toimi Kouvolan kaupunki koko sen toimikauden ajan. (Kauppalehti, Osuuskauppa Ympäristö.) Sillä oli noin 50 toimipaikkaa toimialueellaan Pohjois-Kymenlaaksossa Kouvolan ja Iitin alueella, ja se työllisti 953 henkilöä vuonna 2012 päivittäistavara- ja käyttötavarakaupan, liikennemyymälä ja polttonestekaupan, matkailu- ja ravitsemiskaupan, auto- ja autotarvikekaupan sekä maatalouskaupan toimialoilla (Osuuskauppa Ympäristö 2013, 3). Osuuskauppa Ympäristön mukaan sen osuus toimialueensa päivittäista-

varoiden vähittäiskaupasta oli vuonna 2011 noin 50–60 prosenttia. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2012).

Osuuskauppa Ympäristöön kuului myös Ympäristö-konserni, jonka muodosti Osuuskauppa Ympäristö yhdessä sen kolme tytäryhtiötä; sataprosenttisessa omistuksessa oli Ympäristön Auto Oy ja Kymenlaakson Agrimarket Oy:stä sillä oli 60 prosentin omistusosuus. Lisäksi sen tytäryhtiönä oli Kiinteistö Oy Voikkaan Liikekaari 59,15 prosentin omistuosuudella. Konsernitilinpäätökseen oli myös liitetty pääomaosuusmenettelyllä sen osakkuusyhtiöt Tykkimäen vapaa-aikakeskus, josta sillä oli 33,85 prosentin omistusosuus, sekä Kiinteistö Oy Korian Portti 23,6 prosentin omistuksella. (Osuuskauppa Ympäristö 2013, 2.) Osuuskaupalla oli myös oma kokonaisvaltainen konttorihenkilöstönsä Kouvolan Prismassa, jossa hoidettiin kaikki toiminnot myyntilaskutuksesta ostolaskujen tarkastukseen ja palkkalaskentaan sekä kirjanpitoon. Sillä oli myös oma markkinointiosastonsa.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Vuoden 2012 lopputilitysten analysointia

Osuuskauppa Ympäristö oli suurempi osuuskunta kuin Osuuskauppa Ympyrä sekä alueellisesti että liikevaihdollisesti Ympäristön toimialueena olivat Kouvolan kunta ja Iitti eli suuri pohjoinen Kymenlaakso, ja sen liikevaihto oli sen viimeisenä toimintavuonna 2012 yli 231 miljoonaa. Osuuskauppa Ympyrän toimialueena oli taas pienempi, eteläinen Kymenlaakso ja sen liikevaihto oli 180 miljoonaa. Osuuskauppa Ympäristön liikevaihto oli siis viitisenkymmentä miljoonaa euroa eli noin kaksikymmentä prosenttia suurempi. Konsernien liikevaihtojen erot olivat vielä suurempia; Ympäristö-konsernin liikevaihto oli lähes 285 miljoonaa euroa, kun Ympyrä-konsernin liikevaihto oli 195 miljoonaa euroa vuoden 2012 lopputilityksessä. Ympäristö-konsernin liikevaihto oli siis noin 90 miljoonaa euroa eli noin 31 prosenttia suurempi kuin Ympyrä-konsernin liikevaihto.

Tilikauden tulos eli osuuskunnan tapauksessa ylijäämä oli Osuuskauppa Ympyrällä noin kuusi miljoonaa euroa, kun se Osuuskauppa Ympäristöllä oli 4,7 miljoonaa euroa. Tässä suhteessa Osuuskauppa Ympyrä teki siis paremman tuloksen reilun miljoonan euron ja 21 prosentin turvin. Konsernien kohdalla ero oli vielä suurempi; Ympyrä-konsernin tilikauden ylijäämä oli vuonna 2012 noin seitsemän miljoonaa euroa, kun

se oli Ympäristö-konsernilla hieman yli viisi miljoonaa. Konsernien kohdalla erona oli siis noin kaksi miljoonaa euroa ja noin 27 prosenttia.

Osuuskauppojen taseiden loppusummat erosivat suuresti toisistaan; Osuuskauppa Ympäristön taseen loppusumma oli yli 187 miljoonaa, kun se Osuuskauppa Ympyrällä oli melkein 103 miljoonaa vuonna 2012. Osuuskauppa Ympyrän taseen loppusumma oli siis noin 84 miljoonaa euroa ja 45 prosenttia pienempi kuin Osuuskauppa Ympäristöllä. Konsernien osalta erot olivat vielä suuremmat; Ympyrä-konsernin taseen loppusumma oli hieman yli 104 miljoonaa ja Ympäristö-konsernin lähes 200 miljoonaa. Ympäristö-konserni oli siis taseyhtälöltään melkein puolet suurempi kuin Ympyrä-konserni.

Henkilöstön lukumäärässä osuuskaupoilla oli myös suuri ero; Osuuskauppa Ympyrä konserni työllisti vuonna 2012 keskimäärin 777 henkilöä ja Osuuskauppa Ympäristö konserni 953 henkilöä, eli sillä oli 176 henkilöä ja noin kahdeksantoista prosenttia enemmän henkilöstöä kuin Ympyrällä (Osuuskauppa Ympyrä 2013, 3; Osuuskauppa Ympäristö 2013, 3). Henkilöstökulujen ero oli lähes sama; Osuuskauppa Ympyrän kulut olivat vuonna 2012 lähes 21 miljoonaa, kun ne liikevaihdoltaan suuremmalla Osuuskauppa Ympäristöllä olivat noin 25 miljoonaa euroa, eli noin 4 miljoonaa euroa ja noin kahdeksantoista prosenttia enemmän. Konsernien kohdalla ero oli taas hieman suurempi; Ympyrä-konsernin henkilöstökulut olivat lähes 22 miljoonaa euroa, kun Ympäristö-konsernilla ne olivat noin 29 miljoonaa, mikä oli noin 25 prosenttia suurempi kuin Ympyrä-konsernin.

Asiakasomistajien määrissäkin osuuskauppojen välillä oli suuria eroja. Osuuskauppa Ympyrällä oli noin 34 000 asiakasomistajaa, joka oli noin 71 prosenttia toimialueen kotitalouksista, ja Osuuskauppa Ympäristöllä oli asiakasomistajia yli 43 000, joka oli yli 80 prosenttia toimialueen kotitalouksista vuonna 2012. Osuuskauppa Ympäristöllä oli siis noin 22 prosenttia enemmän asiakasomistajia ja lähes kymmenen prosenttia suurempi osuus toimialueen kotitalouksista sen omistajajäsenenä. Asiakasomistajien tuomaa osuuspääomaa oli Osuuskauppa Ympyrällä yli 3,3 miljoonaa ja Osuuskauppa Ympäristöllä noin 4,3 miljoonaa eli sillä oli miljoona euroa enemmän osuuspääomaa, joka oli noin 22 prosenttia enemmän kuin Osuuskauppa Ympyrällä. (Osuuskauppa Ympyrä 2013, 3; Osuuskauppa Ympäristö 2013, 4.)

Lopputilitysten analysointi vuodelta 2012 on myös tilinpäätösten analysointia, kuten luvun 3.1.1. viimeisessä alaluvussa todetaan. Analysoidut tuloslaskelmat ja taseet löytyvät liitteistä 5, 1, 7 ja 3.

5.2 Tilinpäätösten tunnuslukuanalyysit

Laskettujen tilinpäätöksen tunnuslukujen tulosten analysoinnissa käytetään tässä opinnäytteessä Yritystutkimus ry:n ja Suomen Asiakastieto Oy:n asettamia ohjeistoja. *Suomen Asiakastieto Oy on johtava yritysjohton, taloushallinnon, riskienhallinnan sekä myynnin ja markkinoinnin tietopalveluyhtiö Suomessa. Autamme yrityksiä tehostamaan päätöksentekoprosesseja ja asiakkuuksien hallintaa automatisoiduilla yritys- ja luottotietoratkaisuilla.* (Asiakastieto 2014a.)

Osuuskauppojen ja konsernien oikaistut tuloslaskelmat ja taseet, joiden tietoja käytetään laskelmissa, löytyvät liitteistä 2, 4, 6 ja 8.

5.2.1 Osuuskauppa Ympyrä

Osuuskauppa Ympyrän lopputilitys vuodelta 2012 sisältää kattavat liitetiedot, ja tuloslaskelman ja taseen oikaiseminen onnistui melko hyvin. Liitetiedot on jaoteltu oikein oikaisua varten, mikä antaa todellisemmän kuvan yrityksen taloudesta. Ainoastaan poistoerot ja laskennalliset verovelat olivat epäselviä, eivätkä olleet merkitty samoin tavoin osuuskaupan ja konsernin kohdalla, joten oli hieman epäselvää mitä mikäkin tarkoittaa. Laskennallisia verosaamisia ja velkoja ei ollut eritelty ollenkaan konsernilla, joten oikaiseminen jäi hieman vajaaksi tältä osin.

5.2.1.1 Kannattavuus

Kannattavuuden tunnusluvuista on kerrottu tarkemmin opinnäytteen alaluvussa 3.2.1.

Taulukko 7. Liikevoittoprosentti

	Liikevoittoprosentti
Osuuskauppa Ympyrä	4,93
Ympyrä-konserni	4,46

Liikevoittoprosenttia laskiessa termi liikevoitto tuli muuttaa muotoon liikeylijäämä, jota käytetään terminä osuuskuntien kohdalla. Osuuskauppa Ympyrän tunnuslukua laskiessa liikeylijäämän ja liikevaihdon sai suoraan virallisesta tuloslaskelmasta, mutta konsernin tunnuslukua laskiessa tuloslaskelmassa esitetystä liikeylijäämästä piti poistaa siihen vaikuttanut osuus osakkuusyritysten voitosta. Tämä erä piti poistaa, koska liikevoittoprosenttia laskettaessa käytetään liikeylijäämää, joka muodostuu, kun liikevaihdoista ja liiketoiminnan muista tuotoista vähennetään liiketoiminnan harjoittamiseen vaikuttaneet kuluerät ja poistot, johon poistettava erä ei kuulu sen ollessa tuottoa osuuskunnalle. Yritystutkimus ry ei ole ilmoittanut ohjearvoja kannattavuuden tunnusluville suuren toimialasta riippuvan vaihtelun vuoksi, toisin kuin Suomen Asiakastieto Oy:llä. Sen mukaan taulukossa 7 näkyvä Osuuskauppa Ympyrän 4,93 prosentin liikevoittoprosentti vuodelta 2012 oli heikon tuloksen rajalla, melkein tyydyttävällä tasolla. Konsernin tulos taasen oli heikko. Kustannustehokkuus oli siis melko heikkoa.

Taulukko 8. Oman pääoman tuottoprosentti eli ROE

	ROE
Osuuskauppa Ympyrä	8,03
Ympyrä-konserni	7,47

Oman pääoman tuottoprosentti eli ROE tulee laskea oikaistuista tuloslaskelmasta ja taseesta jakamalla nettotulos oikaistulla omalla pääomalla, ja se kertoo omistajien osuuden tilikauden nettotuloksesta. Osuuskunnan ja etenkin osuuskaupan ollessa kyseessä omistajilla tarkoitetaan asiakasomistajia. ROE siis kertoo, kuinka suuri osa tilikauden nettotuloksesta jaettiin asiakasomistajille ylijäämän palautuksina. Taulukon 8 mukaan Osuuskauppa Ympyrän tuloksesta yli kahdeksan prosenttia jaettiin suoraan asiakkaille vuonna 2012, ja konsernin kohdalla luku oli yli seitsemän prosenttia.

Taulukko 9. Koko pääoman tuottoprosentti eli ROA

	ROA
Osuuskauppa Ympyrä	6,52
Ympyrä-konserni	6,06

Koko pääoman tuottoprosentti eli ROA saadaan jakamalla oikaistun tuloslaskelman nettotulos oikaistun taseen loppusummalla, ja se kertoo kaiken yritykseen sijoitetun pääoman suhteen nettotulokseen ja operatiivisen liikevoiton. En saanut oikaistua taset-

ta tasan lisättyäni laskennalliset verosaamiset ja verovelat sekä leasingvastuut, joten käytin tunnusluvun laskemisessa vastattavaa-puolen eli rahoituspuolen taseen loppusummaa. Osuuskauppa Ympyrän koko pääoman tuotto prosentti oli vuonna 2012 6,52 prosenttia, ja konsernin noin kuusi prosenttia taulukon 9 mukaan.

Taulukko 10. Sijoitetun pääoman tuotto prosentti eli ROI

	ROI
Osuuskauppa Ympyrä	8,03
Ympyrä-konserni	7,47

Osuuskauppa Ympyrällä ja Ympyrä-konsernilla ei ollut korollista vierasta pääomaa eli esimerkiksi rahalainoja rahoituslaitoksilta, joten sijoitetun pääoman tuotto prosentti lasketaan jakamalla oikaistun tuloslaskelman nettotulos oikaistun taseen omalla pääomalla. Osuuskuntien sijoitetun pääoman tuotto prosentti on siis samansuuruinen kuin oman pääoman tuotto prosentti, koska sillä ei ollut ollenkaan ulkopuolista rahoitusta. Osuuskauppa Ympyrän ROI oli siis noin kahdeksan prosenttia ja konsernilla 7,47 prosenttia kuten niiden ROE:t vuonna 2012, kuten taulukoista 8 ja 10 voi todeta.

5.2.1.2 Maksuvalmius

Maksuvalmiuden tunnusluvuista on kerrottu tarkemmin opinnäytteen alaluvussa 3.2.2.

Taulukko 11. Quick ratio

	Quick ratio
Osuuskauppa Ympyrä	0,83
Ympyrä-konserni	0,85

Quick ratio lasketaan jakamalla yrityksen oikaistun taseen lyhytaikaiset saamiset, eli esimerkiksi erilaiset myyntisaamiset ja rahavarat, lyhytaikaisella vieraalla pääomalla. Tunnusluku mittaa yrityksen kykyä selviytyä veloistaan myyntisaamisillaan, ja Osuuskauppa Ympyrän kohdalla luku oli tyydyttävä eli 0,83 ja konsernilla luku hie- man parempi eli 0,85. Osuuskunta ja konserni siis kattoivat lähes velkansa erilaisilla nopeilla saatavillaan taulukon 11 mukaan.

Taulukko 12. Current ratio

	Current ratio
Osuuskauppa Ympyrä	1,39
Ympyrä-konserni	1,49

Yrityksen current ratio lasketaan jakamalla vaihto-omaisuuden ja lyhytaikaisten saamisten sekä rahavarojen summa lyhytaikaisella vieraalla pääomalla ja se kertoo maksuvalmiuden pidemmältä ajalta kuin quick ratio. Se siis antaa realistisemmän kuvan maksuvalmiuden tilasta, joka vuonna 2012 oli sekä Osuuskauppa Ympyrällä että konsernilla tyydyttävä taulukon 12 mukaan.

Taulukko 13. Nettokäyttöpääoma

	Nettokäyttöpääoma
Osuuskauppa Ympyrä	3,59
Ympyrä-konserni	4,28

Viimeinen maksuvalmiuden tunnusluku on nettokäyttöpääoma, joka lasketaan jakamalla oikaistun taseen vaihtuvien vastaavien ja lyhytaikaisen vieraan pääoman erotus liikevaihdolla. Käytin tässäkin tunnusluvussa oikaistun taseen vastattavaa-puolen loppusummaa. Mitä pienempi nettokäyttöpääoma on, sitä vähemmän yrityksen varoista sitoutuu investointeihin, joten taulukon 13 mukaan konsernin ja etenkin Osuuskauppa Ympyrän nettokäyttöpääoma oli erittäin hyvä sen viimeisenä toimintavuonna 2012.

5.2.1.3 Vakavaraisuus

Maksuvalmiuden tunnusluvuista on kerrottu tarkemmin opinnäytteen alaluvussa 3.2.3.

Taulukko 14. Omavaraisuusaste prosentti

	Omavaraisuusaste prosentti
Osuuskauppa Ympyrä	81,20
Ympyrä-konserni	81,11

Omavaraisuusaste prosentti saadaan jakamalla oikaistun taseen erä oma pääoma taseen loppusummalla, josta on vähennetty saadut ennakot. Tässä tunnusluvussa käytin siis vastattavaa-puolen eli rahoituspuolen loppusummaa. Tunnusluku kertoo omalla pää-

omalla rahoitetun toiminnan osuuden, joka oli sekä Osuuskauppa Ympyrällä että konsernilla lähes yli asteikon, sillä hyvän omavaraisuusasteprosentin raja on neljäkymmentä prosenttia, joten ne ylittävät ohjearvon kaksinkertaisesti vuonna 2012. Omavaraisuusasteprosentit ovat näkyvillä taulukossa 14.

Taulukko 15. Gearingprosentti

	Gearingprosentti
Osuuskauppa Ympyrä	- 10,69
Ympyrä-konserni	- 10,90

Gearingprosentti saadaan vähentämällä oikaistun taseen korollisesta vieraasta pääomasta yrityksen rahavarat, joihin lukeutuvat taseen erä rahat ja rahoitusarvopaperit, ja jakamalla saatu summa oikaistun taseen oman pääoman yhteissummalla. Osuuskauppa Ympyrän ja konsernin gearingprosentti oli erittäin hyvä vuonna 2012, koska negatiivinen prosentti tarkoittaa, ettei osuuskunnilla ollut lainkaan nettovelkaa. Osuuskunnan ja konsernin gearingprosentit ovat näkyvillä taulukossa 15.

5.2.2 Osuuskauppa Ympäristö

Osuuskauppa Ympäristön vuoden 2012 lopputilityksen liitetiedot oli melko hyvin eritelty, mutta esimerkiksi suunnitelman mukaisia poistoja ja arvonalentumisia ei ollut eritelty, vaan summattu yhteen tuloslaskelmassa. Liitetiedoista ei myöskään käy ilmi laskennallisten verosaamisten suuruutta, joten oikaistun taseyhtälön kokoaminen jäi hieman vajaaksi niiltä osin.

5.2.2.1 Kannattavuus

Kannattavuuden tunnusluvuista on kerrottu tarkemmin opinnäytteen alaluvussa 3.2.1.

Taulukko 16. Liikevoittoprosentti

	Liikevoittoprosentti
Osuuskauppa Ympäristö	2,67
Ympäristö-konserni	1,91

Liikevoittoprosenttia laskiessa termi liikevoitto tuli muuttua muotoon liikeylijäämä, jota käytetään terminä osuuskuntien kohdalla. Osuuskauppa Ympäristön ja konsernin

tunnuslukua laskiessa liikeylijäämän ja liikevaihdon sai suoraan virallisista tuloslaskelmista. Osuuskauppa Ympäristön ja konsernin liikevoitto prosentti näytti olevan huono eli kustannustehokkuus oli heikkoa vuonna 2012 taulukon 16 mukaan.

Taulukko 17. Oman pääoman tuotto prosentti eli ROE

	ROE
Osuuskauppa Ympäristö	3,72
Ympäristö-konserni	3,07

Oman pääoman tuotto prosentti eli ROE tulee laskea oikaistuista tuloslaskelmasta ja taseesta jakamalla nettotulos oikaistulla omalla pääomalla ja se kertoo omistajille kuuluvan osuuden osuuskunnan nettotuloksesta. Osuuskauppa Ympäristön ROE oli alle neljä prosenttia ja konsernin vain hieman yli kolme prosenttia, joten omistajien osuus oli suhteellisen pieni tilikauden ylijäämästä vuonna 2012, kuten taulukosta 17 voi todeta.

Taulukko 18. Koko pääoman tuotto prosentti eli ROA

	ROA
Osuuskauppa Ympäristö	3,26
Ympäristö-konserni	2,61

Koko pääoman tuotto prosentti eli ROA saadaan laskemalla oikaistun tuloslaskelman nettotulos oikaistun taseen loppusummalla, ja se kertoo osuuskunnan operatiivisen liikevoiton. Taulukon 18 mukaan Osuuskauppa Ympäristön ROA oli hieman yli kolme prosenttia ja konsernilla reilusti alle kolme prosenttia vuonna 2012.

Taulukko 19. Sijoitetun pääoman tuotto prosentti eli ROI

	ROI
Osuuskauppa Ympäristö	3,72
Ympäristö-konserni	3,07

Osuuskauppa Ympäristöllä ja Osuuskauppa Ympäristö konsernilla ei ollut korollista vierasta pääomaa eli esimerkiksi rahalainoja rahoituslaitoksilta, joten sijoitetun pääoman tuotto prosentti lasketaan jakamalla oikaistun tuloslaskelman nettotulos oikaistun taseen omalla pääomalla. Osuuskuntien sijoitetun pääoman tuotto prosentti oli siis sa-

mansuuruinen kuin oman pääoman tuotto prosentti, koska osuuskunnilla ei ollut ollenkaan ulkopuolista rahoitusta. Taulukon 19 mukaan Osuuskauppa Ympäristön ja konsernin sijoitetun pääoman tuotto prosentti oli heikko, mutta luku oli ilmeinen sijoitetun korollisen pääoman puuttumisen vuoksi vuonna 2012.

5.2.2.2 Maksuvalmius

Maksuvalmiuden tunnusluvuista on kerrottu tarkemmin opinnäytteen alaluvussa 3.2.2.

Taulukko 20. Quick ratio

	Quick ratio
Osuuskauppa Ympäristö	2,21
Ympäristö-konserni	1,88

Quick ratio lasketaan jakamalla yrityksen oikaistun taseen lyhytaikaiset saamiset lyhytaikaisella vieraalla pääomalla, ja se kertoo yrityksen suoriutumisen veloista sen lyhytaikaisilla saamisilla. Taulukon 20 mukaan sekä Osuuskauppa Ympäristöllä että konsernilla oli erittäin hyvät nopeat maksuvalmiudet, sillä hyvän tuloksen ohjearvo on Yritystutkimus ry:n mukaan yli yksi, ja etenkin Osuuskauppa Ympäristöllä luku oli yli kaksinkertainen vuonna 2012.

Taulukko 21. Current ratio

	Current ratio
Osuuskauppa Ympäristö	2,89
Ympäristö-konserni	2,66

Yrityksen current ratio lasketaan jakamalla vaihto-omaisuuden ja lyhytaikaisten saamisten summa lyhytaikaisella vieraalla pääomalla. Tunnusluku on realistisempi kuin quick ratio, ja taulukon 21 mukaan se oli Osuuskauppa Ympyrällä ja konsernilla lähes kolmen luokkaa, joten osuuskuntien current ratiot olivat todella hyvät vuonna 2012. Current ration ohjearvo hyvälle tulokselle on YTN:n mukaan yli 2.

Taulukko 22. Nettokäyttöpääoma

	Nettokäyttöpääoma
Osuuskauppa Ympäristö	17,06
Ympäristö-konserni	15,91

Viimeinen maksuvalmiuden tunnusluku on nettokäyttöpääoma, joka lasketaan jakamalla oikaistun taseen vaihtuvien vastaavien ja lyhytaikaisen vieraan pääoman summa liikevaihdolla. Tunnusluku kertoo investointeihin sitoutuvien varojen suuruuden. Osuuskauppa Ympäristöllä siis sitoutui hieman yli seitsemäntoista senttiä investointeihin liikevaihdon kasvettua yhdellä eurolla vuonna 2012, ja konsernilla lähes kuudellatoista sentillä, kuten taulukossa 22 näkyy.

5.2.2.3 Vakavaraisuus

Vakavaraisuuden tunnusluvuista on kerrottu tarkemmin opinnäytteen alaluvussa 3.2.3.

Taulukko 23. Omavaraisuusaste prosentti

	Omavaraisuusaste prosentti
Osuuskauppa Ympäristö	87,72
Ympäristö-konserni	85,39

Omavaraisuusaste prosentti saadaan jakamalla oikaistun taseen erä oma pääoma taseen loppusummalla, josta on vähennetty saadut ennakot. Tunnuslukua laskiessa on siis käytetty vastattavaa-puolen loppusummaa. Kuten taulukosta 23 voi todeta, Osuuskauppa Ympäristö rahoitti toimintansa lähes sataprosenttisesti omalla pääomalla ja myös konsernin tulos oli yli 85 prosenttia vuonna 2012. Niiden omavaraisuus oli siis hyvällä tasolla yli kaksinkertaisesti ohjearvoon verrattuna, joka on YTN:n mukaan neljäkymmentä prosenttia.

Taulukko 24. Gearingprosentti

	Gearingprosentti
Osuuskauppa Ympäristö	- 22,44
Ympäristö-konserni	- 24,17

Gearingprosentti saadaan vähentämällä oikaistun taseen korollisesta vieraasta pääomasta yrityksen rahavarat, joihin lukeutuvat taseen erä rahat ja rahoitusarvopaperit, ja jakamalla erotus oikaistun taseen erällä oma pääoma. Osuuskauppa Ympäristöllä ja konsernilla oli negatiivinen eli todella hyvä gearingprosentti, joka tarkoitti, ettei osuuskunnalla ja konsernilla ollut yhtään nettovelkaa vuonna 2012 taulukon 24 mukaan.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Osuuskuntien tärkeys näkyi monin eri tavoin monilla eri toimialoilla 2010-luvulla vallinneessa huonossa taloustilanteessa; osuuskuntien yhteenlasketun liikevaihdon eli 31,5 miljardin euron osuus vuoden 2011 bruttokansantuotteesta oli yli 16 prosenttia ja ne työllistivät 104 000 henkilöä jäsenomistajamäärien ollessa yhteensä 7,12 miljoonaa. Osuuskuntien jäsenomistajia oli siis enemmän kuin Suomessa asukkaita, mikä selittyy osuuskuntien päällekkäisillä jäsenyyksillä. Yhtenä kolmesta suurimmista osuuskuntayhtymistä toimi S-ryhmä, jolla oli yli 2 miljoonaa asiakasomistajaa, joka oli noin kolmasosa vuoden 2011 koko Suomen osuuskuntien jäsenistä. Kolmasosa kaikista Suomen osuuskunnan jäsenyyden omistajista oli siis s-ryhmäläisiä. S-ryhmän vähittäismyynti oli vuonna 2011 11,5 miljardia euroa ja ryhmän suurin yksittäinen liike-toiminta-alue oli päivittäistavaroiden vähittäismyynti, jonka liikevaihto oli 7 miljardia euroa, mikä oli jo 22 prosenttia kaikkien Suomen osuuskuntien 31,5 miljardin euron liikevaihdosta. S-ryhmä myös työllisti yli 42 000 henkilöä, joka oli neljäkymmentä prosenttia kaikista osuuskuntien vuonna 2011 työllistämistä 104 000 henkilöstä. S-ryhmän tärkeys Suomen taloudelle ja yritysmaailmalle oli siis ilmeinen vuonna 2011.

S-ryhmän Osuuskauppa Ympyrä ja Osuuskauppa Ympäristö olivat hyviä esimerkkejä osuuskuntien tärkeydestä toimialueillaan, mikä näkyi muun muassa osuuskuntien suurina asiakasomistajamäärinä, liikevaihtojen suuruuksina ja niiden suurina työnantajina toimimisena huonosta maailmantalouden tilanteesta huolimatta. Suuri asiakasomistajapetto toimialueella kertoi osuuskuntien sijoittumisesta toimialueensa kilpailussa, kuten myös toimipaikkojen suuret lukumäärät. Myös hyvän tuloksen tekeminen 2010-luvun alussa vallinneessa taloustilanteessa oli melko harvinaista.

Lopputilitysten 2012 tuloslaskelmien ja taseiden analysoinnin perusteella Osuuskauppa Ympäristö ja etenkin Ympäristö-konserni olivat suurempia yrityksiä kuin eteläkymentlaaksolaiset osuuskunta Osuuskauppa Ympyrä ja sen Ympyrä-konserni. Kuitenkin

tilikauden ylijäämä eli asiakasomistajille ylijäämänpalautuksina suoritettava summa oli suurempi eteläisellä Osuuskauppa Ympyrällä.

Osuuskuntien ollessa tutkittavalla hetkellä erillisiä, itsenäisiä yrityksiä niillä luonnollisesti olivat erilaiset tilinpäätöskäytännöt esimerkiksi liitetietojen osalta, ja etenkin erilainen menettely laskennallisen verovelan ja verosaamisten suhteen tuotti suuria vaikeuksia ulkopuoliselle analyysoijalle. Muilta osin tilinpäätökset olivat hyvin eriteltyjä jatkokäsittelyä eli tilinpäätöksen analysointia varten. Tilinpäätöksien oikaiseminen onnistui hyvin myös konsernitilinpäätösten kohdalla.

Taulukko 25. Yhteenveto tilinpäätöksen tunnuslukuanalyysin tuloksista

Tunnusluku	Osuuskauppa Ympyrä	Osuuskauppa Ympäristö	Ympyrä- konserni	Ympäristö- konserni
Liikevoittoprosentti	4,93	2,67	4,46	1,91
ROE	8,03	3,72	7,47	3,07
ROA	6,52	3,26	6,06	2,61
ROI	8,03	3,72	7,47	3,07
Quick ratio	0,83	2,21	0,85	1,88
Current ratio	1,39	2,89	1,49	2,66
Nettokäyttöpääomaprocentti	3,59	17,06	4,28	15,91
Omavaraisuusasteprocentti	81,20	87,72	81,11	85,39
Gearingprocentti	- 10,69	- 22,44	- 10,90	- 24,17

Kaikille kannattavuuden tunnusluvuille ei ole rajattu tarkkoja ohjearvoja, joten ilman niitä oli vaikeahkoa analysoida osuuskauppojen ja niiden konsernien kannattavuutta. Kuitenkin saatuja tuloksia pystyi vertaamaan yrityskokonaisuuksien välillä, ja yhteenvetotaulukon 25 mukaan Osuuskauppa Ympyrän kannattavuuden tunnusluvut eli liikevoittoprosentti, ROE, ROA ja ROI olivat suurempia kuin Osuuskauppa Ympäristöllä vuonna 2012, joten pienemmästä kokoluokastaan huolimatta Osuuskauppa Ympyrän kannattavuus oli vahvempaa lähes kaksinkertaisesti. Ympyrä-konsernin kannattavuusluvuilla oli saman kokoluokan erot Ympäristö-konserniin.

Yritystutkimus ry on antanut suurimmalle osalle maksuvalmiuden tunnusluvuista ohjearvoja, joten maksuvalmiuden analysoiminen oli kätevämpää ja luotettavampaa. Yhteenvetotaulukko 25 mukaan Osuuskauppa Ympäristön quick ja current ratiot olivat

erittäin hyvällä mallilla vuonna 2012, kun Osuuskauppa Ympyrän tunnusluvut olivat pääosin tyydyttävällä tasolla. Kummallakin yrityskokonaisuudella quick ratio oli heikompi kuin current ratio, joka kertoo realistisemmän kuvan yrityksen maksuvalmiudesta antavan current ration olleen parempi. Nettokäyttöpääoma oli kummallakin osuuskaupalla erittäin hyvällä tasolla, mutta Osuuskauppa Ympyrän tunnusluku oli parempi, koska sen investoinneista sitoutui yli kymmenen prosenttia vähemmän nettokäyttöpääomaan. Konsernien kohdalla maksuvalmiuden tunnusluvut käyttäytyivät päinvastaisesti omiin osuuskauppoihin verrattaessa; Osuuskauppa Ympyrän tunnusluvut olivat pienempiä kuin sen konsernilla Ympyrä-konsernilla ja Osuuskauppa Ympäristön luvut taas olivat suurempia kuin sen konsernilla Ympäristö-konsernilla. Lukujen erot kertoivat konsernien tärkeydestä osuuskauppojen tuloksille.

Kummallakin yrityskokonaisuudella oli esimerkilliset vakavaraisuusasteet, sillä osuuskunnat suoriutuivat veloistaan lähes ainoastaan omalla pääomalla ja konsernien sisäisillä saatavilla. Vakavaraisuudelle on myös asetettu ohjearvot Yritystutkimus ry:n johdosta, joten analysointi oli luotettavaa. Kummatkin yrityskokonaisuudet ylittivät kirrkaasti hyvän rajan omavaraisuusasteessa ja tulokset olivat todella hyviä myös gearingprosenttia laskiessa yhteenvetotaulukon 25 mukaan. Osuuskauppa Ympyrän omavaraisuusaste prosentti oli hieman parempi kuin sen konsernilla, mutta gearingprosentti oli taas hieman parempi konsernilla. Osuuskauppa Ympäristön ja sen konsernin Ympäristö-konsernin kohdalla tunnusluvut käyttäytyivät samoin tavoin tutkittavana vuonna 2012.

Kaikkien tunnuslukujen laskemisen ja analysoinnin jälkeen oli selvää, että Osuuskauppa Ympäristön yrityskokonaisuudella oli hieman vakaampi taloudellinen tilanne, mutta kuten Kilpailu- ja kuluttajavirastolle oli sulautumisesta ilmoitettu, yrityskokonaisuudet olivat lähes tasavahvoja osuuskuntia, vaikka toisella yrityskokonaisuudella kannattavuus oli parempi ja toisella maksuvalmius. Todella hyvä vakavaraisuus oli kuitenkin yhdistävä tekijä tutkittaville yrityskokonaisuuksille. Osuuskauppojen konsernien suhteita toisiinsa oli myös hyödyllistä vertailla, sillä yrityskokonaisuuksia arvioidessa käytetään aina konsernitilinpäätöksen oikaistuista taseesta ja tuloslaskelmasta laskettuja tunnuslukuja ja näin saadaan todellisempi kuva tutkittujen osuuskauppojen todellisesta toiminnasta ja niiden laajuudesta toimialueillaan.

Saatujen tutkimustulosten perusteella uuden Kymen Seudun Osuuskaupan tulisi tulevaisuudessa keskittyä kannattavuuden parantamiseen erilaisin keinoin, sillä kannattavuus oli melko huonoa kummallakin siihen sulautuneella Osuuskauppa Ympyrällä ja Osuuskauppa Ympäristöllä. Esimerkiksi yritys voisi kehittää kustannustehokkuuttaan, jotta mahdollisimman pieni osa osuuskunnan varoista sitoutuisi investointeihin.

LÄHTEET

Kirjallisuus

- Alhola, K. & Lauslahti, S. 2003. Laskentatoimi ja kannattavuuden hallinta. 1.–4. painos. WSOY.
- Jormakka, R., Koivusalo, K., Lappalainen, J. & Niskanen, M. 2009. Laskentatoimi. Helsinki: Edita.
- Jussila, I. 2007. Omistajuus asiakasomisteisissa osuuskunnissa. Lappeenrannan teknillinen yliopisto.
- Juutinen, H., Stenström, Å. & Vuori, R. 2002. Tehokas omistajahallinto: osuuskunnan hallintohenkilön käsikirja. Pellervo-Seura.
- Kallunki, J.-P. & Kytönen, E. 2002. Uusi tilinpäätösanalyysi. 3. uudistettu painos. Helsinki: Kauppakaari.
- Kinnunen, K., Laitinen, E., Laitinen, T., Leppiniemi, J. & Puttonen, V. 2007. Avain laskentatoimeen ja rahoitukseen. Helsinki: KY-palvelu.
- Niskanen, J. & Niskanen, M. 2004. Tilinpäätösanalyysi. 2. tarkistettu painos. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Osuuskauppa Ympyrä. 2013. Lopputilitys 1.1.–31.12.2012.
- Osuuskauppa Ympäristö. 2013. Lopputilitys 1.1.–31.12.2012.
- Osuuskuntalaki 421/2013.
- Pöyhönen, S. 2013. Osuuskunta ja osuuskuntalaki. Helsinki: Talentum.
- Konsernitilinpäätös yritystutkimuksessa. 2009. Helsinki: Yritystutkimusneuvottelukunta ry & Gaudeamus Helsinki University Press.

Elektroniset lähteet

Asiakastieto. 2014a. Suomen Asiakastieto Oy. Saatavissa:

<http://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto/yritys;jsessionid=C447539DD0B1BE15B1EC9F88D3822E5B> [viitattu 27.2.2014].

Asiakastieto. 2014b. Voiton tunnusluvut. Saatavissa:

<http://www.asiakastieto.fi/voitto/ohje/tunnusluvut.htm#lvp> [viitattu 27.2.2014].

Elonen, P. & Nalbantoglu, M. 2014. Epävarmuus kalvaa yhä useampaa äänestäjää.

Saatavissa:

<http://www.hs.fi/kotimaa/Ep%C3%A4varmuus+kalvaa+yh%C3%A4+useampaa+%C3%A4%C3%A4nest%C3%A4j%C3%A4/a1392103907899> [viitattu 12.2.2014].

Finnmatkat. Matkailuhistoriaa. Saatavissa: [http://www.finnmatkat.fi/Tietoa-](http://www.finnmatkat.fi/Tietoa-Finnmatkoista/yritystiedot/Matkailuhistoriaa/)

[Finnmatkoista/yritystiedot/Matkailuhistoriaa/](http://www.finnmatkat.fi/Tietoa-Finnmatkoista/yritystiedot/Matkailuhistoriaa/) [viitattu 13.2.2014].

ICA. 2014a. Basics. Saatavissa: <http://ica.coop/en/what-we-do> [viitattu 15.2.2014].

ICA. 2014b. Co-operative identity, values & principles. Saatavissa:

<http://ica.coop/en/what-co-op/co-operative-identity-values-principles> [viitattu 15.2.2014].

Kauppalehti. Osuuskauppa Ympyrä. Saatavissa:

<http://www.kauppalehti.fi/yritykset/yritys/osuuskauppa+ympyra/01585602> [viitattu 10.2.2014].

Kauppalehti. Osuuskauppa Ympäristö. Saatavissa:

<http://www.kauppalehti.fi/yritykset/yritys/osuuskauppa+ymparisto/01610599> [viitattu 10.2.2014].

Kela. Kymenlaakso. Saatavissa: <http://www.kela.fi/orh-kymenlaakso> [viitattu

10.2.2014].

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2012. Yrityskaupan hyväksyminen: Osuuskauppa Ympäristö / Osuuskauppa Ympyrä. Saatavissa: <http://www.kilpailuvirasto.fi/cgi-bin/suomi.cgi?luku=yrityskauppavalvonta/yrityskaupparatkaisut&sivu=ratk/r-2012-10-0368> [viitattu 10.2.2014].

Kouvola. Kuntaliitos 2009. Saatavissa: <http://www.kouvola.fi/index/aikuisvaestolle/tietoakouvolasta/kuntaliitos2009.html> [viitattu 10.2.2014].

Kymenlaakson Osuuspankki. 2011. Kymenlaakson Osuuspankki aloittaa 1.6.2012. Saatavissa: <https://www.op.fi/op?cid=151534455&srcl=4> [viitattu 10.2.2014].

Kymen Seudun Osuuskauppa Yritysesite 2013. Digipaper. Saatavissa: <http://www.digipaper.fi/kso/105194/> [viitattu 10.2.2014].

LähiTapiola. 2013. Lehdistötiedote: S-ryhmän ja Lähitapiolan uusi yhteistyö varmistui. Saatavissa: http://www.lahitapiola.fi/www/Tapiola_ryhma/Lehdistopalvelut/Uutiset/Sryhman+ja+LahiTapiolan+uusi+yhteisty+varmistui.htm [viitattu 13.2.2014].

Opetushallitus. Ruotuväki puolustustaistelussa 1808–1809. Saatavissa: <http://www02.oph.fi/etalukio/historia/autonomia/ruotu.html> [viitattu 11.2.2014].

Pellervo. 2014a. Osuuskunta yritysmuotona. Saatavissa: <http://pellervo.fi/tietoa-osuustoiminnasta/osuuskunta/> [viitattu 12.2.2014].

Pellervo. 2014b. Toiminta. Saatavissa: <http://pellervo.fi/pellervo-seura/toiminta/> [viitattu 11.2.2014].

Pellervo. 2014c. Usein kysyttyä osuustoiminnasta. Saatavissa: <http://pellervo.fi/tietoa-osuustoiminnasta/usein-kysyttya-osuustoiminnasta/> [viitattu 12.2.2014].

SOK Laari. 2012. Sulautumissuunnitelma. Saatavissa: <https://laari.sok.fi/documents/10846/394074/Sulautumissuunnitelma,%20Kymen+Seudun+Osuuskauppa/9c340924-eae0-4279-a5bf-dc3a352fa6e6> [viitattu 10.2.2014].

S-kanava. 2014a. Osuuskaupat. Saatavissa: <https://www.s-kanava.fi/web/s/s-ryhma/osuuskaupat> [viitattu 14.2.2014].

S-kanava. 2014b. SOK-yhtymä. Saatavissa: <https://www.s-kanava.fi/web/s/s-ryhma/sok-yhtyma> [viitattu 14.2.2014].

S-kanava. 2014c. S-ryhmän historia – Aina asiakasta varten. Saatavissa: <https://www.s-kanava.fi/web/s/s-ryhma/historia> [viitattu 12.1.2014].

S-kanava. 2014d. S-ryhmän rakenne. Saatavissa: <https://www.s-kanava.fi/web/s/s-ryhma/s-ryhman-rakenne> [viitattu 13.2.2014].

S-kanava. 2014e. Yritysprofili. Saatavissa: <https://www.s-kanava.fi/web/s/s-ryhma/yritysprofili> [viitattu 14.2.2014].

Tilastokeskus. Vaalit. Saatavissa:

http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaalit.html#kunnallisvaalit [viitattu 11.2.2014].

Tradeka. Osuuskunta Tradeka-yhtymä. Saatavissa: <http://www.tradeka-yhtyma.fi/2627-Osuuskunta> [viitattu 12.2.2014].

Lapintie, L. 2014. Nuorisobarometri: Nuoria ei kiinnosta politiikka. Saatavissa:

http://yle.fi/uutiset/nuorisobarometri_nuoria_ei_kiinnosta_politiikka/7080419 [viitattu 11.2.2014].

Yritystutkimus ry. Tausta. Saatavissa:

<http://www.yritystutkimusneuvottelukunta.fi/?1;2;200;200.html> [viitattu 9.1.2014].

EMOYHTIÖN TULOSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2012	1.1. - 31.12.2011
Liikevaihto	185 500 805,96	180 851 235,29
Liiketoiminnan muut tuotot	1 002 373,07	39 731,72
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	131 218 308,08	128 141 059,32
Ulkopuoliset palvelut	899 920,30	1 072 679,82
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	16 763 518,63	15 950 584,90
Henkilösivukulut	3 968 734,51	3 700 730,58
	<u>20 732 253,14</u>	<u>19 651 315,48</u>
Poistot ja arvonalentumiset	5 010 487,72	4 708 315,17
Liiketoiminnan muut kulut		
Vuokratulut	4 318 201,61	4 191 016,90
Muut kulut	15 180 220,25	14 122 622,29
	<u>19 498 421,86</u>	<u>18 313 639,19</u>
Liikelyljäämä	9 143 787,93	9 003 958,03
Rahoitustuotot ja kulut (+/-)	145 839,61	170 764,42
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	9 289 627,54	9 174 722,45
Satunnaiset erät (+/-)	-496 000,00	-665 000,00
Ylijäämä ennen tilinp.siiroja ja veroja	8 793 627,54	8 509 722,45
Tilinpäätössiirot (+/-)	-1 303 554,28	-610 051,24
Tuloverot (+/-)	-1 486 985,87	-1 656 325,85
Tilikauden ylijäämä	6 003 087,39	6 243 345,36

KONSERNIN TULOSLASKELMA

	1.1. - 31.12.2012	1.1. - 31.12.2011
Liikevaihto	195 299 946,47	190 956 803,96
Liiketoiminnan muut tuotot	1 191 771,17	98 109,76
Materiaalit ja palvelut		
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	138 888 897,17	136 166 448,50
Ulkopuoliset palvelut	1 185 241,33	1 370 740,51
	139 874 138,50	137 537 189,01
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	17 763 990,70	16 894 884,86
Henkilösivukulut	4 195 362,55	3 902 085,52
	<u>21 959 353,25</u>	<u>20 796 970,38</u>
Poistot ja arvonalentumiset	5 755 929,49	5 340 678,05
Liiketoiminnan muut kulut		
Toimitilavuokrat	4 009 625,21	3 844 828,07
Muut kulut	16 190 756,39	15 020 905,89
	<u>20 200 381,60</u>	<u>18 865 733,96</u>
Osuus osakkuusyritysten voitosta	157 601,52	321 222,46
Liikelyljäämä	8 859 516,32	8 835 564,78
Rahoitustuotot ja kulut (+/-)	8 058,35	61 606,84
Ylijäämä ennen tilinp.siiroja ja veroja	8 867 574,67	8 897 171,62
Tuloverot (+/-)	-1 806 338,26	-1 706 550,92
Vähemmistöosuudet (+/-)	99,44	10,59
Tilikauden ylijäämä	7 061 335,84	7 190 631,29

Osuuskauppa Ympyrän ja konsernin oikaistut tuloslaskelmat vuodelta 2012

OSUUSKAUPPA YMPYRÄ 2012

Liikevaihto	185 500 805,96
+ Liiketoiminnan muut tuotot	71 529,18
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ	185 572 335,14
- Aine- ja tarvikekäyttö	131 218 308,08
- Ulkopuoliset palvelut	899 920,30
- Henkilöstökulut	20 732 253,14
- Laskennallinen palkkakorjaus	0,00
- Liiketoiminnan muut kulut	19 498 421,86
+/- Valmisteveraston lisäys/vähennys	0,00
KÄYTTÖKATE	13 223 431,76
- Suunnitelman mukaiset poistot	4 802 093,84
- Arvonalentumiset pysyvät vastaavat	208 393,88
- Arvonalentumiset vaihtuvat vastaavat	
LIIKETULOS	8 212 944,04
+ Tuotot osuiksista ja muista sijoituksista	141 189,46
+ Muut korko- ja rahoitustuotot	137 426,74
- Korkokulut ja muut rahoituskulut	57 412,01
+/- Kurssierot	0,00
- Sijoitusten arvonalentumiset	75 364,58
- Välittömät verot	1 468 062,75
NETTOTULOS	6 890 720,90
+ Satunnaiset tuotot	930 843,89
- Satunnaiset kulut	514 923,12
KOKONAISTULOS	7 306 641,67
+/- Poistoeron lisäys/vähennys	-476 852,99
+/- Vapaaehtoisten varausten lisäys/vähennys	-826 701,28
+ Laskennallinen palkkakorjaus	0,00
+/- Muut tuloksen oikaisut	0,00
TILIKAUDEN TULOS	6 003 087,40

OSUUSKAUPPA YMPYRÄ KONSERNI 2012

Liikevaihto	195 329 206,47
+ Liiketoiminnan muut tuotot	255 048,33
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ	195 584 254,80
- Aine- ja tarvikekäyttö	138 688 897,17
- Ulkopuoliset palvelut	1 185 241,33
- Henkilöstökulut	21 959 353,25
- Laskennallinen palkkakorjaus	0,00
- <i>Osuus osakkuusyritysten voitosta tai tappiosta</i>	157 601,52
- Liiketoiminnan muut kulut	20 200 381,60
+/- Valmisteveraston lisäys/vähennys	0,00
KÄYTTÖKATE	13 392 779,93
- Suunnitelman mukaiset poistot	5 547 535,61
- <i>Konserniliikearvon poisto ja konsernireservin vähennys</i>	0,00
- Arvonalentumiset pysyvät vastaavat	208 393,88
- Arvonalentumiset vaihtuvat vastaavat	0,00
LIIKETULOS	7 636 850,44
+ <i>Osuus osakkuusyritysten voitosta tai tappiosta</i>	157 601,52
+ Tuotot osuiksista ja muista sijoituksista	112 812,90
+ Muut korko- ja rahoitustuotot	74 067,96
- Korkokulut ja muut rahoituskulut	103 121,57
+/- Kurssierot	0,00
- Sijoitusten arvonalentumiset	75 700,96
- Välittömät verot	1 479 115,97
NETTOTULOS	6 323 394,32
+ Satunnaiset tuotot	1 066 706,50
- Satunnaiset kulut	26 097,61
<i>Osuus osakkuusyritysten voitosta tai tappiosta</i>	0,00
KOKONAISTULOS	7 364 003,21
+/- Poistoeron lisäys/vähennys	0,00
+/- Vapaaehtoisten varausten lisäys/vähennys	0,00
+ Laskennallinen palkkakorjaus	0,00
+/- Muut tuloksen oikaisut	-301 124,68
+ <i>Vähemmistöosuudet</i>	99,44
TILIKAUDEN TULOS	7 062 977,97

EMOYHTIÖN TASE

VASTAAVAA	1.1. - 31.12.2012	1.1. - 31.12.2011
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	3 090 010,56	2 725 295,24
Aineelliset hyödykkeet	51 650 526,06	53 800 438,63
Konserniosakkeet	3 974 463,91	8 024 463,91
Osaomistusyritysosakkeet	9 617 027,26	8 856 646,26
Sijoitukset	10 827 239,48	1 726 677,77
	<u>79 159 267,27</u>	<u>75 133 521,81</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	9 618 008,01	10 394 133,45
Pitkäaikaiset saamiset	4 762,88	4 762,88
Lyhytaikaiset saamiset	5 027 666,24	5 968 499,80
Rahoitusarvopaperit	2 899 446,68	4 099 090,71
Rahat ja pankkisaamiset	6 270 073,17	6 514 032,41
	<u>23 819 956,98</u>	<u>26 980 519,25</u>
VASTAAVAA	<u>102 979 224,25</u>	<u>102 114 041,06</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Osuus- ja osakepääoma	3 339 398,62	3 273 401,42
Lisäosuuspääoma	11 423 800,00	11 645 000,00
Vararahasto	7 145 000,00	6 520 000,00
Muut rahastot	48 771 644,87	45 207 142,98
Tilikauden ylijäämä	6 003 087,39	6 243 345,36
	<u>76 682 930,88</u>	<u>72 888 889,76</u>
Tilinpäätössiirtojen kertymä	9 098 074,48	7 794 520,20
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma	1 830,00	1 501 830,00
Lyhytaikainen vieras pääoma	17 196 368,89	19 928 801,10
	<u>17 198 218,89</u>	<u>21 430 631,10</u>
VASTATTAVAA	<u>102 979 224,25</u>	<u>102 114 041,06</u>

KONSERNIN TASE

VASTAAVAA	1.1. - 31.12.2012	1.1. - 31.12.2011
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet	3 116 775,82	2 755 709,52
Konserniliiketoiminta	309 089,85	494 543,13
Aineelliset hyödykkeet	54 485 003,76	65 407 873,41
Osakkuusyrittösakkeet	11 001 065,44	10 083 082,93
Muut sijoitukset	9 858 189,67	644 189,34
	<u>78 770 124,54</u>	<u>79 385 398,33</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	10 928 462,65	11 789 229,31
Pitkäaikaiset saamiset	0,00	4 762,88
Laskennalliset verosaamiset	12 666,03	154 436,23
Lyhytaikaiset saamiset	5 335 962,68	3 877 304,70
Rahoitusarvopaperit	2 899 446,68	4 099 090,71
Rahat ja pankkisaamiset	6 326 623,78	6 624 261,97
	<u>25 503 161,82</u>	<u>26 549 085,80</u>
VASTAAVAA	<u>104 273 286,36</u>	<u>105 934 484,13</u>
VASTATTAVAA		
OMA PÄÄOMA		
Osuuspääoma	3 339 398,62	3 071 575,91
Lisäosuuspääoma	11 423 800,00	11 645 000,00
Vararahasto	7 145 000,00	6 520 000,00
Muut rahastot	49 047 630,92	45 483 129,03
Edellisten tilikausien ylijäämä	6 659 266,06	6 061 725,33
Tilikauden ylijäämä	7 061 335,84	7 190 631,29
	<u>84 676 431,44</u>	<u>79 972 061,56</u>
VÄHEMMISTÖOSUUDET	324 468,22	324 385,79
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen vieras pääoma	1 830,00	4 121 631,80
Laskennalliset verovelat	2 143 717,33	1 985 805,66
Lyhytaikainen vieras pääoma	17 126 839,37	19 530 599,32
	<u>19 272 386,70</u>	<u>25 638 036,78</u>
VASTATTAVAA	<u>104 273 286,36</u>	<u>105 934 484,13</u>

Osuuskauppa Ympyrän ja konsernin oikaistut taseet vuodelta 2012

OSUUSKAUPPA YMPYRÄ 2012

VASTAAVAA		VASTATTAVAA
Pysyvät vastaavat		Oma pääoma
Aineettomat hyödykkeet		Osuuspääoma 14 763 198,62
Tutkimusmenot 0,00		Ylikursssirahasto 0,00
Kehittämismenot 0,00		Muut rahastot 55 916 644,87
Läikearvo 0,00		Kertyneet voittovarot 6 659 266,06
Muut aineettomat hyödykkeet 3 090 010,56		Täikauden tulos 7 061 335,84
		Pääomalainat 0,00
		<u>76 682 930,88</u>
Aineelliset hyödykkeet		Vähemmistöosuudet 0,00
Maa- ja vesialueet 5 695 294,30		Poistoero ja varaukset yht. 9 098 074,48
Rakennukset ja rakennelmat 39 546 131,47		Oman pääoman oikaisu 0,00
Koneet ja kalusto 5 208 517,52		<u>9 098 074,48</u>
Muut aineelliset hyödykkeet 1 199 061,77		<u>85 781 005,36</u>
		OIKAISTU OMA PÄÄOMA YHT.
		51 649 005,06
Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset		Vieras pääoma
Sisäiset osakkeet ja osuudet 13 591 491,17		Pitkäaikainen vieras pääoma 0,00
Muut osakkeet ja osuudet 571 581,57		Lainat rahoituslaitoksilta 0,00
Sisäiset saamiset 976 938,36		Eläkelainat 0,00
Muut saamiset ja sijoitukset 9 278 719,55		Saadut ennakot 0,00
		Sisäiset velat 1 830,00
		Muut pitkäaikaiset velat 1 830,00
Leasingvastuukanta 437 624,12		
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	79 595 370,39	Laskennallinen verovelka 2 229 028,25
		Pakolliset varaukset 0,00
Vaihtuvat vastaavat		Leasingvastuukanta 437 624,12
Vaihto-omaisuus		<u>2 666 652,37</u>
Aineet ja tarvikkeet 9 618 088,01		Lyhytaikainen vieras pääoma
Keskeneräiset tuotteet 0,00		Korolliset lyhytaikaiset velat 0,00
Valmiit tuotteet 0,00		Saadut ennakot 844,84
Muu vaihto-omaisuus 0,00		Ostovelat 1 637 212,00
		Sisäiset ostovelat 8 149 157,47
Lyhytaikaiset saamiset		Muut sisäiset velat 529 854,97
Myyntisaamiset 2 315 802,83		Muut korottomat lyhytaikaiset velat 6 879 319,01
Sisäiset myyntisaamiset 1 940 918,41		<u>17 196 388,29</u>
Muut sisäiset saamiset 74 978,10		OIKAISTU VIERAS PÄÄOMA YHT.
Muut saamiset 700 729,78		19 864 870,66
Laskennalliset verosaamiset 31 163,02		
Rahat ja rahoitusarvopaperit 9 169 519,85		
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	23 851 200,00	
VASTAAVAA	103 446 570,39	105 645 876,02

OSUUSKAUPPA YMPYRÄ KONSERNI 2012

VASTAAVAA		VASTATTAVAA
Pysyvät vastaavat		Oma pääoma
Aineettomat hyödykkeet		Osuuspääoma 14 763 198,62
Tutkimusmenot 0,00		Ylikursssirahasto 0,00
Kehittämismenot 0,00		Muut rahastot 56 192 630,92
Konserniläikearvo 309 089,85		Kertyneet voittovarot 6 659 266,06
Muut aineettomat hyödykkeet 3 116 775,82		Täikauden tulos 7 061 335,84
		Pääomalainat 0,00
		<u>84 676 431,44</u>
Aineelliset hyödykkeet		Vähemmistöosuudet 324 468,22
Maa- ja vesialueet 6 008 361,88		Poistoero ja varaukset yht. 0,00
Rakennukset ja rakennelmat 41 774 497,19		Oman pääoman oikaisu 0,00
Koneet ja kalusto 5 502 624,22		<u>0,00</u>
Muut aineelliset hyödykkeet 1 199 520,47		<u>0,00</u>
		OIKAISTU OMA PÄÄOMA YHT.
		54 485 003,76
Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset		Vieras pääoma
Osuudet osakkuusyrityksissä 0,00		Pitkäaikainen vieras pääoma 0,00
Sisäiset osakkeet ja osuudet 11 001 065,45		Lainat rahoituslaitoksilta 0,00
Muut osakkeet ja osuudet 579 470,12		Eläkelainat 0,00
Sisäiset saamiset 0,00		Saadut ennakot 0,00
Muut saamiset ja sijoitukset 9 291 385,58		Sisäiset velat 1 830,00
		Muut pitkäaikaiset velat 1 830,00
Leasingvastuukanta 453 066,57		
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	79 235 857,15	Laskennallinen verovelka 2 143 717,33
		Pakolliset varaukset 0,00
Vaihtuvat vastaavat		Leasingvastuukanta 453 066,57
Vaihto-omaisuus		<u>2 596 783,90</u>
Aineet ja tarvikkeet 10 928 462,65		Lyhytaikainen vieras pääoma
Keskeneräiset tuotteet 0,00		Korolliset lyhytaikaiset velat 0,00
Valmiit tuotteet 0,00		Saadut ennakot 844,84
Muu vaihto-omaisuus 0,00		Ostovelat 1 805 814,75
		Sisäiset ostovelat 8 154 327,97
Lyhytaikaiset saamiset		Muut sisäiset velat 0,00
Myyntisaamiset 2 528 963,82		Muut korottomat lyhytaikaiset velat 7 165 851,81
Sisäiset myyntisaamiset 1 918 530,27		<u>17 126 839,37</u>
Muut sisäiset saamiset 69 392,82		OIKAISTU VIERAS PÄÄOMA YHT.
Muut saamiset 819 075,77		19 725 453,27
Laskennalliset verosaamiset 0,00		
Rahat ja rahoitusarvopaperit 9 226 070,46		
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	25 490 495,79	
VASTAAVAA	104 726 352,94	104 401 884,71

OSUUSKAUPPA YMPÄRISTÖ

TULOSLASKELMA	1.1.2012 - 31.12.2012		1.1.2011 - 31.12.2011	
Liikevaihto	231 581 550,11		219 243 459,70	
Liiketoiminnan muut tuotot	105 050,48		30 170,72	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet ja tarvikkeet	169 121 716,45		161 335 179,34	
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	20 306 965,28		19 536 001,73	
Henkilösivukulut	5 004 849,97	25 311 815,25	4 542 437,80	24 078 439,53
Poistot ja arvonalentumiset	9 854 376,43		8 478 316,14	
Liiketoiminnan muut kulut				
Toimitilavuokrat	2 400 756,31		2 260 384,22	
Muut kulut	18 813 516,06	21 214 272,37	17 425 425,03	19 685 809,25
Liikelylijäämä	6 184 420,09		5 695 886,16	
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	951 549,60		1 113 028,00	
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	7 135 969,69		6 808 914,16	
Satunnaiset erät (+/-)	-1 168 575,69		-932 000,00	
Ylijäämä ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja	5 967 394,00		5 876 914,16	
Tilinpäätössiirrot (+/-)	-240 411,34		-1 432 505,25	
Tuloverot (+/-)	-1 006 519,40		-783 933,44	
Tilikauden ylijäämä	4 720 463,26		3 660 475,47	

OSUUSKAUPPA YMPÄRISTÖ KONSERNI

TULOSLASKELMA	1.1.2012 - 31.12.2012		1.1.2011 - 31.12.2011	
Liikevaihto	284 688 063,31		275 330 555,11	
Liiketoiminnan muut tuotot	111 916,67		32 043,12	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet ja tarvikkeet	217 053 151,77		211 366 645,79	
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	23 469 042,73		22 788 191,67	
Henkilösivukulut	5 690 855,53	29 159 898,26	5 201 053,80	27 989 245,47
Poistot ja arvonalentumiset	10 271 369,40		8 919 811,86	
Liiketoiminnan muut kulut				
Toimitilavuokrat	2 591 466,21		2 442 756,39	
Muut kulut	20 284 830,84	22 876 297,05	18 800 015,89	21 242 772,28
Liikelylijäämä	5 439 263,50		5 844 122,83	
Osuus osakusyriyten voitosta (tappiosta)	163 682,33		167 009,20	
Rahoitustuotot ja -kulut (+/-)	889 787,87		1 003 069,08	
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	6 492 733,70		7 014 201,11	
Satunnaiset erät (+/-)	0,00		0,00	
Ylijäämä ennen veroja	6 492 733,70		7 014 201,11	
Tuloverot (+/-)	1 185 998,61		1 260 714,96	
Vähemmistöosuus	-178 527,28		-300 150,14	
Tilikauden ylijäämä	5 128 207,81		5 453 336,01	

Osuuskauppa Ympäristö ja konserni oikaistut tuloslaskelmat vuodelta 2012

OSUUSKAUPPA YMPÄRISTÖ 2012

Läikevaihto	231 581 550,11
+ Liiketoiminnan muut tuotot	98 035,51
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ	231 679 585,62
- Aine- ja tarvikkeikäyttö	168 564 110,02
- Ulkopuoliset palvelut	557 606,43
- Henkilöstökulut	25 311 815,25
- Laskennallinen palkkakorjaus	0,00
- Liiketoiminnan muut kulut	21 214 272,37
+/- Valmisteveraston lisäys/vähennys	0,00
KÄYTTÖKATE	16 031 781,55
- Suunnitelman mukaiset poistot	9 854 376,43
- Arvonalentumiset pysyvät vastaavat	0,00
- Arvonalentumiset vaihtuvat vastaavat	0,00
LIIKETULOS	6 177 405,12
+ Tuotot osuiksista ja muista sijoituksista	296 934,17
+ Muut korko- ja rahoitustuotot	655 618,18
- Korkokulut ja muut rahoituskulut	1 002,75
+/- Kurssierot	0,00
- Sijoitusten arvonalentumiset	0,00
- Välittömät verot	943 668,29
NETTOTULOS	6 185 286,43
+ Satunnaiset tuotot	7 014,97
- Satunnaiset kulut	1 231 426,80
KOKONAISTULOS	4 960 874,60
+/- Poistoeron lisäys/vähennys	-240 411,34
+/- Vapaaehtoisten varausten lisäys/vähennys	0,00
+ Laskennallinen palkkakorjaus	0,00
+/- Muut tuloksen oikaistut	0,00
TILIKAUDEN TULOS	4 720 463,26

OSUUSKAUPPA YMPÄRISTÖ KONSERNI 2012

Läikevaihto	284 688 063,31
+ Liiketoiminnan muut tuotot	98 035,51
LIIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ	284 786 098,82
- Aine- ja tarvikkeikäyttö	216 495 545,34
- Ulkopuoliset palvelut	557 606,43
- Henkilöstökulut	29 159 898,26
- Laskennallinen palkkakorjaus	0,00
- Liiketoiminnan muut kulut	22 876 297,05
- <i>Osuus osakkuusyritysten voitosta tai tappiosta</i>	163 682,33
+/- Valmisteveraston lisäys/vähennys	0,00
KÄYTTÖKATE	15 533 069,41
- Suunnitelman mukaiset poistot	10 271 369,40
- <i>Konserniliikearvon poisto ja konsernireservin vähenny</i>	0,00
- Arvonalentumiset pysyvät vastaavat	0,00
- Arvonalentumiset vaihtuvat vastaavat	0,00
LIIKETULOS	5 261 700,01
+ <i>Osuus osakkuusyritysten voitosta tai tappiosta</i>	163 682,33
+ Tuotot osuiksista ja muista sijoituksista	202 521,17
+ Muut korko- ja rahoitustuotot	709 077,89
- Korkokulut ja muut rahoituskulut	21 811,19
+/- Kurssierot	0,00
- Sijoitusten arvonalentumiset	0,00
- Välittömät verot	1 095 088,45
NETTOTULOS	5 220 081,76
+ Satunnaiset tuotot	13 881,16
- Satunnaiset kulut	71 400,87
<i>Osuus osakkuusyritysten voitosta tai tappiosta</i>	0,00
KOKONAISTULOS	5 162 562,05
+/- Poistoeron lisäys/vähennys	0,00
+/- Vapaaehtoisten varausten lisäys/vähennys	0,00
+ Laskennallinen palkkakorjaus	0,00
+/- Muut tuloksen oikaistut	-19 509,29
- <i>Vähemmistöosuudet</i>	-178 527,28
TILIKAUDEN TULOS	4 964 525,48

OSUUSKAUPPA YMPÄRISTÖ

TASE

VASTAAVAA	31.12.2012		31.12.2011	
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet	1 323 896,73		1 455 627,61	
Aineelliset hyödykkeet	102 398 041,41		100 870 503,84	
Sijoitukset	23 046 821,55	126 768 759,69	21 900 543,55	124 226 675,00
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	14 168 911,45		14 899 261,68	
Pitkäaikaiset saamiset	2 780,83		16 707,23	
Lyhytaikaiset saamiset	8 879 588,42		7 454 733,85	
Rahat ja pankkisaamiset	37 319 735,68	60 371 016,38	38 644 479,04	61 015 181,80
VASTAAVAA YHTEENSÄ		187 139 776,07		185 241 856,80
VASTATTAVAA		31.12.2012		31.12.2011
OMA PÄÄOMA				
Osuuspääoma	4 295 979,03		4 257 661,45	
Vararahasto	18 524 200,00		18 100 000,00	
Muut rahastot	129 113 615,50		127 607 878,45	
Tilikauden ylijäämä	4 720 463,26	156 654 257,79	3 660 475,47	153 626 015,37
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ		9 624 469,15		9 384 057,81
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma			18 683,33	
Lyhytaikainen vieras pääoma	20 861 049,13	20 861 049,13	22 213 100,29	22 231 783,62
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		187 139 776,07		185 241 856,80

OSUUSKAUPPA YMPÄRISTÖ KONSERNI

TASE

VASTAAVAA	31.12.2012		31.12.2011	
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet	1 339 819,94		1 472 295,78	
Aineelliset hyödykkeet	103 540 917,93		102 338 259,75	
Osakkuusyritysosakkeet	1 892 368,22		1 824 033,89	
Sijoitukset	20 250 045,04	127 023 151,13	19 155 700,04	124 790 289,46
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	21 310 524,46		21 092 486,83	
Pitkäaikaiset saamiset	91 393,83		53 387,23	
Lyhytaikaiset saamiset	10 076 054,67		8 987 390,86	
Rahat ja pankkisaamiset	41 103 992,80	72 581 965,76	43 068 743,78	73 202 008,70
VASTAAVAA YHTEENSÄ		199 605 116,89		197 992 298,16
VASTATTAVAA		31.12.2012		31.12.2011
OMA PÄÄOMA				
Osuuspääoma	4 295 979,03		4 257 661,45	
Vararahasto	18 524 200,00		18 100 000,00	
Muut rahastot	129 113 615,50		127 607 878,45	
Edellisten tilikausien ylijäämä	10 415 634,70		8 598 182,83	
Tilikauden ylijäämä	5 128 207,81	167 477 637,04	5 453 336,01	164 017 058,74
VÄHEMMISTÖNOSUUS		2 550 295,10		2 371 816,14
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen vieras pääoma	45 938,97		61 975,94	
Laskennallinen verovelka	2 254 932,40		2 235 423,11	
Lyhytaikainen vieras pääoma	27 276 313,38	29 577 184,75	29 306 024,23	31 603 423,28
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		199 605 116,89		197 992 298,16

Osuuskauppa Ympäristö oikaistut taseet vuodelta 2012

OSUUSKAUPPA YMPÄRISTÖ 2012

VASTAAVAA		VASTATTAVAA
Pysyvät vastaavat		
Aineettomat hyödykkeet		
Tutkimusmenot	0,00	
Kehittämismenot	0,00	
Liikearvo	345 136,41	
Muut aineettomat hyödykkeet	978 760,32	
	<u>1 323 896,73</u>	
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	9 793 629,74	
Rakennukset ja rakennelmat	79 625 243,92	
Koneet ja kalusto	10 265 861,91	
Muut aineelliset hyödykkeet	2 713 305,84	
	<u>102 398 041,41</u>	
Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset		
Sisäiset osakkeet ja osuudet	18 911 184,81	
Muut osakkeet ja osuudet	4 047 023,74	
Sisäiset saamiset	0,00	
Muut saamiset ja sijoitukset	88 613,00	
	<u>23 046 821,55</u>	
Leasingvastuukanta	72 854,92	
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	<u>126 841 614,61</u>	
Vaihtuvat vastaavat		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	14 168 911,45	
Keskeneräiset tuotteet	0,00	
Valmiit tuotteet	0,00	
Muu vaihto-omaisuus	0,00	
	<u>14 168 911,45</u>	
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	3 228 693,17	
Sisäiset saamiset	1 904 418,74	
Muut sisäiset saamiset	2 636 219,25	
Muut saamiset	1 113 038,09	
Laskennalliset verosaamiset	0,00	
	<u>8 882 369,25</u>	
Rahat ja rahoitusarvopaperit	37 319 735,68	
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	<u>60 371 016,38</u>	
VASTAAVAA	<u>187 212 630,99</u>	
Oma pääoma		
Osuuspääoma	4 295 979,03	
Ylikurssirahasto	0,00	
Muut rahastot	147 637 815,50	
Kertyneet voittovarot	0,00	
Tilikauden tulos	4 720 463,26	
Pääomalainat	0,00	
	<u>156 654 257,79</u>	
Vähemmistöosuudet	0,00	
Poistoero ja varaukset yht.	9 624 469,15	
Oman pääoman oikaisu	0,00	
	<u>9 624 469,15</u>	
OIKAISTU OMA PÄÄOMA YHT.	<u>166 278 726,94</u>	
Vieras pääoma		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	0,00	
Eläkelainat	0,00	
Saadut ennakot	0,00	
Sisäiset velat	0,00	
Muut pitkäaikaiset velat	0,00	
	<u>0,00</u>	
Laskennallinen verovelka	2 357 994,94	
Pakolliset varaukset	0,00	
Leasingvastuukanta	72 854,92	
	<u>2 430 849,86</u>	
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Korolliset lyhytaikaiset velat	0,00	
Saadut ennakot	5 625,80	
Ostovelat	1 765 967,17	
Sisäiset ostovelat	10 104 019,22	
Muut sisäiset velat	1 168 575,69	
Muut korottomat lyhytaikaiset velat	7 816 861,25	
	<u>20 861 049,13</u>	
OIKAISTU VIERAS PÄÄOMA YHT.	<u>23 291 898,99</u>	
VASTATTAVAA	<u>189 570 625,93</u>	

OSUUSKAUPPA YMPÄRISTÖ KONSERNI 2012

VASTAAVAA		VASTATTAVAA
Pysyvät vastaavat		
Aineettomat hyödykkeet		
Tutkimusmenot	0,00	
Kehittämismenot	0,00	
Konsermiliikearvo	345 136,41	
Muut aineettomat hyödykkeet	994 683,53	
	<u>1 339 819,94</u>	
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	9 793 629,74	
Rakennukset ja rakennelmat	79 907 380,84	
Koneet ja kalusto	11 126 601,51	
Muut aineelliset hyödykkeet	2 713 305,84	
	<u>103 540 917,93</u>	
Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset		
Osuudet osakkuusyrityksissä	1 892 368,22	
Sisäiset osakkeet ja osuudet	16 202 371,96	
Muut osakkeet ja osuudet	4 047 673,08	
Sisäiset saamiset	0,00	
Muut saamiset ja sijoitukset	0,00	
	<u>22 142 413,26</u>	
Leasingvastuukanta	85 353,92	
PYSYVÄT VASTAAVAT YHT.	<u>127 108 505,05</u>	
Vaihtuvat vastaavat		
Vaihto-omaisuus		
Aineet ja tarvikkeet	21 310 524,46	
Keskeneräiset tuotteet	0,00	
Valmiit tuotteet	0,00	
Muu vaihto-omaisuus	0,00	
	<u>21 310 524,46</u>	
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	5 701 065,39	
Sisäiset saamiset	2 077 635,35	
Muut sisäiset saamiset	747 335,50	
Muut saamiset	1 641 412,26	
Laskennalliset verosaamiset	0,00	
	<u>10 167 448,50</u>	
Rahat ja rahoitusarvopaperit	41 103 992,80	
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHT.	<u>72 581 965,76</u>	
VASTAAVAA	<u>199 690 470,81</u>	
Oma pääoma		
Osuuspääoma	4 295 979,03	
Ylikurssirahasto	0,00	
Muut rahastot	147 637 815,50	
Kertyneet voittovarot	10 415 634,70	
Tilikauden tulos	5 128 207,81	
Pääomalainat	0,00	
	<u>167 477 637,04</u>	
Vähemmistöosuudet	2 550 295,10	
Poistoero ja varaukset yht.	0,00	
Oman pääoman oikaisu	0,00	
	<u>2 550 295,10</u>	
OIKAISTU OMA PÄÄOMA YHT.	<u>170 027 932,14</u>	
Vieras pääoma		
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Lainat rahoituslaitoksilta	0,00	
Eläkelainat	0,00	
Saadut ennakot	0,00	
Sisäiset velat	0,00	
Muut pitkäaikaiset velat	45 938,97	
	<u>45 938,97</u>	
Laskennallinen verovelka	2 254 932,40	
Pakolliset varaukset	0,00	
Leasingvastuukanta	85 353,92	
	<u>2 340 286,32</u>	
Lyhytaikainen vieras pääoma		
Korolliset lyhytaikaiset velat	0,00	
Saadut ennakot	581 909,80	
Ostovelat	6 527 243,79	
Sisäiset ostovelat	10 993 272,65	
Muut sisäiset velat	162 757,22	
Muut korottomat lyhytaikaiset velat	9 011 129,92	
	<u>27 276 313,38</u>	
OIKAISTU VIERAS PÄÄOMA YHT.	<u>29 662 538,67</u>	
VASTATTAVAA	<u>199 690 470,81</u>	

Oikaistun tuloslaskelman ja taseen analysoinnin avuksi laskettujen tunnuslukujen laskukaavat Yritystutkimus ry:n mukaan

Liikevoittoprosentti	$\frac{\text{Likeylijäämä}}{\text{Liikevaihto}}$	x 100
Oman pääoman tuottoprosentti ROE	$\frac{\text{Nettotulos}}{\text{Oikaistu oma pääoma}}$	x 100
Koko pääoman tuottoprosentti ROA	$\frac{\text{Nettotulos}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma}}$	x 100
Sijoitetun pääoman tuottoprosentti ROI	$\frac{\text{Nettotulos}}{\text{Oikaistu oma pääoma} + \text{Korollinen vieras pääoma}}$	x 100
Quick ratio	$\frac{\text{Lyhytaikaiset saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$	
Current ratio	$\frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{Lyhytaikaiset saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$	
Nettokäyttöpääomaprosentti	$\frac{\text{Vaihtuvat vastaavat} - \text{Lyhytaikainen vieras po}}{\text{Liikevaihto}}$	x 100
Omavaraisuusaste	$\frac{\text{Oikaistu oma pääoma}}{\text{Oikaistun taseen loppusumma} - \text{Saadut ennakot}}$	x 100
Gearingprosentti	$\frac{\text{Korollinen vieras pääoma} - \text{Rahat ja rahoitus.pa}}{\text{Oikaistu oma pääoma}}$	x 100